

Ο ΦΟΙΝΙΕ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α΄ ΙΟΥΝΙΟΣ 1853.

ΕΤΟΣ Α΄.

Συντάχται:

ΚΑΝΤΑΣ ΠΙΕΡΕΥΣ ΦΩΤΙΟΣ
ΦΙΛΗΤΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ.
ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν.
ΣΑΚΕΔΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.
ΒΡΑΪΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΣ.
ΙΔΡΟΜΕΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛ.
ΔΑΖΑΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

ΖΑΒΙΤΖΙΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.
ΔΑΒΡΑΝΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ.
ΤΥΠΑΛΟΣ ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ.
ΚΟΓΕΒΙΝΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ.
ΕΛΑΔΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.
ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.
ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν.

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΡΜΗΣ

Α. Τερζάκη και Θ. Ρωμαίου.

1853.

Είς μίαν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τὴν Indiana, ἐψηφίσθη ὑπὸ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ἐπὶ τῇ προτάσει ἐνὸς τῶν μελῶν, ὁ ἐπόμενος νόμος:

« Πᾶς πολίτης ὑπερῶς τὸ 30 ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἔτι ἄγαμος διατελὼν θέλει πληρῶναι τοῦ λοιποῦ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον κατ' ἔτος 50 τάλληρα.

« Ἡ αὐτὴ διάταξις ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τοὺς χηρεύσαντας, ἐὰν μετὰ ἓν ἔτος χρεῖας δὲν συνέλθωσιν εἰς δεῦτερον γάμον.

« Τὰ δ' ἐκ τοῦ προστίμου τούτου προερχόμενα χρήματα θέλουν χρησιμεύει εἰς προικοδότησιν τῆς γυναικὸς ἥτις πρώτη μετὰ τὴν Ἰαννουαρίου ἐκάστου ἔτους; θέλει ὑπανδρεύεσθαι. »

— Ἀχρι τοῦδε μόνον εἰς ὑπῆρχεν ὑποβρύχιος τηλεγράφος μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς; ἡπεῖρου ἤδη δὲ συνεστήθη μετ' ἐπιτυχίας καὶ δεῦτερος μετὰ τὸ Βελγίου καὶ Ἀγγλίας.

— Ἀγγλικὴ ἐφημερίς δημοσιεύει τὰ ἐπόμενα, ἀποδεικνύοντα πόσῃ ἐπιμέλειαν καταβάλλουσιν οἱ Ἄγγλοι διὰ νὰ καταστήσῃσιν κοινωτέραν τὴν χρῆσιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου.

« Ἡ γενικὴ Ἐταιρία τῶν ἠλεκτρικῶν τηλεγράφων ἔδη μοσίωσε κατ' αὐτὰς τὸ πρόγραμμά της. Οἱ διευθυνταὶ αὐτῆς, οἵτινες εἶναι κύριοι μεγάλων ἐμπορικῶν καταστημάτων, προτείνουσι νὰ συστήσῃ δι' ὄλου τοῦ Ἠνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας σύμπλεγμα σιδηρῶν συρμάτων, δι' ὧν οἱ ἐργοστασιαρχαὶ τῶν ὀπωσοῦν κατοικημένων μερῶν νὰ δύνανται νὰ ἀνταποκρίνωται πληρῶντες μόνον μίαν πέντα τὸν μῆνα. Προτείνουσι δὲ πρὸς τούτοις νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τοὺς κυρίους ἐφημερίδων καὶ εἰς τοὺς κυρίους μεγάλων ἐμπορικῶν οἴκων ιδιαίτερά σύρματα καὶ φρονουσὶν ὅτι δύνανται νὰ συστήσωσιν ἐπιωφελεῖς περὶ τὰ ἐκτὸν σύρματα εἰς τοὺς κυριωτέρους τόπους. Τὰ κεφάλαια τῆς Ἐταιρείας ὠρίσθησαν εἰς 250,000 λίρας στερλίνης. Ὑπολογίζουσι δὲ ὅτι τὸ ἐμπόριον θέλει μεταχειρισθῆ κατὰ πρῶτον 10,000 μίλια σιδηρῶν συρμάτων, δι' ἃ θέλουσι δαπανηθῆ 125,000 λίτραι στερλίναι. Τὰ πιθανὰ εισοδήματα ὑπολογίζονται εἰς 104,000 λίτρας στερλ. κατ' ἔτος καὶ ἡ δαπάνη εἰς 52,000 λ. στ.»

— Τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τῆς Δανιμαρκίας σύγκειται ἤδη ἀπὸ 5 πλοῖα τῆς γραμμῆς, 7 φρεστάτας, 3 κορβέτας, 4 βρέκια, 3 γωλέτας, 1 κότερον, 88 κανονοφόρους, 1 ὀκλάδα καὶ 5 ἀτμόπλοια. Τὸ δὲ σῶμα τῶν αξιωματικῶν περιέχει 2 ναυάρχους, 9 μοιράρχους καὶ 168 ὑποδεστέρους αξιωματικούς.

— Γράφουσιν ἐκ Βηρυτοῦ ὅτι γυνὴ Βεδουίνου ἔτεκεν 3 τέκνα, τὰ ὅποια ζῶσι παρ' ἐλπίδα!

Ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸν Πρωτὸν ἐκ τῆς Ἀγγλίας.

« Νέα τις Κυρία, ὑπέστη δυσάρεστον καὶ παράδοξον ἀποτέλεσμα κατὰ συνέπειαν ἀποπείρας τοῦ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ. Ἡ Κυρία αὕτη εἶχεν ἀποτελέσει μέρος τῆς ἀλύσου ὀλόγου μιᾶς τραπέζης, διὰ τῆς ἐπιθέσεων τῶν δακτύλων. Ἀμα ἀπομακρυνθεῖσα τῆς τραπέζης τρόμος μέγας τὴν κατέλαβε αἰσθανθεῖσα τοὺς δακτύλους τῆς διπλωμένους βιαίως πρὸς τὴν πλάμην καὶ τοιουτοτρόπως συσπαστομένης, ὥστε ὑπῆρχεν ἀδύνατον νὰ τοὺς ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν φυσικὴν τῶν θέσιν.

Πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ νὰ σχίσωσιν οἱ ὄνυχες τὴν πα-

λάμην τῆς χειρὸς, οἱ ἰατροὶ διέταξαν νὰ περιβάλλωσι τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων μὲ βαμβάκιον. Ἡ Κυρία περὶ ἧς ὁ λόγος ἐτέθη ὑπὸ ἰατρικὴν ἐπίσκεψιν ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ ἰαθῇ. Ἐγγυώμεθα τὴν πραγματικότητα τῆς εἰδήσεως ταύτης, καὶ προτρέπομεν τὸ κοινὸν νὰ εἶναι προσεκτικώτερον ὡς πρὸς τὰς τοιαύτας διασκευάσεις, τὰς ὑποτιθεμένας ἀβλαβεῖς.»

— Καὶ πάλιν θαλάσσια δυστυχήματα καὶ πυρπόλοισιν ἀτμοπλοῦ ἐν Ἀμερικῇ ἀναφέρουσιν αἱ τελευταῖαι ἐφημερίδες. Τὸ ἀτμόπλοον Ζεννὺ Λινδ ἀναχωρήσαν ἐκ τινος πόλεως τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν διὰ Σάν Φραντσίσκον τῆς Καλιφορνίας κατεστράφη δι' ἐκρήξεως περὶ τοῦ 30 μίλια μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης· ἔφερε δὲ 230 ἐπιβάτας.

Ἡ ἐκρήξις τῶν λεβήτων συνέβη ἡμίσειαν ὥραν μετὰ μεσημβρίας, ὅτε οἱ ἐπιβάται ἐμελλον νὰ καθήσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν· τὸ θερμὸν ὕδωρ καὶ ὁ ἀτμὸς εἰσέβαλον εἰς τὸν μέγαν θάλαμον καὶ ἔκαυσαν ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα ἐπιβάτας, ὅλους δηλ. τοὺς ἐκεῖ εὐρεθέντας· τούτων δὲ εἴκοσι ἐννέα ἀπέθανον ἐν ἀκαρεῖ ἢ κατὰ συνέπειαν τῶν καυμάτων αὐτῶν.

Ἐτερον ἀτμόπλοον ἐξωκεῖλαν εἰς τὴν ζῆρὰν ἀπωλέσθη ὅλος διόλου· εὐτυχῶς δ' ἐκ τῶν 400 ἐπιβατῶν, οὗς μετέφερον εἰς τὰς χερσοφόρους γαῖας τῆς Καλιφορνίας, οὐδεὶς ἐπίνηγε, ἀλλ' ἅπαντες ἐσώθησαν ὁμοῦ μὲ τὰς ἀποσκευὰς τῶν.

Πλοῖον μεταβαίνειν εἰς τὴν Καλιφορνίαν καὶ φέρον πολυλοῦς ἐπιβάτας ἐναυάγησε· περὶ τὰ 200 λογίζονται τὰ θύματα τοῦ δυστυχήματος τούτου.

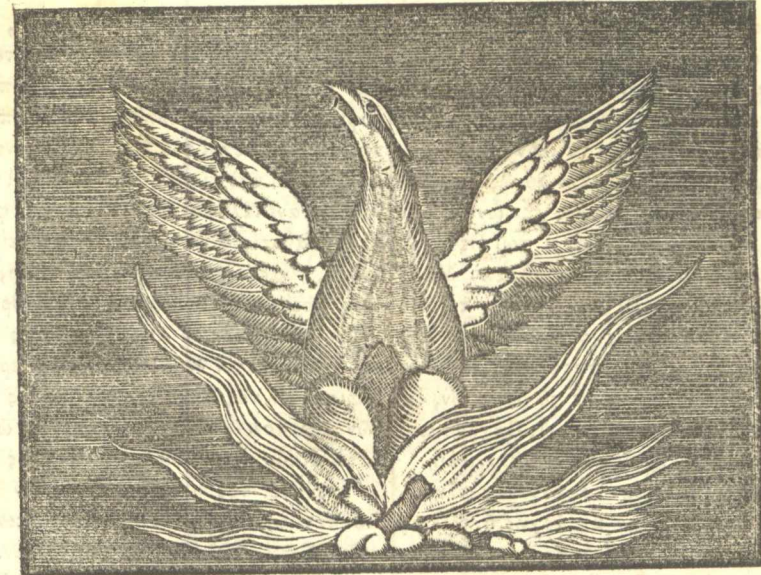
— Ἀπὸ τῆς 1 Ἰαννουαρίου μέχρι τῆς 17 Ἀπριλίου ἔ. ν. ἀφίχθησαν εἰς Σάν Φραντσίσκον 10, 295 ἄτομα, καὶ ἀνεχώρησαν 9 256.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτμοπλοῶν τῆς Χερσονησιωτικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἐταιρείας ἀναβαίνει ἤδη εἰς 40, ὅντα ὁμοῦ χωρητικότητος 54, 008 τόνων καὶ δυνάμεων 16, 000 ἵππων.

— Ἐκ τινος αὐθεντικῆς ἐκθέσεως συνάγομεν ὅτι κατὰ τὸ 1851 τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀγγλίας μετεχειρίσθη 17,664 πλοῖα, χωρητικότητος 3, 216, 194 τόνων· ἐπὶ δὲ τῶν πλοίων τούτων ἐπέβαινον 131, 277 ναῦται. Τῷ 1852 τὸ ἐμπόριον μετεχειρίσθη 17, 270 πλοῖα, χωρητικότητος 3, 215, 655 τόνων, φέροντα 146, 286 ναῦτας. Ἀτμόπλοια δὲ κατὰ τὸ 1851 ὑπῆρχον εἰς τὴν θάλασσαν 520, ἐκτὸς τῶν ὑπαρχόντων εἰς τοὺς ποταμούς· ἦσαν δὲ χωρητικότητος 144, 741 τόνων καὶ ἔφερον πλήρωμα 10, 660 ἀνδρῶν· τῷ 1852, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτμοπλοῶν ἀνέβη εἰς 549, χωρητικότητος 165, 219 τόνων, μὲ πλήρωμα 13, 277 ἀνδρῶν.

— Κατ' ἀξιόπιστον ἀμερικανικὴν ἐφημερίδα, ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς ἡπεῖρου ὑπάρχον ἤδη 10, 370, 000 μαῦροι, δούλοι καὶ ἐλεύθεροι. Τούτων 7, 500, 000 εἶναι δούλοι ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, ἐν τῇ Βορζιλίᾳ, ἐν ταῖς ἰσπανικαῖς καὶ ὀλλανδικαῖς ἀποικίαις· 250, 000, μέλουν νὰ χειραφετηθῶσιν εἰς τὰς δημοκρατίας τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, καὶ οἱ λοιποὶ, 2, 620, 000, εἶναι ἐλεύθεροι.

— Ἀναγινώσκωμεν εἰς ἀγγλικὴν τινα ἐφημερίδα. « Εἰς τὰ ναυπηγεία τοῦ Κ. Σκότ Ρώσσελ ἤρχισαν τὴν κατασκευὴν ἀτμοπλοῦ τὸ ὅποιον θέλει εἶσθαι τὸ μέγισ-

Ο Φ Ο Ι Ν Ι Ε

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Δ'.

ΤΟΜΟΣ Α'.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1853.

ΠΕΡΙ ΑΛΗΘΟΥΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ.

Τῆς ἀληθοῦς θρησκείας ὁ ὑψηλὸς καὶ μόνος σκοπὸς εἶναι νὰ παιδαγωγῇ τὸ λογικὸν πλάσμα τοῦ Θεοῦ, τὸν ἄνθρωπον, φωταγωγούσα αὐτὸν πρὸς ἀληθῆ γνώσιν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ ἐσχάτου τέλους καὶ τῆς πληρεστάτης εὐδαιμονίας του. Ἄλλ' ὅποια τις αὕτη; ὡς μίξ καὶ μόνη οὐσιωδῶς ἡ ἀλήθεια, εἰς καὶ μόνος ὁ κατ' οὐσίαν καὶ φύσιν Θεός, οὗτω μίξ καὶ μόνη πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀναγκαιῶς εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡ ἀληθῆς θρησκεία. Καὶ εἰ μὲν ἀναγκαῖα διὰ τὸν ἄνθρωπον, πρέπει νὰ συνυπῆρχε συγχρόνως μὲ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ, ἄλλως ψευδῆς πάντως καὶ ἐπίπλαστος ἡ ἀναγκαιότης της· καὶ κατὰ τοῦτο παναρχαία ἡ ἀρχέτυπος· ὡς δὲ ἀναγκαῖα, πρέπει νὰ συνάδῃ τῇ λογικῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκεῖνη ἐνταυτῷ τοῦ Θεοῦ· καὶ κατὰ τοῦτο λογικὴ ἢ φυσικὴ· καὶ ὡς διαγράφουσα τὸν ἀλάνθαστον κανόνα τοῦ φρονεῖν καὶ πράττειν, πρέπει νὰ ἐκπηγάξῃ ἀπὸ παντέλειον ὄν, τουτέστιν ἀπὸ αὐτὸν τὸν Θεόν· καὶ κατὰ τοῦτο θεία καὶ ὑπερφυσικὴ. Καὶ τῷ ὄντι τὸν ἀσύλητον τοῦτον τῶν πλεονεκτημάτων πλοῦτον πλουτεῖ δαψιλέστατα ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἥτις, κηρυχθέντος τοῦ Εὐαγγελίου, εἶναι ἡ αὐτὴ ἀρχαίτυπος θρησκεία πληρέστατα ἀνεπτυ-

μένη· διότι μίξ καὶ ἡ αὐτὴ πίστις κατὰ τὸν οὐρανοβάμονα ἐδικαίωσε, δικαιοῖ καὶ δικαιοῖσιν ὄλων τῶν αἰώνων τοὺς πιστοὺς λάτρεις αὐτῆς.

Κατὰ τὰ ἀψευδῆ τῆς πίστεως χρονικά ἡ ἀληθῆς αὕτη θρησκεία κατέρχεται μὲν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Θεόν, χρονολογεῖται δὲ ἀπὸ τὴν πτώσιν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀπὸ τὴν διαθήκην, ἣν διέθετο ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς Προπάτορας ἡμῶν (1), ὅτε προσηγγεῖλατο αὐτοῖς ὅτι σπέρμα τῆς γυναικὸς συντρέψει τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφους, τοῦ ἐξαπατήσαντος τοὺς Πρωτοπλάστους· ἐπαγγελία, ἥτις προδήλως προσήμεινε τὴν ἔλευσιν τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, ὅς τις ἀπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον προσηγγεῖλατο τεχθῆναι ἐκ τῆς ἀσιπαρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, τοῦ ἀνθρωπίνου γένους Ἀυρωτῆ; καὶ Σωτῆρ, καὶ οὗτω, γενόμενος ἄνθρωπος, ὦν τέλειος Θεός, νὰ καταλύσῃ τοῦ ἀρχεκάκου τὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν, ἱκανοποιῶν μὲν διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ τὴν βίαν δικαιοσύνης, προσανακτῶν δὲ τοῖς κατὰ σάρκα ἀδελφοῖς; αὐτοῦ ἕλα τὰ δικαιοῦματα, ἅπερ ὁ πρωτόπλαστος διὰ τῆς ἐκουσίου αὐτοῦ παραβάσεως ἀπώλεσε. Καὶ ἔκτοτε ἀρχεται κυρίως νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ χριστιανικὴ πίστις, πανευκλεῆς καὶ ὑπερένδοξος διὰ τὸν ἄνθρω-

(1) Γεν. 3, 15.

πον, ως ἀναδείξασα αὐτὸν οὐρανοπολίτην καὶ κληρονόμον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Αὕτη, οὕσα μὲν ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀκολουθήσασα δὲ ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξίν τῆς τὸν γενικὸν νόμον τῆς φύσεως, ἔλαβε κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς διαμόρφωσιν τρεῖς διακεκριμένας φάσεις, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἐμπεριλαμβάνει τὸ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ Θεόπτου Μωϋσέως χρονικὸν διάστημα· ἡ δὲ, τὸ ἀπὸ Μωϋσέως μέχρι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡ τρίτη, τὸ ἀπὸ τοῦ Ι. Χ. ἕως τῆς συντελείας τῶν αἰώνων. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον ἡ θρησκεία χαρακτηρίζεται ὡς οἰκογενειακὴ ἢ Πατριαρχικὴ· εἰς δὲ τὸ δευτέρον, ὡς ἐθνικὴ ἢ Ἰουδαϊκὴ· καὶ εἰς τὸ τρίτον, ὡς Παγκόσμιος ἢ κυρίως χριστιανικὴ πληρέστατα ἀνεπτυγμένη.

Ἀπὸ μὲν τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν ἀρκοῦντως πληροφορούμεθα ὅτι ὁ Θεὸς ὑπῆρξεν ἀπ' ἀρχῆς ὁ πρῶτος τοῦ ἀνθρώπου ποδηγῆτης καὶ διδάσκαλος, διδάξας αὐτὸν μαθήματα κατὰ τὰς διαφόρους αὐτοῦ καταστάσεις καὶ ἡλικίας ἀρμολύοντα, διενεργῶν οὕτως, ὡς τε ἡ φύσις καὶ ἡ χάρις νὰ προάγῃσι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, ἵνα δείξῃ διὰ τούτου ὅτι ἀμφοτέρων ὑπάρχει ὁ αὐτοῦργος καὶ Κύριος.

Τὴν ἀρχὴν ταύτην λογικῶς ἀναπτύσσοντες, ἐξιχνιάζομεν τῆς πανσόφου Προνοίας τὰ ἱερὰ βήματα, ὡς πρὸς τὴν ἐκτύλιξιν καὶ διάδοσιν τῆς θείας ταύτης καὶ πανσέπτου θρησκείας, μὴ οὕσης ἄλλο εἰμὴ τῶν μαθημάτων τούτων τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ πίστις εἰς ἓνα Θεόν, ὑποδηλούμενον ὑπὸ τριαδικὸν τύπον, Δημιουργὸν καὶ Συντηρητὴν τῶν πάντων—ἡ ἐκ τοῦ μὴδενὸς παραγωγὴ τοῦ σύμπαντος—ὁ μολυσμὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἡ διαφθορὰ αὐτῆς ἐνεκα τῆς τῶν πρωτοπλάστων ἀμαρτίας—ἡ ἀνάγκη τῆς ἐξιλεώσεως καὶ τοῦ ἀνακινισμοῦ, ἐμφαινομένη τρανῶς εἰς τὰς θυσίας—ἡ ὑπόσχεσις θείου λυτρωτοῦ καὶ Σωτῆρος—αἱ μετὰ θάνατον ποιναὶ καὶ ἀμοιβαὶ—ἡ διεξαγωγὴ καὶ κυβέρνησις τοῦ παντὸς ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας, ἰδοὺ τὰ πρώτιστα τοῦ συμβόλου ἄρθρα, τὰ χαρακτηρίζοντα τῆς ἀρχαίουτου ἐκείνης θρησκείας τὴν πρώτην ἐμφάνειαν, ὡς διαγράφει αὐτὰ ὁ Θεόπτης Μωϋσῆς.

Καὶ ἡ μὲν ἐξωτερικὴ αὐτῆς λατρεία ἐστερεώθη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἐκτοτε καθιερώθη ἡμέρα ἐορτάσιμος· θυσίαι καὶ ἀπαρχαὶ ἱλαστήριοι ἐπροσφέροντο τῷ Θεῷ· θυσιαστήρια ἀνεγείροντο· συνθήκαι ἐτελοῦντο ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ὁ πρῶτος τῆς φυλῆς ἦτο ὁ Πατριάρχης καὶ Ἱεράρχης τῆς οἰκογενειακῆς ταύτης θρησκείας, τῆς ὁποίας τὰ πάντα ἦσαν ἀπλᾶ καὶ φυσικά. Ἡ δὲ ἠθικὴ, οὐσιώδης αὐτῆς μέρος, ἐρεῖδεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, δηλ. ἐπὶ τῆς ἰδέας ἐνός Θεοῦ, κυβερνώντος τὰ πάντα, βραβεύοντος τὴν ἀρετὴν καὶ τιμωροῦντος ἀδυσωπῆτως τὴν κακίαν, ἐπὶ τῶν ἠθικῶν σχέσεων, τῶν συνδεουσῶν μεταξύ των ὄλων τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἓν κοινωνικὸν ἠθικὸν σῶμα διὰ

τῆς ἐνθέου συστάσεως τοῦ γάμου, ὅς τις ἐστὶν ἡ βάσις τῶν κοινωνιῶν καὶ ἀπάντων τῶν πολιτευμάτων ὁ τύπος. Τὸ σύνολον ὅθεν τῶν ὑπὸ Θεοῦ ἀποκαλυφθεισῶν τούτων ἀληθειῶν πατροπαράδοτως διατηρηθεισῶν μέχρι τοῦ Μωϋσέως, δυνατὸν νὰ προσεπονομασθῇ καὶ φυσικὴ θρησκεία· ὅχι ποτὲ ὅτι οἱ ἀνθρώποι ἀνεκάλυψαν αὐτὴν διὰ τοῦ φυσικοῦ φωτός, ἀλλὰ καθότι τὰ δόγματα, ἡ λατρεία καὶ ἡ ἠθικὴ αὐτῆς, σύμφωνα μὲν τῷ ὀρθῷ λόγῳ, συνάδοντα δὲ ταῖς χρεῖαις καὶ τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἐκείνη ἐνταυτῷ τοῦ Θεοῦ, φυσικῶς μετοχετεύοντο καὶ ἐφαπλοῦντο. Καὶ τῷ ὄντι, ἡ Ἱερὰ Ἱστορία δὲν παριστάνει τὰς ἀληθείας ταύτας ὡς τὸ ἐξαγόμενον τῶν ἐξετάσεων καὶ συλλογισμῶν, ὡς ἀνακαλύψει κατὰ διαδοχὴν γινόμενας, ἀλλ' ὡς θεοδιδάκτους, ὡς κηρύττει τοῦτο τρανῶς καὶ τῶν ἐθνῶν ὁ μέγας διδάσκαλος, λέγων «Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν.» (Ἐβρ. 1, 1).

Ἀφοῦ δὲ ἡ Πατριαρχικὴ ἐκείνη οἰκογένεια, πρὸς ἣν ἐναποταμιεύθησαν τὰ θεῖα τῆς πίστεως κειμήλια, ἀποκατέστη ἔθνος· ἡ τὰ πάντα πρὸς τὸ βέλτιον οἰκονομοῦσα ὕψιστος Πρόνοια ἠδύοκησε νὰ ἀναπτύξῃ εἰς αὐτὸ θρησκείαν ἐθνικὴν, συνάδουσαν μὲ τὰς περιστάσεις καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος ἐκείνου καὶ τοῦ ἔθνους· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ Ἰουδαϊκὴ. Πλὴν, ἐπὶ τῆς νέας ταύτης οἰκονομίας ὁ Θεὸς δὲν ἀπεκάλυψε νέα δόγματα, οὔτε ἄγνωστα ἐντάλματα ἠθικῆς· διότι τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Ἰουδαίων ἡ θρησκεία ἔστιν αὕτη ἐκείνη τοῦ Νῶε καὶ τῶν πρὸ καὶ μετ' αὐτὸν Πατριαρχῶν. Ὁ Δεκάλογος ὑπάρχει ἀναμφισβόλως εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ὁ ἠθικὸς κώδικς τῆς φύσεως, διαγράφων τὰς ἀδιαρρήκτους σχέσεις μεταξύ ποιητοῦ καὶ ποιημάτων. Ἀλλὰ μόνην τὴν ἀρχαίαν πίστιν, ἐκ παραδόσεως διατηρηθεῖσαν, παρεξέτεινεν, ἀποκαταστήσας αὐτὴν δημοτικωτέραν καὶ ἐπιφανεστέραν μὲ γραπτοὺς νόμους, κανονίζοντας τὴν ἐξωτερικὴν λατρείαν, τὰς θυσίας καὶ τὰς τελετὰς, μὲ Ἱεραρχίαν, τὴν ὁποίαν ἀνεδέχθη ἡ μόνη φυλὴ, τοῦ Δευτ'. Ὅθεν ἡ παναρχαία Παράδοσις ἦτο τὸ χρηστήριον, εἰπεῖν οὕτως, ὅπερ ὄφειλον νὰ συμβουλεύωνται, ἵνα μένωσι πιστοὶ εἰς αὐτήν· ἀπὸ τὸ ὁποῖον, ὡσάντις ἀπεμακρύνοντο, ἐξετραχηλίζοντο εἰς τῆς εἰδωλολατρίας καὶ κακοδαιμονίας τὰ ἀχανῆ βάρθρα «Μνήσθητε, ἔλεγεν ὁ ἐνθους ἐκεῖνος τῶν αἰώνων νομοθέτης, μνήσθητε ἡμέρας αἰῶνος· σύνετε ἐτι γενεὰς γενεῶν, ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ ἐροῦσι σοι.» (Δευτ. 32, 7).

Καὶ αὕτη ἡ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία ἦτο προετοιμασία διὰ τὴν πλέον ἀνεπτυγμένην καὶ γενικὴν Ἀποκάλυψιν, δοθεῖσαν ὅτε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα κατέστη πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐπιδεκτικῆς. Ὁ καιρὸς οὗτος ἐφθασεν, ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, καὶ ἐπλήρωθησαν ἐντελῶς ὄλοι οἱ διὰ στόματος τῶν Θεοπνεύστων Προφητῶν προκαταγγεληθέντες· θεοὶ

χρησμοί. Τότε καὶ ὁ Μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Προανάρχου Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐπεδήμησεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐκήρυξεν ὑπὸ τὸ ὄνομα Εὐαγγελίου τὴν Παγκόσμιον ταύτην θρησκείαν, τελεσιουργήσας τὸ κοσμοσωτήριον τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως Μυστήριον καὶ συστήσας ὅχι πρόσκαιρον ἐγκόσμιον βασιλείαν, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι ἐπίστευον, ἀλλὰ τὴν οὐράνιον καὶ αἰώνιον. «Ἡ βασιλεία, ἔλεγεν, ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου» (Ἰω. 18, 36). Ὁ Χριστιανισμὸς ἄρα εἶναι ἡ Παγκόσμιος θρησκεία, ἐκείνη τοῦ λογικοῦ, τῆς καρδίας, ὄλου ἐν γένει τοῦ ἀνθρώπου· ὁ ἔσχατος σκοπὸς, πρὸς ὃν πέρασ λαμβάνουσι ἅπαναι αἱ προηγηθεῖσαι προετοιμασίαι. Διότι ὁ ἀνθρώπος, ὅσον ἤθελεν ἀναπτυχθῆ καὶ πολιτευθῆ, ὄφειλε πάντοτε νὰ εἶναι χριστιανός· καὶ δι' ἄλλου μέσου δὲν δύναται νὰ ἀπολαύῃ τοῦτο, ἢ διὰ μόνου τοῦ Εὐαγγελίου. Δι' αὐτοῦ ναὶ ἀνεπτύχθησαν αἱ ὑψηλαὶ ἀρχαὶ τῆς Παγκοσμίου ἠθικῆς, τῆς κοινωνικῆς ἀγάπης, τῆς ἀληθινῆς ἀδελφότητος, τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων καὶ χρεῶν, τῆς λογικῆς ἐλευθερίας, τῆς αὐταπαρνήσεως, ἐνὶ λόγῳ, ἅπασων τῶν γενικῶν καὶ ἀτομικῶν ἀρετῶν.

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης ὑποδείξεως τῶν τριῶν τῆς Θεοπαραδότου ταύτης θρησκείας ἐξωτερικῶν καθολικῶν φάσεων, ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν, ἀνάπτυσιν καὶ τελειοποιήσιν αὐτῆς, καθορώμεν τῆς ὕψιστου Προνοίας τὸν σκοπὸν, διοδεύσαντα τὴν αὐτήν, μὲ τὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνάπτυξιν, εὐθείαν γραμμὴν. Αὕτη ἤρχισεν μὲν μὲ τὴν οἰκογενεῖαν, προώδευσε δὲ μὲ τὸ ἔθνος καὶ κατέστη Παγκόσμιος. Καὶ ἡ μὲν οἰκογενειακὴ ἢ Πατριαρχικὴ διήρκεσεν ἄχρις ὅτου ἡ οἰκογένεια ἀποκατέστη ἔθνος· ἡ δὲ ἐθνικὴ ἢ Ἰουδαϊκὴ, ἕως οὗ οἱ λαοὶ ἀναπτυχθέντες καὶ πολιτευθέντες ἐγίναν ἐπιδεκτικοὶ νὰ σχηματίσωσι Παγκόσμιον κοινωνίαν, καὶ αὕτη διαιωνισθήσεται ἄχρις οὗ συμπεριλάβῃ ἀπαξάπαντας εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἄρα θρησκεία οὐκ ἔστιν οὐσιωδῶς νέα ἀλλ' ἡ πραγματοποιήσας ἐνός σκοποῦ, μορφωθέντος ἀπ' αἰῶνος ὑπὸ τῆς τὰ πάντα διεπούσης πανσόφου Προνοίας· τὸ τέρας τῆς Οἰκοδομῆς, ἧς τὰ θεμέλια προκατεβλήθησαν ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου. Προώδευσε μὲν μὲ τὴν πρόοδον τῶν αἰώνων, δὲν ἐφάνη ὅμως ὅποια τις ἦτο, εἰμὴ καθ' ὃν καιρὸν ὁ Ἀριστοτέλης ἀπεπεράτωσε τὸ ἔργον του· ὅστις, ἐλθὼν, δὲν κατήργησε τὰ ἀρχαία τῆς πίστεως κειμήλια, ἀλλὰ μόνον τὸ κάλυμμα αὐτῶν περιεῖλε· καὶ οὕτως ἀνεκαλύφθη τοῖς πάσι λαμπροτάτη ἡ ἀλήθεια. Καὶ ἰδοὺ ἡ τελειοποίησις, τῆς ὁποίας οἱ ὑλόφρονες ἐκείνοι δὲν ἦσαν ἐπιδεκτικοὶ, «Οὐκ ἦλθον, ἔλεγε, καταλύσαι ἀλλὰ πληρῶσαι» (Ματθ. 5, 17). Καὶ οἱ μὲν θεοὶ Ἀπόστολοι ἐδίδαξαν ἡμᾶς, ὅτι ὁ αἰώνιος λόγος, ὁ κατελθὼν ἀπ' οὐρανοῦ ἵνα φωτίσῃ καὶ σώσῃ τὸν ἀνθρώπον, εἶναι ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅς τις καὶ τὸν ἐπλασε καὶ τὸν ἐπαιδαγόγησεν. Οἱ δὲ Θεο-

φοροὶ Πατέρες ἀπαξάπαντες ἐνὶ στόματι συνεδοξολόγησαν καὶ ἐξύμνησαν τὴν ἐνδελέχειαν καὶ διαιωνιότητα τῆς θείας καὶ ἀμωμήτου ἡμῶν θρησκείας. Ὅθεν ἠδύνατο ποτὲ ἀνθρώπινον πνεῦμα νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τοιοῦτον ὑψηλὸν σχέδιον, ἐμπεριλαμβάνον ἅπασαν τὴν τῶν αἰώνων διάρκειαν;

Τοῦ σχεδίου τούτου τὸ σταθερὸν καὶ ὁμοιόμορφον, ὅπερ ἀριδῆλως καταφαίνεται ἐπὶ τῆς φύσεως, ὡς ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῆς θρησκείας, μαρτυρεῖ τρανώτατα θεῶν ἐνεργειῶν ἰδιαίτατον καὶ ἀδιαφιλονέικτον χαρακτήρα, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας τὸ ἄστατον καὶ σαθρὸν, τὸ εἰς ἅπαντα ἐν γένει τὰ ἀνθρώπεια συστήματα παρατηρούμενον, προδίδει ἐναργέστατα τῶν αὐτοῦργων τὸ ἐπισημῆ καὶ ὀλισθηρὸν. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ἐξετάζοντες καθ' ἑαυτὸν τὸν ἀνθρώπον εἰς τὰς φυσικὰς ἐνεργείας καὶ ἐπινοήματα αὐτοῦ, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν, βλέπομεν αὐτὸν οὐδέποτε παραγαγόντα στερεόν τι καὶ αὐτοτελές. Ἄς καταβοᾷ ὅσον θέλει καὶ ἄς διαβῆγγυται τῶν θεῶν, ἢ μᾶλλον θεοβλαβῶν, ἢ καταχθόνιος σπείρα, αὐτὸ τοῦ φυσικοῦ λόγου τὸ ὑπερσάρκωμα, ὅτι τῶν φιλοσόφων αἱ βαθεῖαι μελέται, τὸ ἠθικὸν αὐθόρμητον, ἤρκεσαν μόνον πρὸς πραγματοποιήσιν καθαρᾶς καὶ ἀκραίφνου θρησκείας.

Ἄλλ' εἰ μὲν ἀληθές, ὅτι διὰ μόνου τοῦ λόγου καὶ τῆς ἐπαγωγῆς αἱ συλλήψεις αὐταὶ Ἄ.ον μὲν δὲν ἤθελον ἄρ' ἄγε εἶσθαι καὶ κοιναὶ μεταξὺ ὄλων τῶν φιλοσόφων; ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας τὸ ἀδιάλλακτον τῶν διαφοριῶν καὶ ἀντιφάσεων προδήλως καταψεύδει τοῦτο· Β'.ον δὲ, ἐξ ἅπαντος ἤθελον εἶσθαι καὶ περιορισταί, ὡς καὶ ἡ ἀντιληπτικὴ ἡμῶν ἰκανότης, ἄλλως δὲ, ἤθελον μὲν τὸ ἀπειρον ἐν τῷ πεπερασμένῳ καταφάσκει· καθότι ἀπαξάπανσαι αἱ περὶ Θεοῦ καὶ θεῶν πραγμάτων γνώσεις μας, ὡς ἀπείρων καὶ ὑπερκαταλήπτων ἀντικειμένων δηλωτικαί, ὑπερπηδῶντων τὰ στενά τοῦ λογικοῦ ὄρια, εἶναι καὶ αὐταὶ τοιαῦται, καὶ μόνον τῇ πίστει καὶ διδασκόμεναι καὶ πιστευόμεναι «διότι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς, ὁ γὰρ Θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε». (Ῥωμ. 1, 19). Εἰ δὲ πάλιν διὰ τοῦ ἠθικοῦ αὐθόρμητου αὐτὴν προσεπορίζοντο, ὅχι πλέον διὰ τοῦ λόγου. Καὶ ποῖος ποτὲ πρὸς Θεοῦ! ἤθελεν ἀποφασίσει, παρεκτός τοῦ ἄφρονος, νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν σημαίαν τοιαύτης παραλόγου θρησκείας, μὴ οὕσης ἄλλο τι εἰ μὴ τοῦ αὐθόρμητου ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν τὸ ἐκμαγεῖον; καὶ ἐπὶ τοιαύτης νὰ στηρίξῃ ἀπίστας αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας, τὸ ἄκρον ἐφετὸν καὶ τὸ ἔσχατον τέλος του; ἢ ποῖος πεφωτισμένος ἄνωθεν πιστεύσει πώποτε καὶ λατρεύσει τοιοῦτον Θεόν, ὁποῖον οἱ Θεῖσται, ἔστω καὶ οἱ σενετώτεροι τῶν ἀρχαίων, οὕτω πως ἐχαρακτήρισαν; «Ἴδτε μὲν ἀθανάτην κεφαλὴν ἔχει, ἠδὲ νόημα· Σῶμα δὲ οἱ περιφεγγές, ἀπειρίτον, ἀτυφέλικτον, Ἄτρομον, ὀβριμόγειον, ὑπερμενές, ὧδε τέτυκτο. (1)

(1) Ἀποσπ. Ὁρρ. IV, 31.

Ἄλλ' ἐν μὲν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθνεσιν ἀναφαίνεται τις καθαρὰ περὶ Θεοῦ διδασκαλία, ὑπάρχει ἀναμφιβόλως ἀκήρατον μᾶλλον τῆς ἀρχαιτύπου παραδόσεως λείψανον, ἢ τοῦ λογικοῦ ἀνακάλυψις ἀγνή. Ὅτι δὲ τῷ ὄντι ἀπαντῶνται θείας ἀποκαλύψεως ἴχνη πολλῶν παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς διεσπαρμέναι, γίνεται κατὰ δῆλον καὶ ἐκ πολλῶν μαρτυριῶν Φιλοσόφων ἀρχαιοτάτων καὶ Ποιητῶν, ἀναφερόντων ἐνίοτε καὶ αὐτὰς τὰς λέξεις τῆς θείας ἀποκαλύψεως, κατελλούσης βεβαίως διὰ τῶν Χαλδαίων καὶ Ἑβραίων, ἐν οἷς ἐναποταμιευμένη ἦτο τῶν θείων τούτων ἀληθειῶν ἢ ἱερὰ παρακαταθήκη, ὡς βεβαίως τοῦτο καὶ ὁ ἀρχαῖος οὗτος τοῦ Ἀπόλλωνος χρησμός. »Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίαν λάχον· ἡδ' ἄρ' Ἑβραῖοι, »Αὐτογένεθρον ἀνακτα σεδάζόμενοι Θεὸν ἀγνῶς. (1) Καὶ εἰς μάτην ναὶ οἱ νέοι θεΐσται, οἱ τὰ τῶν ἀρχαίων ἀναμασῆσαντες, φουσιούμενοι εἰς τὸ λογικόν των, ὑποστηρίζουσι τὸ σαθρὸν καὶ ἀνεμώλιον τῆς τοιαύτης φυσικῆς των θρησκείας οἰκοδόμημα. Οἱ τοιοῦτοι ἀνατραφέντες εἰς τὸν κόλπον τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ τὸν ζωοπάροχον τῆς θείας ἀποκαλύψεως ἄρτον, ἀφ' οὗ καλῶς ἐλιπάνθησαν, ἐπαχύνθησαν, ἐπλατύνησαν εἰς τὰς γνώσεις, ἀπολακτίσαντες εἰς τὴν παλινοφθίαν των, ἐγκατέλιπον αὐτὴν οἱ ἀγνώμονες, κατακαχυρόμενοι ἤδη, ὅτι δῆθεν διὰ τοῦ λογικοῦ καὶ τῶν ἐρευνῶν ἀνεκάλυψαν τὰ πάντα, καὶ αὐτὸν τὸν ἀληθῆ Θεὸν ἰδίαις αἰσθήσεσιν ἔγνωσαν. Πλὴν βεβαιωθήτωσαν ὅτι, εἰ μὴ ἤκουον ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὰς ἀληθεῖς ταύτας, ἤθελον εἶσθαι πάντως καὶ παρ' αὐτοῖς ἡ ἀληθῆς Θεοσέβεια αἰωνίως ἐσφαργισμένον βιβλίον, καὶ κεκλεισμένον Παράδεισος, ὡς καὶ παρὰ τοῖς διδασκάλοις αὐτῶν, οὓς περ μὲ τὰ ἴδια φυσικὰ των χρώματα ἐζωγράφισεν καὶ ὁ πεφωτισμένος Πάυλος πρὸς παραδειγματισμὸν μὲν τῶν μαθητῶν, αἰσχος δὲ τῶν διδασκάλων τούτων εἰπὼν· «διότι γνόντες τὸν Θεόν» (καὶ βεβαίως ἐξ ἀποκαλύψεως, ὡς ὁ ἴδιος προηγουμένως ἀπεφήνατο, ὁ γὰρ Θεὸς, λέγει, αὐτοῖς ἐφανέρωσεν) οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ . . . διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις των καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἐκυτοῖς· οἵτινες μετέλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. . . . Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθόντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἐριδος, δόλου, κακοηθείας·

(1) Ἰδὲ Ἐρμ. Ἐναγγ. Πρ. Β. 10.

ψιθυριστὰς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας· οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσιν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι.» (Ῥωμ. 1, 21—32).

Καὶ, ἡ γενικὴ πείρα, χρονολογουμένη ἐπέκεινα τῶν ἐπτακισχιλίων ἐνιαυτῶν, ὑπάρχει πειστικωτάτη καὶ ἐμμάρτυρος ἀποδείξις ὅτι τοῦ ἀνθρώπου τὸ λογικόν, ἐστερημένον τῆς θείας ἀποκαλύψεως, εἶναι ὡς τυφλὸς τις Γίγας, ὑποψάων καὶ ἰχνηλατῶν ἐν πλῆρει μεσημβρίᾳ· καὶ ὅτι παρεκτὸς αὐτῆς, πάντα ἐν γένει τὰ ἀνθρώπεια, μῦθοι, ἀντιφάσεις καὶ γενικὴ διαφθορά. Καὶ τοιαύτη ἐστάθη μάλιστα ἡ οἰκτρὰ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπινου γένους, ἀπομακρυνθέντος ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ Δημιουργοῦ καὶ Θεοῦ του, ἐξαίρετος καθ' ἣν ἐποχὴν προσήγγιξε τῆς τελικῆς ἀναπτύξεως καὶ παλιγγενεσίας ὁ προωρισμένος ἐκεῖνος καιρὸς.

Ἡ ἀληθῆς λοιπὸν Θεοσέβεια οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου ἀνακάλυψις, ἀλλ' ἀποκάλυψις ζῶντος Θεοῦ, οὐχὶ τοῦ φυσικοῦ λόγου προῖον, ἀλλὰ τοῦ αἰωνίου Λόγου καθαρωτάτη καὶ πᾶναγνος διδασκαλία, τὴν ὁποίαν κατέστησεν ἀπολίτως ἀναγκαίαν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἢ ἐπιθανάτιος ἐκπτώσις (πηγὴ τῆς αἰσχίστου τοῦ βροτείου γένους διαφθορᾶς) ἀφ' οὗτο κυβρίως πραγματοποιεῖται, ὡς εἶδομεν, καὶ ὁ κατ' οὐσίαν χριστιανισμὸς, ἢ ἡ Εὐαγγελικὴ πίστις, ἣτις διερχομένη τὰς γενεὰς τῶν γενεῶν ἔτρεφεν ὡς ἄρτος ζωῆς τοὺς πεινῶντας, ἐφωταγώγει ὡς Θεοῦ ἀπαύγασμα τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους, καὶ ὡς φωνὴ Κυρίου Παντοκράτορος ἀντήχει τρομώδης μὲν κατὰ τῶν ἐξανισταμένων, παρήγορος δὲ πρὸς ἅπαντας τοὺς πιστοὺς λάτρεις αὐτῆς, ἐμπνέουσα ἐπανειλημμένως εἰς τὰς ψυχὰς των τὰ ἔνθεα περὶ τοῦ Λυτρωτοῦ εὐαγγέλια, καὶ προσηγορεύουσα διὰ τῆς πίστεως τὴν ἀποκαταδοκίαν. Καὶ ἐκτοτε διαμένει ὡς βράχος αἰώνιος, ὃν περ δὲν ἴσχυσαν νὰ παρασαλεύσωσιν οὐδέποτε οὔτε λάβρων ἕτων κατακλυσμοί, οὔτε καταγίγδες διαφθορᾶς, οὔτε τρικυμῆαι παθῶν, οὔτε κεραυνοὶ δικαιοῦν, ἀλλὰ πάντα ἀπέναντι αὐτῆς συντριβόμενα μετὰ βρασμοῦ, καὶ ὡς παμφύλυγες ἐκμηδενούμενα, ἀνεδείκνυον ἔτι μᾶλλον τὴν ἰσχύϊν καὶ τὸ μεγαλοῦργόν της. Καὶ ἐν τέλει ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων διεδόθη πανκλήρατος καὶ ἀνεπτυγμένη εἰς πάντα τὸν τετραπέρατον κόσμον· ἐστερωθή μὲν ἐπὶ ἀβραγαῖ καὶ ἀσαλεύτω πέτρα, τὴν ὁποίαν οὐδ' αὐταὶ αἱ καταχθόνιοι δυνάμεις μετακινήσουσι πώποτε· ἐπεσφαργίσθη δὲ καὶ ἡγίασθη μὲ τὸ πανάγιον αἶμα τοῦ θεμελιωτοῦ της· καθιερώθη δὲ καὶ προσεπεβεβαιώθη μὲ τὰς ὁμολογίας ἀπειραριθμῶν μυριάδων Ἀγίων Μαρτύρων καὶ διδασκάλων, καὶ ἤδη διαμένει ἀκμαία καὶ πανάμωμος· καὶ οὐδέποτε πύσει μετὰ τοῦ περιου-

σίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ νέου Ἰσραὴλ τοῦ Ὀρθόδοξου πληρώματος. Καὶ τοιαύτη ὑπάρχει ἡ ἡμετέρα θρησκεία, ἡ πολυτιμότερα καὶ εὐκλεστερα κληρονομία τῶν πατέρων μας· θεία μὲν, ὡς εἶδομεν, εἰς τὴν ἀρχὴν της, οἰκονομικὴ δὲ εἰς τὴν ἀνάπτυσιν καὶ διάδοσιν της, ὑπερφυσικὴ, αὐτοτελεῖα καὶ ἀμετάβλητος εἰς τὴν τελειοποίησιν καὶ στερέωσιν της. Ἀλήθειαι, προσβεβαιούμεναι ὑπὸ τῆς Α. Γ. τῆς μόνης ἀκλυθᾶστου τῆς πίστεως πηγῆς. Αὕτη ἀνεγέννησεν ἡμᾶς καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἀνέσωσεν ἐκ τῶν ζοφερῶν τοῦ ἕδου κευθμόνων· ἔσεται δὲ καὶ τῶν εὐκτασιτέρων ἐλπίδων καὶ τῆς προσκαίρου καὶ αἰωνίου εὐκλείας καὶ δόξης ἡμῶν ἢ ἐδρασιότατη Κρητις.

Δι' αὐτῆς καὶ ἄτομα καὶ ἔθνη καὶ λαοὶ ἀπολαύσουσι νέαν ἀνάπλασιν καὶ ζωὴν· αἱ πολιτεῖαι παγιωτέρας καὶ κοινωφελεστερας θεομοθεσίας. Αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ τέχναι, αἱ βιομηχανίαι, ὅλη ἡ ἀνθρώπινος οἰκονομία λογικωτέραν τελειότητα, καὶ σκοπιμωτέραν χρησιμότητα· καὶ ὁ κόσμος ἅπας, ἐνὶ λόγῳ, τὴν ἠθικὴν Παλιγγενεσίαν καὶ ἐφικτὴν εὐδαιμονίαν του, ἣτις πραγματοποιηθήσεται τότε, ὅταν ὁ χριστιανισμὸς κατασταθῇ μόνον πρακτικὸς κανὼν. Ὅταν δηλαδὴ δαμάσας καθ' ὅλοκληρίαν τὸ ἐχθρικόν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου στοιχείον, ἐσαρκωθῇ ἐν τῷ νέῳ ἀνθρώπῳ, γενόμενος νοῦς, αἴσθημα καὶ συνείδησις. Καὶ τότε δὴ τότε ἀρθήσεται ἀφ' ἡμῶν ἡ βασιλεία τῆς δουλείας τοῦ κόσμου καὶ παγιωθήσεται ἀπ' ἄκρων ἕως ἄκρων τῆς γῆς ἢ βασιλεία τῆς ἐλευθερίας τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

Ἄν δὲ καὶ ἡ ἀληθῆς θρησκεία, ὡς ἐκ τῶν προηγουμένων ἐξάγεται, ὑπάρχη πάντος ὄρωρον Θεοῦ πανυπέριτον, ἀπ' οὐρανοῦ κατελλθὸν, πλὴν ἐφαρμοζομένη καὶ ἐξασκουμένη ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάγεται ἀναμφιλέκτως εἰς τὸν νόμον τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ὅτι λοιπὸν καὶ ὅπως ἡ θεία πρόνοια ἀπετέλεσεν ἐπὶ τῆς ὀλοκλήρου οἰκονομίας τοῦ σχεδίου καθόλου καὶ διόλου, τοῦτο αὐτὸ ἀποτελοῦσιν ἐν μέρει καὶ ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστα τὰ ὄργανα αὐτῆς. Ὡς τοιαῦτα δὲ ὑπάρχουσι, πρώτον μὲν αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι, αἱ παρὰ Θεοῦ τεταγμέναι κατὰ τὸν Ἀπόστολον (Ῥωμ. 13, 4)· ἵνα κυβερνώσι καὶ ἀγαθοποιῶσι τοὺς λαοὺς, ὡς διάκονοι τῆς θείας Προνοίας του, προασπιζόμενοι καὶ προάγοντες τὴν θρησκείαν, ἣς ὑπέρτατος Προστάται καὶ τιθηνοὶ (Ἠσ. 49, 23) ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἐτέθησαν· διότι ἀνευ αὐτῆς αἱ κοινωνίαι ἀποβαίνουσι πλέον ὡς ἀγέλαι κτηνῶν, συναγελαζόντων δίχα σκοποῦ καὶ τέλους. Δεύτερον δὲ ὁ ἱερὸς Κληρὸς, τοῦτο τὸ ὑπὸ Θεοῦ προσδιορισθὲν, ὡς εἶπαῖν, χρηστήριον, ὅπως μετοχρευτῆ τῆς αἰωνίου ζωῆς· τὰ ἔνθεα ῥήματα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ βραῖνη ἐπ' αὐτῷ τῆς δραστηκῆς αὐτοῦ χάριτος· νάματα τὰ καθάρσια. Ἡ θρησκεία, καίτοι ἔχουσα ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν κληρῶν τὴν ὑπαρξίν, ἦν περ αὐτὸς μᾶλλον ἐξ αὐτῆς λαμβάνει, μ' ὅλον τοῦτο καὶ ζῆ καὶ κινεῖται ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ. Ἡ προαγωγή

ἄρα καὶ ἡ τελειοποίησις ἐκεῖνου, εἶναι προαγωγή καὶ τελειοποίησις αὐτῆς. Ὄθεν ὁ ἱερὸς Κληρὸς ὑπάρχει ἀναμφιβόλως τῆς θρησκείας ἢ ζωῆς, ἢ ἡ θρησκεία τῆς κοινωνίας ἐν γένει ἢ ψυχῇ.

Φ. Κ. Ι.

ΨΗΦΟΘΕΤΙΚΗ

(ὑπὸ Κ. Σακελλαροπούλου.)

Καθὼς οἱ τοῖχοι καὶ αἱ ὀροφαὶ τῶν ναῶν, καὶ τῶν στοῶν, καὶ τῶν οἰκῶν, ἐκοσμοῦντο διὰ γραφῶν, ἢ γραπτῶν ποικιλιμάτων, οὕτω καὶ τὰ ἐδάφη αὐτῶν χρεῖαν εἶχον ἀναλόγου τινὸς στολισμοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰκόνας, διὰ χρωμάτων ἀπλῶν γεγραμμένα, εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ποδῶν τρίψιν δὲν ἐδύναντο νὰ ἀντέχωσιν, ἀνάγκη ἦτο νὰ εὑρεθῇ ἄλλο εἶδος ζωγραφημάτων, συγκειμένων ἐκ σκληρῶν καὶ δυσφάρτων στοιχείων. Οὕτω λοιπὸν εὑρέθη ἡ ψηφοθετικὴ, ἣτις, κλάδος οὕσα τῆς γραφικῆς, ἀπεργάζεται ψηφοθετήματα, ἢ ψηφολογήματα, ἢ ἐμβλήματα, συνθέτουσα ψήφους μικρὰς καὶ ποικιλοχρόους, καθ' ὁμοίωσιν εἰκότων γραπτῶν.

Ἡ ψήφωσις παρὰ τοῖς μεταγενεστεροῖς καλεῖται μουσειώσις, καὶ τὸ ψηφοθέτημα, μουσεῖον ἢ μουσειῶμα, καὶ μουσειώτης ὁ ψηφοθέτης· ὅθεν παρὰ Ῥωμαίοις *musivum, museum, opus musivum, opus musejum*, καὶ ἐκ τούτου παρὰ τοῖς νεωτέροις *musaico, mosaïque, mosaik*, καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς· πάλιν μουσαῖκιον.

Ἡ τέχνη αὕτη ἦτο παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις ἀρχαιοτάτη (*Letronne, Peinture murale*, p. 307). Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον ἤδη εἶδος τι ψηφοθετημάτων (*Champ. Figeac, Egypte*, p. 200), καθὼς ἐγνωρίζον νὰ κατασκευάζωσι καὶ ψήφους χυτὰς, ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν τὰ τῶν κροκοδείλων ἐνώτια, «ἀρτήματα λίθινα χυτὰ» ὡς ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος (Εὐτέρπ. 69).

Ἡ ἀρχὴ τῶν ψηφοθετῶν ἔργων γενικῶς ἀποδίδεται εἰς τοὺς ἀνατολικούς λαοὺς, οἵτινες, κατὰ μίμησιν τῶν λαμπρῶν ταπήτων, διὰ συνθέσεως σκληρῶν λίθων, πολυειδῶς κεχρωματισμένων, καὶ τεχνιέντως συνηρμοσμένων, ἀπειργάζοντο ἐπὶ τῶν ὀροφῶν, καὶ τῶν ἐδαφῶν, καὶ τῶν τοίχων ἄνθη, καὶ ζώδια, καὶ ἄλλου εἶδους κοσμήματα. Ὀλίγον ὅμως οἱ ἀνατολικοὶ ἐπλησίασαν τὸ ἀληθινὸν κάλλος. Εἶναι μὲν πιθανὸν ὅτι οἱ Φοῖνικες ἐγνωρίζον τὴν ψήφωσιν, ἀλλ' ἠεντέλεια, καὶ ἡ γλαφυρότης, τὴν ὁποίαν ἀπαιτοῦσι τὰ τεχνουργήματα, εἶναι τῶν Ἑλλήνων. Οὗτοί εἰσιν οἱ δυναθέντες νὰ μεταχειρίζονται τὴν ἀρμογὴν τῶν χρωμάτων ἐπιδεξίως, καὶ νὰ δίδωσιν εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν μορφώματα καὶ συμπλέγματα τοιοῦτον διακοσμητικὸν καὶ εὐρυθμικὸν βαθμὸν, ὥστε μακρόθεν νὰ ὁμοιάζωσι ζωγραφίας.

Τὸ ἀρχαιότατον ἐλληνικὸν παράδειγμα, τὸ ὁποῖον

γνωρίζεται, είναι τὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπία ναοῦ τοῦ Διὸς ψηφωθέντα. Τοῦ ναοῦ τούτου, ἐπιτελεσθέντος περὶ τὴν 86 Ὀλυμπιάδα, ἡ ἐργασία ἦν Δώριος (Παυσαν. Ἠλιακ. 10). Ὁ πρόναος καὶ ὀπισθόδομος εἶχον κυκλικίδας ἢ θύρας χαλκᾶς μεταξὺ τῶν κιόνων. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ προναοῦ, μέρος τοῦ ὁποίου ἦτο ψηφιδωτῶν (Expédition scientifique de la Morée, Livraison II pl. 42), εὐρέθη ἔμβλημα, συγκείμενον ἐκ ποταμίων ψήφων ποικιλοχρῶν, ἀπεικονίζον δαίμονας θαλασσίους, Τρίτωνα σαλπίζοντα, ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ ὁποίου κἀθεται μικρὸς Ἔρως· περιλαμβανόμενα δὲ αὐταὶ αἱ γραφαὶ εἰς ἀρχιτεκτονικὰ ποικίλματα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπειργασμένα. Ὁμοίον ἔργον ἦτο, φαίνεται, εἰς τὸν ἔτι ἀρχαιότερον ναὸν τοῦ ἐν Δελφοῖς Πυθίου Ἀπόλλωνος. «Λέγουσιν ἐν Δελφοῖς ὁμοπαλὸν εἶναι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ νεῶ· περὶ δὲ αὐτὸν αἰετοὺς γεγράφθαι ἀπὸ συνθέσεως λίθων.» (Σχολ. Λουκιαν. περὶ Ὀρχήσεως, 39.). Καὶ «ἀνέκειντο χρυσοὶ ἀετοὶ παρά τὸν ὁμοπαλόν.» (Σχολ. Πινδ. Πύθ. δ'. 6). Ἄλλ' ὑπῆρξαν ἤδη καὶ σφόδρα λεπτὰ ψηφωθέντα· τοιοῦτον φαίνεται ὅτι ἦτο τὸ ἐν δακτυλίῳ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος πινακίον. «Δακτύλιος χρυσοῦς πινακίῳ, ὃν Κ. ἀνέθηκεν Ἀρτέμιδι, Βραυρωνία.» (Boeckhius ad C. I. G. I. n. 450. §. 33, σελ. 237)· ἀντὶ τὸν πινακίῳ, κατὰ τὸν ἐρμηνευτὴν, ὅστις καὶ νομίζει ὅτι πινακίον ἦτο μικρὸς ψηφωτὸς πίναξ, ὁποῖος καὶ ἡμεῖς ἐν δακτυλίῳ φοροῦμεν. Τοιοῦτων ἔργων ἡ χρῆσις οὐ πολλῶ ὕστερον ἐγίνε κοινωτέρα, ὡς καὶ εἰς ἰδιωτικὰς οἰκίας νὰ ἀπαντῶνται. Διογένης ὁ Λαέρτιος διηγείται περὶ Ἀριστίππου, ὅτι «Σίμου ποτὲ τοῦ Διονυσίου ταμίου πολυτελεῖς οἴκους αὐτῶ καὶ λιθοστρώτους δεικνύοντος, ἀναχρεμψάμενος προσέειπε τῇ ὄψει· τοῦ δὲ ἀγανακτήσαντος, οὐκ εἶχον, εἶπε, τόπον ἐπιτηδεύοντα.» Τὸ αὐτὸ διηγείται καὶ περὶ Διογένης τοῦ κυνός, «εἰσαγαγόντος τινὸς αὐτὸν εἰς οἶκον πολυτελεῖ, καὶ κωλύοντος πύσαι, ἐπειδὴ ἐχρέμψατο, εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ ἔπτυσεν, εἰπὼν χεῖρονα τόπον μὴ εὐρηκέαι» τὴν αἰτίαν δὲ τούτου προσθέτει ὁ Γαληνός, λέγων «τοὺς γὰρ τοίχους ἀπαντας ἀξιολόγους γραφαῖς κεκοσμηθῆσαι, τὸ δ' ἐδάφος ἐκ ψήφων πολυτελεῶν συγκεῖσθαι, θεῶν εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διατετυπωμένας.» (Λόγ. προτρεπτ. ἐπὶ τὰς τέχνας, 8.). Ἐπαινοῦνται δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ποικιλόχροα ἐδάφη, «ἀνθινὰ τε πολλὰ τῶν ἐδαφῶν ἐν τοῖς ἀνδρῶσι κατασκευάζετο διαπεποικιλμένα ὑπὸ δημιουργῶν.» (Ἀθῆν. ιβ'. σ. 542).

Ἐσφαλμένως λοιπὸν παρά τινων ἀρχαιολόγων νομίζεται, ὅτι τὰ πρῶτα ψηφωθέντα ἦσαν τὰ τοῦ Σώσου ἐν Περγάμῳ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀτταλίδων· διότι ἡ ψηφωθετικὴ, ὡς εἶδομεν, προὔπηρξεν ἐν Ἑλλάδι. Λαβοῦσα δὲ αὕτη ταχέειαν ἐπίδοσιν κατὰ τὴν ἀκόλουθον τῆς τέχνης περίοδον, δὲν περιωρίζετο

μόνον εἰς τὴν μίμησιν ἐδαφῶν ἀσαρῶτων, εἰς τὰ ὅποια ὁ Περγάμηνος Σώσος διέπρεψεν, ἢ εἰς τὴν ἀπεργασίαν εὐτελεστέρων ἄλλων γραφῶν· ἀλλ' ἐπεχείρησε νὰ ἀπομιμηθῇ καὶ μεγαλογραφίας, ἀγῶνας ἡρώων Ὀμηρικῶν, καὶ μάχας Ἀλεξάνδρου. Περὶ Σώσου, τοῦ ὁποίου ἡ ἡλικία εἶναι ἀπροσδιόριστος, λέγει ὁ Πλίνιος. Celeberrimus fuit in hoc genere Sosus, qui Pergami stravit quem vocant asaroton oecoon, quoniam purgamenta coenae in pavimento, quaeque everri solent, veluti relicta fecerat parvis e testulis tinctisque in varios colores. Mirabilis ibi columba bibens et aquam umbra capitis infuscans. Apricantur aliae scabentes sese in canthari labro (XXXVI, 60). Τούτων τῶν περιστερῶν ἀπομίμημα εἶναι τὸ ἐκ τῆς ἐπαύλεως τοῦ Ἀδριανοῦ ψηφωθέντα, περὶ τοῦ ὁποίου κατωτέρω.

Μεγίστας προόδους κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐποχὴν εἶχε κάμει καὶ ἡ μηχανικὴ, ἡ ὁποία διὰ συνεργείας τῆς τεκτονικῆς καὶ οἰκοδομητικῆς ἀνεδείξε τότε ἀληθινὰ θαύματα. Τοιαῦτα ἦσαν ἡ ἀρμάμαξα, ἐπὶ τῆς ὁποίας μετεκομίσθη ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου νεκρός· ἡ ἐλέπολις Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, καὶ ἄλλαι πολεμικαὶ μηχαναί· τὰ γιγαντιαῖα πλοῖα Πτολεμαίου τοῦ Δ' καὶ Ἰέρωνος τοῦ Β'. κτλ. Τῆς περιγραφῆς τοῦ Ἰερωνείου τούτου πλοίου μικρὸν τι μέρος φέρομεν ἐκ τοῦ Ἀθηναίου ἐνταῦθα, ὅσον εἰς ἡμᾶς ἀνήκει. «Ὁ δ' Ἰέρων, ὁ Συρακουσίων βασιλεὺς, ἐσπουδάζει μὲν καὶ περὶ ἱερῶν καὶ γυμνασίων κατασκευάζει· ἦν δὲ καὶ περὶ ναυπηγίας φιλότιμος, πλοῖα σιτηγὰ κατασκευαζόμενος, ὧν ἐνός μνησθήσομαι. Ἡτοιμάσατο μὲν πάντα τὰ χρεῖώδη πολλαχόθεν· συνήγαγε δὲ καὶ ναυπηγούς καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας· καὶ καταστήσας ἐκ πάντων Ἀρχίαν τὸν Κορίνθιον ἀρχιτέκτονα, παρεκάλεσε προθύμως ἐπιλαβέσθαι τῆς κατασκευῆς. Τὸ μὲν οὖν ἡμισυ τοῦ παντὸς τῆς νεῶς ἐν μῆσιν ἐξ εἰργάσατο Τοῦτο μὲν οὖν τὸ μέρος εἰς τὴν θάλασσαν καθέλκειν προσετέτακτο, τὴν λοιπὴν κατασκευὴν ἔν' ἐκεῖ λαμβάνη· ὡς δὲ περὶ τὸν καθελκυσμὸν αὐτοῦ τὸν εἰς τὴν θάλασσαν πολλὴ ζήτησις ἦν, Ἀρχιμήδης ὁ μηχανικός μόνος αὐτὸ κατήγαγε δι' ὀλίγων σωματῶν· κατασκευάσας γὰρ ἑλικαν, τὸ τηλικούτον σκάφος εἰς τὴν θάλασσαν κατήγαγεν. Ἦν δὲ ἡ ναὺς τῆ μὲν κατασκευῆ εἰκόσορος, τριπάρωδος δὲ. Ἦσαν δὲ τῆς μέσης παρόδου παρ' ἑκάτερον τῶν τοίχων δίαται τετράκλινοι τοῖς ἀνδράσι τριάκοντα τὸ πλῆθος· ἡ δὲ ναυκληρικὴ δίαται κλινῶν μὲν ἦν πεντεκαίδεκα, θαλάμους δὲ τρεῖς εἶχε τρικλίνους. Ταῦτα δὲ πάντα δάπεδον εἶχε ἐν ἀβακίσκοις, συγκείμενον ἐκ παντοίων λίθων, ἐν οἷς ἦν κατασκευασμένος καὶ ὁ περὶ τὴν Ἰλιάδα μῦθος.» (Βιβλ. ε'. σελ. 207). Εἰς ταύτην δὲ τὴν ἐποχὴν ἄξιον νὰ ἀποδοθῇ ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς διασωθέντων καὶ τὸ θαυμαστὸν ψηφωθέντα

μα, τὸ ὁποῖον ἀνεκαλύφθη τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1831 ἐν Πομπηῶν, κατὰ τὴν οἰκίαν, καλουμένην del Fauno.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων διέβη αὕτη ἡ τέχνη εἰς τοὺς Ῥωμαίους περὶ τὰ τέλη τῆς δημοκρατίας, καθ' ἣν ἐποχὴν αὐτοὶ μετεκόμισαν εἰς Ῥώμην τὰ ἐν ἀβακίσκοις ὠραῖα δάπεδα τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, τὰς ὁποίας εἶχον κυριεύσει. Σύλλας νομίζεται ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν μετὰ τῆς ἄλλης ἀσιανῆς πολυτελείας καὶ τὰ ψηφωθέντα, καὶ πρῶτος αὐτὸς διώρισε νὰ κατασκευασθῇ ψηφωθέντα εἰς τὸ ἐν Πραινέστω, τὴν σήμερον Παλεστίνην, περίφημον τῆς τύχης Ἰερὸν. Οὗτω κατ' ἀρχὰς ἐκοσμοῦντο τὰ ἐδάφη τῶν οἰκοδομημάτων, καὶ ἀκολούθως οἱ τοῖχοι αὐτῶν καὶ τὰ θελοειδῆ ὀροφώματα. Δι' εὐκομίστων ψηφωθεμάτων ἐστρόνοντο εἰς ἀπαλλαγὴν τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ στρατηγῶν τὰ σκηνώματα. Ἰούλιος Καίσαρ, λέγει ὁ Σουετόνιος, διώρισε νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτοῦ ἐξ ἐκείνων κατὰ τὰς ἐκστρατείας, ἵνα στρώσωσι τὴν σκηνὴν αὐτοῦ. Ἡ εὐρεσις τοῦ χρωματίζου βαθμῶν ἐντελείας. Ταύτην τὴν ὕλην μετεχειρίζοντο ἐξαιρέτως ἐπὶ Αὐγούστου· ἀλλ' αἱ λίθιναι καὶ ὑάλιναι ψῆφοι ἦσαν μεγαλύτεραι τοῦ δέοντος ὡς πρὸς τὴν κράσιν τῶν χρωμάτων, καὶ τὴν ἀπόδοσιν ἐπομένως τῆς φυσικῆς τῶν ἀντικειμένων βαφῆς. Ἐρχισαν ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος νὰ χρωματίζωσι τὸν λίθον, καὶ νὰ διασίζωσιν αὐτὸν ἐπὶ Νέρωνος.

Τῆς ψηφωθετικῆς ἡ διάδοσις ἐξαιρέτως ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πολλῶν ἀξίων ἔργων αὐτῆς, τὰ ὁποία πολλάκις εὐρέθησαν οὐ μόνον εἰς Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ Ἰσπανίαν, καὶ Γαλλίαν καὶ Ἀφρικὴν. Τὰ πρῶτα ψηφωθέντα, ὅσα δύναται ἡ χριστιανικὴ ἱστορία νὰ ἀναφέρῃ, εἶναι ἴσως τὰ ἐκ διαταγῆς Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κατασκευασθέντα πρὸς εὐπρέπειαν τῶν ἱερῶν ναῶν, καὶ ἐξαιρέτως τῆς Βασιλικῆς τοῦ Οὐατικανοῦ Ἐκκλησίας, ἧτις ἔλαβεν ὁμολογουμένως τὰς πρῶτας ἀρχὰς παρά τοῦ πρώτου τῶν χριστιανῶν βασιλέως. Ἡ ὑπόθεσις τῶν ὀλίγων τούτων χριστιανικῶν ψηφωθεμάτων εἶναι, καθὼς τῶν πλαστικῶν καὶ γραφικῶν ἔργων, ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης· ἵπ' αὐτῶν σαφῶς διδασκόμεθα τὰ περὶ ἀμφοῖν καὶ θεομῶν καὶ εὐβίων τῆς ἀρχαίας καὶ μιᾶς Ἐκκλησίας.

Ὅτε κατὰ τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα αἱ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομαὶ ἀπωστράκισαν ἐκ τῆς Ἰταλίας τὰς τέχνας, ἡ ψηφωθετικὴ, ἡ γραφικὴ, καὶ ἡ πλαστικὴ διέμεναν ἐπὶ πλέον παρά τοῖς Βυζαντιανοῖς, διὰ τῶν ναῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν τὴν ἀπεργασίαν καὶ εὐπρέπειαν. Ἐν τοσοῦτῳ ἡ ψηφωθετικὴ, καθὼς αἱ λοιπαὶ τέχναι, ἐξέπεσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ ὑψηλοῦ ἐκείνου χαρακτήρος, ὅστις ἴδιος εἶναι τῶν ἑλληνικῶν τεχνημάτων. Ἐξεργάζοντο τότε πρὸ πάντων ἐκ μαργαριτῶν καὶ πολυτελεῶν λίθων, ἐνῶ οἱ ἀρχαῖοι τῶν ἡμετέρων εἶχον ἐπὶ τῆς

ψηφώσεως προτιμήσει τὸν λίθον. Περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος Ἰταλὸς τις, Ἀνδρέας Τάφης καλούμενος, ἔμαθε νὰ ἐργάζεται τὴν ψήφωσιν παρ' Ἑλλήνων, ὀνομαζομένου Ἀπολλωνίου, κοσμοῦντος τὴν ἐν Βενετία τοῦ Ἁγίου Μάρκου Ἐκκλησίαν, ὅπου εἰσέτι θεωρεῖται ἐκείνου κάλλιστον δάπεδον. Ἄλλ' ἐν γένει τὰ ἔργα ταῦτα ἐλλείπουσι τῆς περὶ τὴν γραμμὴν ἀκριβείας, εἶναι ἀκαλλῆ, καὶ κακοῦ περιπέλεον χρωματισμοῦ. Ἀπ' ἐκείνου ἡ ψηφωθετικὴ ἐφθασεν ἐν Ἰταλίᾳ εἰς ἄκρον τελειότητος. Ὁ Πάπας Κλήμης Η', ἀρχομένης τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος, συνέπραξεν εἰς τοῦτο πολλῶν, κελεύσας τὴν διὰ μουσειώσεως κατακόσμησιν παντὸς τοῦ ἔσθθεν τοῦ θόλου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Ἰωάννης Βαπτιστῆς ὁ Καλάνδρας, κατὰ τὴν αὐτὴν ἑκατονταετηρίδα, ἐφεύρε νέαν λιθοκόλλαν, ἧτις οὐκ ὀλίγον συνέτεινε εἰς τῆς μουσιώσεως τὴν τελειοποίησιν. Ἄλλ' ὁ ταύτης μάλιστα τελειοποιὸς εἶναι ὁ Ἰππότης Πέτρος - παῦλος Δε - Χριστόφορος, ὅστις περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος ἐθεμελίωσεν ἐν Ῥώμῃ σχολεῖον, ὅπου ἐξεπαιδεύθησαν πολλοὶ μουσειῶται, ἐν οἷς διέπρεψαν Βρούγιος, Κόντιος, Κοκκεῖος, Φακτώριος, Γόσσων καὶ Ὀκτανιανός.

Ἐν τῶν μεγάλων τῆς ψηφωθετικῆς πλεονεκτημάτων εἶναι ὅτι ἀντέχει εἰς πᾶν ὅ,τι κοινῶς ἀλλοιόνει τῆς ζωγραφίας τὴν καλλονὴν, καὶ ὅτι εὐκόλως καθαίρεται καὶ λιστροῦται ἄνευ διαφθορᾶς τῶν χρωμάτων. Ἄλλ' ἐπειδὴ βραδέως ἐκτελεῖται, καὶ ἀπαιτεῖ δαπάνην ὄχι μικράν, δὲν δύναται ποτὲ νὰ ἦναι χρήσεως οὕτω γενικῆς, καθὼς ἡ ζωγραφία· οὐδὲ ἤθελε φθάσει εἰς τοσαύτην ἐντέλειαν ἄνευ πολλῆς χορηγίας.

Ἀρχαῖα ψηφωθέντα ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς διασωθέντων περίφημα εἶναι· α) Τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο τῶν τεσσάρων περιστερῶν, τὸ ἐκ τῆς Τιβουρνίου ἐπαύλεως τοῦ Ἀδριανοῦ. Εἰκονίζει ἐν μικρῷ εὐρύστομον ἀγγεῖον, πλήρες ὕδατος, καὶ τέσσαρας περιστρώτους ἐπὶ τοῦ χείλους αὐτοῦ, τῶν ὁποίων ἡ μία πίσει. Ἡ μεγάλη τοῦ ψηφωθέντος τούτου ἄξια εἶναι ἡ ἐκ μικρῶν λίθων αὐτοῦ σύνθεσις, περικοσμουμένη διὰ χρισιστάτου μαιάνδρου, ἐνῶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα τοιοῦτου εἶδους τεχνουργήματα μετεχειρίσθησαν ὑάλωδῃ ὕλην πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀρμογῆς τῶν χρωμάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τοὺς λίθους. Ἀνήκεν ἐξ ἀρχῆς τὸ πολῦτιμον τοῦτο κειμήλιον εἰς τὴν Ἰωσήφ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φουριέττου οἰκογένειαν. Ὁ Πάπας Κλήμης ΙΓ' ἠγόρασεν αὐτὸ διὰ μυρίων καὶ τρισχιλίων σκούδων, καὶ διώρισε νὰ τεθῇ εἰς τὸ ἐν Καπιτώλιῳ Μουσεῖον, τὸ ὁποῖον ἤδη κοσμεῖ, γνωρίζομενον κοινῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα delle colombe di Furietti, ἢ del musaico Capitolino. Ὁ Φουριέττης, ὅστις ἔκαμε τούτου τὴν περιγραφὴν, ἐνόμισεν ὅτι εἶναι τὸ ψηφωθέντα ἐκεῖνο τῆς Περγάμου, περὶ τοῦ ὁποίου ὀμιλεῖ ὁ Πλίνιος· ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύ-

την δ Ούιγκελμάννος απέδειξε σφαλεράν. Περιγράφων δ Πλίνιος τὸν ἀσάρωτον οἶκον τοῦ Σώσου, ἢ τοῦ ἐστιατορίου τὸ ἔδαφος, εἰκονίζον διὰ ποικιλοχρῶν τεμαχίων ὀπτῆς γῆς λείψανα δείπνου, κάτω ἐσκορπισμένα, τὰ ὁποῖα οἱ δκηνοὶ τῆς οἰκίας ὑπνέται δὲν εἶχον ἀκόμη σαρώσει, θαυμάζει τὴν αὐτοῦ περιστεράν, ἥτις, πίνουσα, διὰ τῆς κεφαλῆς ἐπισκιάζει τὸ ὕδωρ. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἠλιζονται ξυόμεναι ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ κανθάρου. Εἰς τὸ κέντρον τῆς ποικίλης καὶ ἐντέχνου ταύτης συνθέσεως στοχάζονται καλῶς, ὅτι ἦτο θεμέλιον ἐν τετραγώνῳ παρόμοιον σκευῶν περιστερῶν, τοῦ ὁποῖου μίμημα, ὡς προεῖρηται, εἶναι τὸ τοῦ ἐν Καπιτωλίῳ Μουσείου. Ἐκ πολλῶν δὲ παραδειγμάτων πληροφοροῦμεθα, ὅτι ἐδύναντο οἱ ἐπὶ Αὐγούστου μουσειῶται νὰ ποιήσωσι τὸ ψηφωτὸν τοῦτο ἔργον, κατασκευάσαντες καὶ ἄλλα μᾶλλον ἐντελῆ, καὶ ἐπομένως ὅτι αἱ Φουριέτου περιστεραὶ δὲν εἶναι αὐταὶ αἱ τοῦ Σώσου ἀρχέτυποι, οὐδὲ κατὰ πρόσταγμα τοῦ φιλοκάλου Ἄδριανοῦ ἀπεσπασθῆσαν τοῦ Περγαμηνοῦ ἐκεῖνου ἐδάφους. β'). Τὸ θαυμαστὸν ψηφοθέτημα, τὸ ἐκ ποικιλοχρῶν μαρμαρίνων ψήφων, ἀνακαλυφθὲν, ὡς προεῖρηται, κατὰ τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1834 ἐν Πομπηῖ κατὰ τὴν οἰκίαν, καλουμένην *del Fauno*· τοῦτο, κατὰ τὴν πιθανωτέραν γνώμην, εἰκονίζει ζωηρότατα τὴν Ἀλεξάνδρου πρὸς Δαρεῖον ἐν Ἰσσοῦ μάχην· τὸν μὲν Δαρεῖον ἐφ' ἄρματός, τὸν δὲ Ἀλεξάνδρον ἐφ' ἵππου δοξατομαχοῦντα περὶ αὐτοῦ· δὲ ἄλλους μαχομένους, καὶ τετρωμένους, καὶ νεκροὺς γ'). Τὸ ψηφοθέτημα τῆς Πραϊνέστου, δυσκόλως αὐτὸ ἐκεῖνο τοῦ Σύλλα, περὶ τοῦ ὁποῖου ὠμίλησεν ὁ Πλίνιος. τοῦτο ἀπεικονίζει τὴν ἔθνογραφίαν καὶ φυσικὴν ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτου· ἦτο δὲ ἄλλοτε βήματός τινος, ἥτοι δικαστηρίου, τὸ κόσμημα. Ὁ αἰόδιμος Βαρθελεμῆς, ὅστις ἐπίτηδες ἔγραψε περὶ τούτου, διορίζει ὅτι ἢ ἐπ' αὐτοῦ εἰκονίζομένη ὑπόθεσις εἶναι ἢ τοῦ Ἄδριανοῦ εἰς Αἴγυπτον περιοδεία· ἀλλὰ περὶ τούτου ἄλλως ἄλλοι δοξάζουσιν. δ'). Ἐτερον τῆς Πραϊνέστου ψηφοθέτημα, μικρότερον μὲν, ἀλλὰ λεπτοτέρας ἀπεργασίας, ὅπερ εἰκονίζει τὴν ἀρπαγὴν τῆς Εὐρώπης. Φαίνονται ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ αἱ ἠλικιωτίδες τῆς ὠραίας βασιλίδος, καὶ Ἀγῆνωρ ὁ πατὴρ αὐτῆς ε.) Τὸ τοῦ Καπιτωλίου ψηφοθέτημα, τὸ εἰκονίζον Ἡρακλέα νήθοντα. ς'). Τὸ ψηφοθέτημα τῆς Ἀλβάνου ἐπαύλεως, εἰκονίζον τὴν ἱστορίαν τῆς Ἡσιόνης, ὑπὸ Ἡρακλέους σωθείσης. Τοῦτο ὁ Ούιγκελμάννος κατὰ τῆς ἐργασίας τὴν καλλονὴν καὶ λεπτότητα παραβάλλει πρὸς τὸ ψηφοθέτημα τῶν περιστερῶν τοῦ Φουριέτου.

Ἐκτὸς δὲ τούτων σώζονται πολλαχού πολλά ἄλλα ὠραία τῶν ἀρχαίων ψηφοθέτηματα· ἐν οἷς μνήμης ἄξια εἶναι μάλιστα δύο ἐκ τῶν κοσμούντων τοῦ Οὐατικανοῦ Μουσείου τὰ δάπεδα, τῶν ὁποῖων τὴν ἐξήγησιν ἔδωκεν ὁ σοφὸς Βισκόντιος (M. P. C. Tom. 7.) Ὁ πρόδομος τοῦ Πιο-Κλημεντείου Μου-

σείου ἔχει ἐπ' ἄκρου τῆς ἀνόδοι ψηφωτὸν δάπεδον, εὐρεθὲν κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα πλῆσιον τοῦ παλαιοῦ Τούσκου. Ἡ σύνθεσις αὐτοῦ εἶναι ἀπλῆ καὶ μεγαλεῖα· ἢ ἀπεργασία οὐχὶ πολλοῦ λόγου, ἀλλ' εὐφρῆς καὶ χαρίεσσα. Εἰκονίζει μεγάλην ἀσπίδα, ἔχουσαν ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ τὴν προτομὴν τῆς αἰγιόχου Παλλάδος, τῆς ὁποίας τὴν ξανθὴν κόμην καλύπτει χρυσοῦ περικεφαλαία· ἔθεν χρυσοσπῆλῃκα καλεῖ τὴν θεὰν ὁ Καλλιμάχος.

Ἐξίθ' Ἀθαναία περσέπολι, χρυσοσπῆλῃξ.

(Ἰμν. εἰς Λουτρ. τῆς Παλ. ς. 53).

Ἡ αἰγίς ποικίλλεται διὰ φολίδων χαλκοειδῶν, διὰ χρυσοειδῶν ὄψεων, καὶ διὰ τῆς κεφαλῆς τῆς Γοργόνος, ἥτις φαίνεται πνέουσα ἔτι καὶ κινουμένη ἐπὶ τοῦ στέρνου τῆς Διὸς θυγατρὸς· τῆς ἀσπίδος τὸ ἔμβλαδὸν εἶναι αἰματοειδές· κύκλος δὲ κυανοῦς, ὅστις ἐμφαίνει τὸν οὐρανὸν, περιέχων ἀστέρας δώδεκα, καὶ τὴν σελήνην, πολλὰκις ἐπαναλαμβανομένην κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις αὐτῆς, ἀποτελεῖ περὶ τῆς θεᾶς τὴν εἰκόνα ὡς μίαν στεφάνην· τελευταῖον ἐπὶ τῶν γωνιῶν, τὰς ὁποίας σχηματίζει ἢ ἐν τετραγώνῳ ἐγγεγραμμένη ἀσπίς, τέσσαρες Ἄτλαντες ἢ Τελαμώνες, γυμνοὶ, κυανόχροοι, ἐπὶ λευκοῦ ἔμβλαδου, κρατοῦσιν ὑψωμένας τὰς χεῖρας, ἀνέχοντες τὴν μεγάλην ταύτην ἀσπίδα· οἱ δώδεκα ἀστέρες καὶ ἢ σελήνη ἀναφέρονται συμβολικῶς πρὸς αὐτὴν τὴν Ἀθηνᾶν, ἢ ὁποῖα εἰς τὰ τῆς ἐθνικῆς θεολογίας μυστήρια, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἐνομίζετο τοῦ αἰθέρος καὶ τῆς Σελήνης τὸ ἔμβλημα, καὶ ἢ τοῦ ζωδιακοῦ ἀρωγὸς θεότης. Ὁ Πλούταρχος μαρτυρεῖ τὴν Σελήνην ὅτι εἶναι ἢ Ἀθηνᾶ, καὶ ὅτι φέρει τῆς Θεᾶς ταύτης τὸ ὄνομα «Σελήνην Ἀθηνᾶν λεγομένην καὶ οὖσαν» (Περὶ τοῦ ἐμφαινομένου προσώπου τῷ κύκλῳ τῆς Σελήνης). Ἀλλὰ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐνόμιζον καὶ Ἰσιν τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν δὲ Ἰσιν Σελήνην. Διὰ τοῦ ψηφώματος τούτου εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐστρώνητο τὸ πραιτώριον ἐνδόξου τινὸς Ῥωμαίου στρατηγοῦ, ἔχοντος κατὰ τὸ Τούσκουλον ἔπαυλιν. Κοσμεῖ δὲ τὸν στρογγύλον λεγόμενον δόμον τὸ ἄλλο ψηφοθέτημα, ἀνεσκαφὲν κατὰ τὸ 1780 ἔτος εἰς τὰ ἀρχαῖα τοῦ Ὀτρικέλου θερμά. Ὁ εἰκονιζόμενος στρογγύλος δίσκος εἰς εἶδος ἀσπίδος, ἔχων τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης ἐν τῷ μέσῳ φολιδωτοῦ ἔμβλαδου, αἰνιττόμενος τῆς Ἀθηνᾶς τὴν αἰγίδα, ἀνεσκευάσθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Τὸ ἀρχαῖον δάπεδον εἶχεν ἐν τῷ μέσῳ κενόν τι, χρησιμεύον εἰς κόγχης τινὸς ἢ κρήνης ἐπίθεσιν. Πᾶσα ἢ ἐπιφάνεια εἶναι περιποικίλος, καὶ διηρημένη εἰς ὀκτὼ τραπέζια τετμημένων τριγώνων, κεκοσμημένα δι' εὐπεριγράφου μειανδρίου διαφόρων ἀνθρῶν χρωμάτων ποικιλματος ἐπὶ μέλανος ἔμβλαδου. Ἐκαστὸν τραπέζιον διαιρεῖται εἰς ζώνας ὑπὸ ἄλλων δύο μαιάνδρων ποικίλης συνθέσεως, καὶ ὑπὸ μεγάλου ἐγκάρπου, ἥτοι στεφάνου ἐκ καρπῶν καὶ ἀνθέων καὶ φύλλων. Ἐπὶ μὲν τῶν ὀκτὼ στενωτέρων καὶ ἐγγυτέρων τοῦ κέντρου ζωνῶν εἰκο-

νίζονται ὀκτὼ κενταυρομαχίαι. Ἐπὶ δὲ τῶν πλατυτέρων, τῶν πρὸς τὴν περιφέρειαν, θεωροῦνται Τριτῶνες μετὰ Νηρηίδων καὶ θαλασσίων τεράτων. Τὸ περιθῆον ἐγκαρπον διακόπτεται εἰς τὰ μεταξὺ τῶν Τριτῶνων καὶ τῶν κενταύρων διαστήματα ὑπὸ ἐξηρημένων ποικιλομόρφων ἀγγείων, ἢ ὑπὸ βακχικῶν προσωπίων. Πρὸς μὲν τὰς ζώνας τῶν Νηρηίδων ἀντίκεινται τὰ ἀγγεῖα, πρὸς δὲ τὰς τῶν Τριτῶνων τὰ προσωπία. Ἰπὸ μὲν τοὺς πόδας τῶν κενταύρων δεικνύεται ἢ γῆ, ὑπὸ δὲ τὰ πτερύγια καὶ τὰς οὐράς τῶν Τριτῶνων ἢ θάλασσα, περιέχουσα τὴν γῆν καὶ ἐνταῦθα, καθὼς εἰς τὴν φύσιν. Συχνάκις εἰς τὰ ψηφωτὰ τῶν ἀρχαίων δάπεδα ὄρωται δαίμονες, θηρία τερατόμορφα, ζῶα θαλάσσια. Τοιούτων ὑποτύπων θέλοντες ἀρχαιολόγοι τινὲς νὰ δώσωσι λόγον, ἐστοχάσθησαν ὅτι δι' αὐτῶν ἐψηφούντο τῶν ναῶν τοῦ Ποσειδῶνος τὰ δάπεδα· ἀλλὰ τούτων τῶν εἰκόνων γενικωτέραν αἰτίαν δυνάμεθα πιθανώτερον νὰ εὐρωμεν εἰς τὴν ἐπὶ ἔδαφῶν τῶν λουτρῶνων χρῆσιν τῶν ψηφοθετημάτων. Εἰς ὑδροχύτων θαλάμων ἐπικόσμησιν ἤρμοζον ἐντελῶς ἀντικείμενα ἐνυδρα.

Ἐν ᾧ δὲ εἰς τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης πολλὰ ὀνόματα τεχνητῶν διεσώθησαν, τὰ τῶν ἀρχαίων ψηφοθετῶν εἶναι σπανιώτατα. Γνωστοὶ μόνον εἰς ἡμᾶς, παρεκτὸς τοῦ Σώσου, εἶναι Διοσκορίδης ὁ Σάμιος, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἐλληνιστὶ ἀναγινώσκειται εἰς δύο ψηφωτὰ ἔργα, πρὸ πολλοῦ εὐρεθέντα πλησίον τῆς Πομπηῆς· Ἡράκλειτος, τοῦ ὁποῖου ἔργον εἶναι τὸ ὠραῖον ἀσάρωτον, εὐρεθὲν κατὰ τὸ 1833 ἐν Ῥώμῃ· καὶ ὀλίγοι ἄλλοι, οἵτινες ἱστορικῶς ἀναφέρονται, καθὼς καὶ Ἰούλιος Νικηφόρος, ὅστις μνημονεύεται εἰς μίαν τῶν Γροτῆρου ἐπιγραφῶν, καὶ ἦτο πιθανῶς Τιβερίου ἀπελεύθερος.

Πρὸς διαστολὴν τῶν διαφόρων ψηφώσεως εἰδῶν μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι λέξεις, τῶν ὁποῖων ἢ κυρία σημασία συνάγεται ἐκ τῆς παραθέσεως διαφόρων χωρίων Ἑλλήνων τε καὶ Ῥωμαίων συγγραφέων. Αἱ Ἑλληνικαὶ λέξεις ψηφοθέτημα, ψηφολόγημα, καὶ ἔμβλημα, τὰς ὁποίας ἀρχόμενοι ὠνομάσαμεν, ἔχουσιν ὅλαι γενικὴν σημασίαν, καὶ ἀντιστοιχοῦσιν πρὸς τὰς λατινικὰς φράσεις *opus tessellatum*, καὶ *opus vermiculatum*, ἢ *emblema vermiculatum*, ἢ ἀπλῶς *emblema*, αἱ ὁποῖαι μεθερμηνεύονται, ἔργον ἐν κύβοις, ἐν ἀθακίσκοις, ἐν πεττοῖς ἢ πεσοῖς (ὅτι τὰ λατινικὰ *tessella* καὶ *tessera* σημαίνουσι κύβον, ἀθακίσκον, παραγόμενα ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ τέσσαρα, ἰών. τέσσαρα, Αἰολ. πέσσαρα· κύβος δὲ καὶ πεσοῦς εἶναι κατὰ τὸ σχῆμα τὰ αὐτὰ, σημαίνοντα τετράγωνόν τι), καὶ ἔργον σκωληκοειδές, ἢ ἔμβλημα σκωληκοειδές, ἢ ἀπλῶς ἔμβλημα. Ἀλλ' ἂν καὶ αἱ δύο αὐταὶ φράσεις γενικώτερον ἐκλαμβάνονται συνωνύμως, εἰδικώτερον ὅμως ἢ μὲν *opus tessellatum* κυρίως σημαίνει ἔμβλημα ἐκ μικρῶν καὶ ποικιλοχρῶν λιθίνων κύβων συγκείμενον, τὸ ὁποῖον ἀντὶ ἐδάφους οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο, οὐ μόνον

εἰς οἰκήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐλὰς καὶ εἰς δώματα, ἥτοι στηθαῖα, τῶν ἰδίων αὐτῶν οἰκιῶν καὶ τοιαῦτα ἐδάφους ἐμβλήματα καλοῦνται κυρίως παρ' Ἑλλήσι, δάπεδα ἐν ἀθακίσκοις, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις *pavimenta tessellata*. Ἡ δὲ *opus vermiculatum*, λαβοῦσα τὴν ὀνομασίαν εἴτε ἐκ τοῦ σχήματος τῶν συστατικῶν τοῦ ἐμβλήματος μικρῶν λίθων, οἵτινες σκωληκοειδῶς μακροῦνται καὶ κάμπτονται, εἴτε ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς τῶν λιθίνων κύβων, οἵτινες ἀκολουθοῦσιν οὐχὶ κανονικὰς καὶ εὐθείας, ἀλλὰ σκολιὰς καὶ καμπύλας γραμμὰς, παρομοιάζοντες κατὰ τοῦτο τῶν σκωλήκων τὸ βάδισμα, εἶναι ἔμβλημα λεπτοῦργέστερον τοῦ ἐν ἀθακίσκοις καὶ ἐντελέστερον, καὶ μᾶλλον πλησιάζον τὴν κυρίως λεγομένην ζωγραφίαν, συνήθως συγκείμενον ἐκ κύβων ὀπτῆς γῆς χρωματισμένων, ἢ μᾶλλον ἐξ ὕλης ὑαλοειδοῦς, ὅτε πρόκειται μίμησις λίθων πολυτελῶν. Ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς ἐτετέλεσθησαν λαμπρὰ τοῦ εἶδους τοῦτου ἔμβλήματα εἴτε ἐκ λιθίνων εἴτε ἐκ πηλίνων κύβων. Τῶν ὑαλίνων δὲ κύβων ἔγινε χρῆσις πρὸς τὴν τῶν θαλάμων καὶ οἰκημάτων ἐπισκόμησιν, ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς μάλιστα Αὐτοκρατορίας, ὅτε ἢ ψήφωσις αὐτῆ, λαμβάνουσα καθ' ἡμέραν περισσοτέραν ἰσχύν, ἐφηρμόσθη εἰς τοὺς τοίχους καὶ τοὺς ὀρόφους τῶν οἰκοδομῶν, καὶ διεδόθη καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας.

Ἐν ἄλλο εἶδος, καλούμενον παρὰ Ῥωμαίοις *opus sectile, segmentatum*, ὃ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον, τέχνημα πριστῶν, δὲν εἶναι κυρίως ψηφοθέτημα ἢ μουσεῖωμα, ἂν καὶ κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν οὕτω καλεῖται· τοῦτο πολλὰκις παρωμοιάζε τὸ ὑπὸ τῶν νεωτέρων τὴν σήμερον λεγόμενον *mosaique de Florence*, καὶ *lavoro di commesso*· συνίστατο δὲ ἐκ ποικιλοχρῶν λιθίνων τεμαχίων ποιῶν τινος μεγέθους, οὕτω συγκεκολλημένων, ὥστε νὰ δύναται μὲν νὰ μιμηταὶ τὴν ζωγραφίαν, ἀλλ' οὐχὶ ἐντελῶς, καὶ χωρὶς νὰ φαντάζη κατὰ τὸ κυρίως μουσεῖωμα.

Ἡ λέξις λιθόστρωτος εἶναι, κατὰ τὸ ἔτυμον αὐτῆς, γενικὴ, καὶ σημαίνει ἀπλῶς τόπον διὰ λίθων ἐστρωμένον, ἢ τοιοῦτον ἔδαφος ἔχοντα, οἷον αὐλή, ἀγορὰ, ὁδὸς λιθόστρωτος κτλ. Εἰδικῶς δὲ μᾶλλον τὸ οὐδέτερον λιθόστρωτον, οὐσιαστικῶς λαμβανόμενον, σημαίνει ἔδαφος, ἐκ μεγάλων μαρμαρίνων πλακῶν συγκείμενον, ὁποῖον εἶναι τὸ ἀνεσκαμμένον εἰς τὸ κατώτατον μέρος τῆς ἀγορᾶς τῆς ἀρχαίας Ῥώμης, *Forum Romanum*, ἢ καὶ ἐκ μαρμαρίνων πλακῶν διαφόρων χρωμάτων, ὁποῖον εἶναι τὸ ὠραῖον ἔδαφος τοῦ ναοῦ, καλούμενον Πανθέου. Λιθόστρωτα ἔδαφος τοῦ ναοῦ, κατὰ τὴν μικροτέρας καὶ μᾶλλον ποικιλοχρῶμου ἐργασίας ἐδάφη, τὰ ὁποῖα συχνάκις εὐρίσκονται εἰς τὰ Πραιτώρια τῶν ἀρχαίων πόλεων, καὶ ὅσα, ἀνορυχθέντα ἐν Ἡρακλείῳ καὶ Πομπηῖ, πληροῦσι τὴν αὐτὴν χρεῖαν τὴν σήμερον εἰς τὰ δώματα τοῦ Μουσείου, καλουμένου *di Portici*. Λιθόστρωτα ὡσαύτως εἶναι ἄλλου εἶδους ἐδάφη πολλῶν ἀρχαίων παρὰ Ῥωμαίοις καλουμένων βασιλικῶν οἰ-

κοδομῶν, συγκείμενα ἐκ πολλῶν μαρμαρίνων τμημάτων καὶ μικρῶν ποικιλοχρῶν λίθων, ἐντέχνως διατεθειμένων ἐν μέσῳ μὲν κατὰ στοιχοῦς λευκοῦ μαρμαρίου, περίξ δὲ κατὰ μεγάλους κύκλους πορφύρεου, συνηίου καὶ ὀφειήτου λίθου. Ἄλλ' οὐδὲς δύναται νὰ ἀρνηθῆ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς μετεχειρίζοντο ἐνίοτε τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐπὶ παντὸς εἶδους ψηφωτοῦ ἐδάφους, ἴσως διότι τοιοῦτον δάπεδον ἦτο μᾶλλον ἐν χρήσει, ὡς ἴσως ἤθελον νὰ καλύπτωσι διὰ λίθων ἢ μαρμαρίνων πλακῶν τὸ ἐμβαδόν τινος οἰκοδομήματος.

Τὰ ὀνόματα τελευταῖον *museum, musivum, opus musej, opus musivum*, τούτεστι μουσεῖον, ἔργον μουσεῖον, μουσεῖωμα, ἐσήμαινον ὠρισμένως τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἔργα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀντὶ λίθων μετεχειρίζοντο βάλου τμήματα, ἢ ποικιλόχροα συμμίγματα. Διὰ τούτων κατ' ἀρχὰς ἐκοσμοῦντο τὰ ὀροφώματα, καὶ μετὰ ταῦτα οἱ τοῖχοι, καὶ τελευταῖον τὰ δάπεδα. Ἄλλ' ὀροφικά τοιαῦτα κοσμήματα δὲν ἦσαν ἀκόμη παρὰ Ῥωμαίους εἰς χρῆσιν ἐπὶ Αὐγούστου· πιθανὸν δὲ ὅτι εἰσήχθησαν διὰ τῆς πολυτελείας ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου.

ΤΟ ΠΑΝΘΕΟΝ.

(Ἐν Ῥώμῃ)

Ἔργον δυσχερὲς εἶναι βεβαίως τὸ νὰ ἐπιχειρήσῃ τις τὴν περιγραφὴν τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἅτινα διὰ τὴν περιφανῆ αὐτῶν εὐκλείαν εἰς τὸν νοῦν ἐκάστου παρουσιάζονται μὲ τὰ λαμπρότερα ὠραίσματα τῆς ἀνθρωπίνης φαντασίας· ἀπέναντι τούτων οἱ λόγοι τοῦ γράφοντος καθίστανται ψυχροὶ καὶ ζωῆς ἄμοιροι, καὶ οὐδὲ τὸ χιλιεστὸν δύναται νὰ παραστήσωσιν ἐκ τῶν ἐντυπώσεων ὅσας διεγείρει μνημείον τι μέγα, μετ' οὗ συνδέονται ἐπίσημοι ἀναμνήσεις καὶ ὑψηλότατοι στοχασμοί.

Καὶ κατ' ἀλήθειαν πῶς νὰ διαγράψῃ τις τὰ ἀπειράριθμα αἰσθήματα ὅσα συγκινοῦσι τὴν ψυχὴν τοῦ περιηγητοῦ εἰς τὴν θεῶν Ῥώμης τῆς αἰωνίας, ἐν μέσῳ τῶν ἐρήμων ἀγρῶν τῆς καθεζομένης· τῆς Ῥώμης ἐκείνης ἥτις δις τὸν κόσμον ἐδέσποσε, πότε μὲν θεωροῦσα τοὺς ἡττηθέντας βασιλεῖς νὰ σύρουσιν τὰς θριαμβευτικὰς ἀμάξας τῶν ἀνθυπᾶτων τῆς, ἄλλοτε δὲ κραταιοτάτους Αὐτοκράτορας νὰ βαστοῦν τὸν ἀναβολέα τοῦ Πάπα ἱππεύοντες· τῆς Ῥώμης ἐκείνης ἥτις περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ ὅ,τι μεγαλοπρεπέστερον ὑπάρχει μετὰ τῶν μνημείων καὶ ἐρείπιων ἀπὸ τὸ Πάνθεον τοῦ Ἀγρίππα μέχρι τῶν τοιχῶν τοῦ Βελισαρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ ὀβελίσκου ἕως τοῦ θόλου τὸν ὁποῖον ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἐπὶ τοῦ Βατικάνου ἀνύψωσεν.

Ἡ ἐλευθερία τῆς Ῥώμης εἶχε καταβληθῆ, ἀφοῦ τὸ αἷμα τοῦ Βρούτου δὲν ἴσχυσε νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἀρετὴν εἰς τὰ τέκνα τῶν ἀνδρείων ἐκφυλισθέντα, καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ Αὐγούστου κατέστη τέλειος. Κατὰ τοὺς

χρόνους τῆς ἀληθινῆς δόξης τῆς Ῥώμης ἔσχε σπανίους συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνας ὀλίγους. Ἐκόσμη τότε μὲ τὴν εὐσέβειαν τοὺς ναοὺς καὶ μὲ τὴν δόξαν τοὺς οἴκους· καὶ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται ἐπρόκρινον νὰ πράττουν μᾶλλον παρὰ νὰ λέγουν, ἀφίνοντες ἄλλους νὰ ἐγκωμιάζον καὶ διαιωνίζωσι τὰ κατορθώματα τῶν. Ἄλλ' ἀφοῦ αἱ διαθέσεις ἐξέκλινον εἰς δουλείαν, τὴν ἀρχαίαν ἀγνότητα τῶν ἠθῶν διεδέχθη ἡ ἀκολασία, τὴν πίστιν ἢ ὑπουλόγη, τὴν γενναϊότητα ἢ φιλαργυρία, καὶ ὅλας ἐν γένει τὰς ἀρετὰς αἱ βδελυρότεροι ἀνοσιουργαί, καὶ ἡ χαμπεστατή κολακεία πρὸ πάντων.

Οἱ εἰς τὸν Αὐγούστον ἀποδιδόμενοι ἔπαινοι ὑπὸ τῶν αὐλικῶν ποιητῶν μόνον εἰς τὸν Δία ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ἀρμόζοντες· καὶ ὕμνοι καὶ ἑορταὶ καὶ ναοὶ καὶ ἀγάλματα ἀφιερώθησαν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα. Τότε Μάρκος ὁ Ἀγρίππας ἔκαμε νὰ κτίσῃ τὸ κυκλοτερές μέρος τοῦ Πανθεοῦ, διανοοῦμενος νὰ τὸ ἀφιερῶσιν εἰς τὸν Αὐγούστον· ἀπεποιήθη οὗτος τὴν ἀφιέρωσιν· ἀλλ' ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει τὸν λόγον· πλὴν ὄχι βεβαίως ἐκ μετριοφροσύνης, καθότι τοιαύτη ἀρετὴ δὲν ἐνέπνεεν ἀνθρώπον ὅστις συγκατένευε νὰ τὸν λατρεύωσιν ὡς Θεὸν καὶ παρπονεῖτο ὅτι ὁ Ὁράτιος ὅστις ὑπερβολικῶς μάλιστα τὸν ἐξεθείαζε διὰ τῶν ποιημάτων του, δὲν ἐνησχόλει συχνότερα τὴν Μοῦσάν του δι' αὐτόν. Καὶ ὁ Καίσαρ εἰσέτι τρεῖς ἀπόθησε τὴν χεῖρα τοῦ Ἀντωνίου ὅτε κατὰ τὴν τῶν Δουπερκαλίων ἑορτὴν ἠθέλησε νὰ θέσῃ χρυσοῦν διάδημα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του· ἀλλ' ἡ φωνὴ τοῦ ἀγαλλομένου λαοῦ, ἐπιкуроῦντος εἰς τὴν ἐπίπλαστον ἐκείνην ἀρετὴν, κατεσπάραττε τὴν καρδίαν τοῦ Ἰουλίου.

Ὁ Ἀγρίππας ἐστοχάσθη ἀκολούθως νὰ ἀφιερῶσιν τὸ λαμπρὸν κτίριον εἰς Δία τὸν Ἐκδικητὴν, προσθεῖς τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην ὀκτάστηλον στοᾶν, ἥτις ἀποτελεῖ σήμερον τὸ θαῦμα τῆς τέχνης. Ἡ στοᾶ ἐκτὸς τῶν ὀκτῶν κατὰ πρόσωπον στηλῶν, ἔχει ἄλλας ὀκτὼ στηριζούσας τὸ ἐσωτερικόν· εἶναι δὲ αὗται μονόλιθοι ἐκ κοκκίτου, ὑψηλαὶ 38 ½ πόδας, καὶ 14 ποδῶν περιφέρειαν ἔχουσαι· ἡ ὅλη στοᾶ ἐκτείνεται 403 πόδας κατὰ μῆκος, καὶ 64 τὸ πλάτος· αἱ κατὰ πρόσωπον στηλαὶ ὑποστηρίζουσιν ἀέτωμα καὶ τύμπανον, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε χαλκοῦν ἀνάγλυφον, τὸ ὁποῖον λέγεται ὅτι παρίστανε τὸν Δία κεραυνοβολοῦντα τοὺς Γίγαντας. Εἰς τὴν ζωοφόρον τὴν ὑπὸ τὸ τύμπανον ἀναγινώσκειται μὲ κεφαλαϊώδη γράμματα, ἄλλοτε ὄντα ἐπίχαλκα, ἢ ἐξῆς ἐπιγραφὴ·

M. AGRIPPA L. F. COS. TERTIUM FECIT.
ὅπερ δεικνύει ὅτι ἡ ἐποχὴ τῆς ἀφιερώσεως προσαναβαίνει εἰς τὸ 727 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης. Ἄλλη ἐκτενεστέρα ἐπιγραφὴ, γεγλυμμένη εἰς τὴν στεφάνην, ὑπομνησκει ὅτι ἀνεκαίνισθη ὑπὸ Σεπτιμίου Σεβήρου καὶ τοῦ Καρακάλλα τὸ 202 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ὅτι ἀφιερῶθη εἰς τὸν Δία καὶ τοὺς Θεοὺς πάντας, ὅθεν καὶ ἐκλήθη Πάνθεον.

Εἶναι δύσκολον μὲ λέξεις νὰ παραστήσῃ τις τὴν ἐξαισιαν ὠραιότητα τῆς στοᾶς ταύτης, τῆς ὁποίας ἡ ἰδέα εἶναι ἀπλουστάτη· ὀκτὼ στηλαὶ κατ' ἴσα διαστήματα τεθειμέναι, μία στεφάνη, ἡ ζωοφόρος, καὶ τὸ τριγωνικὸν προμετώπιον περικυματισμένον, ἰδοὺ ὅ,τι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι καὶ οἱ μετριώτεροι ἀρχιτέκτονες εὐκόλως ἤθελον φαντασθῆ, καὶ τὸ ὁποῖον πλείστοι τεχνῖται προσέθεντο εἰς μίμησιν, ἐνῶ δὲν εἶναι σχεδὸν πόλις εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου νὰ μὴ ὑπάρχῃ τις ἀπομίμησις τοῦ Πανθεοῦ. Ἄλλ' ὅποια διαφορὰ! Εἰς τοῦτο ἡ ἐπεξεργασία τῶν κίωνων, ἡ ἐξοχος κομψότης τῶν κεφαλίδων, τὸ συμμετρικὸν τοῦ ἀετώματος, καὶ ὅλων τῶν μερῶν ἐν τέλει ἡ ἁρμονία καταγοητεύουσι καὶ τὸν καλλιτέχνην καὶ πάντα φιλότεχνον. Καὶ ὅλαι μὲν αἱ γυναῖκες ἔχουσι κεφαλὴν καὶ χεῖρας καὶ πόδας, ἀλλὰ μετὰ αὐτῶν συγκαταριθμεῖται καὶ ἡ ὠραιότητα Ἑλένη καὶ ἡ δυσειδестаτή Μέγαιρα.

Τὸ Πάνθεον ὑψοῦτο ἐπὶ τετραγωνικῆς βάσεως ἐφ' ἧς ὑπῆρχεν ἄλλη κυκλοσθῆς, καθὰ παρατηρεῖται ἐξωθεν πρὸς τὰ δεξιὰ, ὅπου ἐν μέρει ἡ κατασκευὴ ἀποφαίνεται. Κατεμεσῆς τῆς στοᾶς ἀνοίγεται ἡ μεγάλη θύρα, εἰς δὲ τὰ πλάγια ὑπάρχουσιν δύο μεγάλα ἐνσκάμματα, ἐν οἷς ἴσταντο οἱ ἀνδριάντες τοῦ Αὐγούστου καὶ τοῦ Ἀγρίππα. Εἰς τὸ ἐξ ἀριστερῶν ὑπῆρχε κατὰ τὸν μεσαίωνα ὠραῖά τις ἐκ πορφυροῦ κάλπῃ, ἥτις λέγεται ὅτι περιεῖχε τὴν κόπην τοῦ καθιδρυτοῦ. Κυκλικὸν εἶναι τὸ ἔσωθεν τοῦ ναοῦ καθὼς καὶ τὸ ἐξωτερικόν, καὶ τὸ εὐρυθμον αὐτοῦ δὲν ἠδύναντο νὰ ἦναι οὔτε ἐντελέστερον οὔτε κομψότερον. Ἡ διάμετρος αὐτοῦ εἶναι 132 ποδῶν, καὶ τὸ ὕψος εἶναι ἴσον τῆς διαμέτρου. Οἱ τοῖχοι ἔχουν 19 ποδῶν πάχος, καὶ παλαιότερον τὸ ἐσωτερικὸν ἔδαφος ἦτο χαμηλότερον τοῦ τῆς στοᾶς. Πέριξ τοῦ τοίχου εἶναι ἐσκαμμένα τρία ἡμικυκλικὰ καὶ τέσσαρα ὀρθογώνια περακλήσια. Κατέναντι τῶν σῶλων οἵτινες χωρίζουσι τὰ παρακλήσια ταῦτα, τὰ ὁποῖα στηρίζονται ὑπὸ κίωνων κεκοσμημένων μὲ κεφαλίδας, ἐξ ὧν τέσσαρες εἶναι ἐξ ὑακινθίνου καὶ ὀκτὼ ἐκ παλαιοῦ κιτρίνου μαρμαρίου, φαίνονται ὀκτὼ ἐδώλια εἴτε θρανία μὲ προμετώπια ἐπὶ μαρμαρίνων ποικιλοχρῶν κίωνων ἐπερειδόμενα· ὁ θόλος τοῦ ναοῦ περικοσμεῖται ὑπὸ πέντε σειρῶν γεγλυμμένων πλακῶν, αἵτινες, νομίζεται ὅτι ἐσκεπάζοντο ὑπὸ ἀργυρῶν ελασμάτων ἢ ἐκ χαλκοῦ ἐπιχρῶσου. Τὸ φῶς εἰσέρχεται διὰ τοῦ μόνου στρογγύλου ἀνοίγματος τοῦ ἐπὶ κορυφῆς τοῦ θόλου ἔχοντος διάμετρον 26 ποδῶν. Καὶ τὸ σύνολον φαίνεται σχεδὸν διπλάσιον τοῦ πραγματικοῦ μεγέθους. Εἶναι ἀδύνατον ἀνθρώπος αἰσθανόμενος τὸ ὠραῖον, ὅστις ἤθελον εἰσελθεῖ εἰς τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς ἐθνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, νὰ μὴ καταληθῆ ὑπὸ θαυμασμοῦ· καὶ μολοντί κατὰ τὴν μορφήν εἶναι ἀναχρονισμὸς ὡς πρὸς τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἰσερχόμενοι

εἰς τὸ Πάνθεον ἠσθάνθημεν τὸν Αἰώνιον.

Ὅταν βρέχῃ διὰ τοῦ ἀνωθεν ἀνοίγματος τὸ νερὸν πίπτει εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ· πλῆθος τότε περιστερῶν εἰσερχομένων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀνοίγματος, περιπέττανται ὑπὸ τὸν θόλον καὶ ἔπειτα πηγαίνουν νὰ καθίσουν ἢ ἐπὶ τῆς στεφάνης ἢ εἰς τὰ εἰκονοστάσια τῶν Ἁγίων· ὕπερ παρέχει ὄψιν τινὰ μοναξίας ἀγροτικῆς ἐπαυξάνουσαν θαυμασίως τὴν γοητείαν.

Τὸ Πάνθεον κατεκλή τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς βασιλείας Τραϊανοῦ· ἀλλ' ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἀνεκαίνισθη.

Ὅταν ὁ Χριστιανισμὸς ἀνεφάνη, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔζων, ἔν' οὕτως εἴπωμεν, εἰμὴ ἐν ταῖς ἀπολαυαῖς τῶν αἰσθήσεων, ἢ λατρεία εἶχε καταστήσει κενὸν σύμβολον, αἱ αὐστηρότεροι αἰρέσεις ἐκτραπέσαι εἰς τὴν αἰσχυρότεραν ἀκολασίαν συνώμοσαν ἐπομένως πρὸς παντελῆ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐξολόθρευσιν· πυρραὶ, τροχοὶ, παντοῖα βασανιστήρια ὄργανα κατεκάλυψαν τὴν γῆν, καὶ τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων ποταμῶν ἔρρεεν, ἐνῶ οἱ Χριστιανοὶ προσέφερον τὸν αὐχένα προθύμως εἰς τὸν πέλεκυν. Ἐπὶ Σεβήρου Αὐτοκράτορος ἔγραψεν Ὁ Τερτουλλιανὸς· «ἡμεῖς εἰμεθα χθεσῖνοι, καὶ ὅμως ἐπλημμυρήσαμεν τὰς οἰκίας σας, τὰς πόλεις, τὰς νήσους, τὰ φρούρια, ὅλους τοὺς τόπους ὅσους ἐξουσιάζετε, τὰς ἐκκλησίας, καὶ τὰ στρατόπεδα, τὰς φυλάς, τὰς δεκουρίας, τὰ ἀνάκτορα, τὴν σύγκλητον, τὰ κριτήρια. Πρὸς ποῖον πόλεμον δὲν ἠθέλαμεν εἶσθαι ἔτοιμοι καὶ ἀρμόδιοι, ἂν καὶ ἄνισοι τὸν ἀριθμὸν, ἡμεῖς οἵτινες τοσοῦτον προθύμως παραδιδόμεθα εἰς σφαγὴν; ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προκρίνομεν νὰ μᾶς φονεύωσι πάρεξ ἡμεῖς νὰ φονεύωμεν.»

Πίπτει τέλος πάντων ὁ πέλεκυς ἐκ χειρὸς τῶν δημιῶν, καὶ πλῆθος μέγα πτωχῶν καὶ ἀδυνάτων ἐνδεδυμένων τριχίνους σάκκους καὶ ἐφωπλισμένων τὴν πίστιν καὶ αὐταπάρησιν ἀνυψῶναι τὸν σταυρὸν ἐπὶ τοῦ ἐπηρμένου θρόνου τῶν Καισάρων! Ὁ χριστιανισμὸς ὑπῆρξεν ἐπανάστασις, ἡ μεγαλητέρα μάλιστα καὶ πλέον εὐεργετικὴ ἐξ ὧν ἐπαναστάσεων συνετάραξαν τὸ ἀνθρώπινον γένος· οὗτος ἐξεκδικήθη κατὰ τῶν δικτῶν του, ὑποσχόμενος τὴν ἰσότητα πάντων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀτελεύτητον μακαριότητα. Ἄλλ' ἡ ἀντίδρασις ἐστράφη τότε κατὰ τῶν πραγμάτων. Ψυχρῶς κρίνοντες σήμερον περὶ τοῦ φοβεροῦ ἀγῶνος, ὅστις ἔλαβε χώραν πρὸ δεκαοκτῶ αἰώνων, δυσαρεστοῦμεθα βεβαίως ἕνεκα τῆς καταστροφῆς τῶν μνημείων τῆς τέχνης καὶ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀρχαίου τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων πολιτισμοῦ. Ἄλλ' ὅταν στοχασθῶμεν ὅτι τότε ἐπαλέεν εἰσέτι τὸ πτώμα τοῦ Πολυθεῖσμου· ὅτι οἱ πῖστοι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐφοβοῦντο μήπως οἱ ἄφρονες νεόφυτοι, ἐγκαταλιπόντες τὰ θυσιαστήρια τὰ ἁγιασθέντα διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αἵματος, ἐπιστραφῶσιν εἰς τὰ βδελύγματα τοῦ ἐθνισμοῦ, ἀφοῦ εἶδον καὶ ἓνα Αὐτοκράτορα ἀποστατήσαντα, θέλομεν δι-

καιώσει αυτούς, ἐν τοσοῦτον σφοδρῶς κατεφέροντο κατὰ τῶν ναῶν, τῶν συγγραφῶν καὶ τῶν μνημείων τῆς εἰδωλολατρείας.

Ἀλλὰ φωνή τις ὑψούτο κατὰ καιρὸν ἀναχαιτίζουσα τὴν τρομερὰν ταύτην καταστροφὴν· τὰ λείψανα Ἁγίου τινὸς κατατεθέντα εἰς ἐθνικὸν τινα ναὸν· σταυρὸς ἀνυψούμενος ἐπί τινος μνημείου ἦσαν σεβαστὰ καὶ ἀγιώτατα φυλακτήρια. Τοιοῦτοτρόπως τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ναῶν μετετρέποντο εἰς Χριστιανικά· Ἐκκλησίας· καὶ ἃς ἐπιτραπῆ ἐν τούτοις νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι, ὅποτε ἐν Γαλλίᾳ ἐπυροπολοῦντο σωροὶ μεγάλωτατοὶ περγαμηνῶν τῆς ἀρχαίας Ἀριστοκρατίας, οὐδὲ μίξ κ' ἐν φωνῇ ἀνυψώθη διὰ νὰ παρατηρήσῃ ὅτι μετὰ τῶν ὑπομνημάτων ἐκείνων τῆς τιμαριωτικῆς βαρβαρότητος καὶ τῶν ἀδίκων προνομίων, κατεστρέφοντο ἐνταυτῷ καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας Γαλλικῆς Ἰστορίας!

Τὸ 607 ἔτος ὁ Πάπας Βονιφάτιος Δ' ἵνα διασώσῃ τὸ Πάνθειον ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς καταφοράς τῶν χριστιανῶν, ἐγκαινιάσεν αὐτὸ μετὰ εἰκοσι ὀκτὼ ἀμάξιας μαρτυρικῶν ὀστέων, ὅθεν καὶ ἡ ἐπωνυμία Sancta Maria ad Martyres· ἀλλὰ δὲν ἴσχυσε νὰ τὸ διαφυλάξῃ ἀπὸ ἄλλας, οὕτως εἰπεῖν, εἰρηνικὰς ἐρημώσεις· Κωνσταντῖος δὲ ὁ Β', αὐτοκράτωρ ἀφῆρσε τὴν ἐπιχρυσον οὐρανίαν διὰ νὰ τὴν μεταφέρῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ Γ' ἀνεκάνισε τὸ κτίριον καὶ τὸ ἐσκέπασε μετὰ μόνυθρον, Μαρτίνοιο ὁ Ε' ἐπεσκεύασε τὴν σκέπην· Εὐγένειοιο ὁ Δ' ἀπέβαλε τὰς ἐν τῇ στοᾷ κατασκευασθείσας καλύβας, καὶ Νικόλαοιο ὁ Ε' ἐπήνεγκεν ἄλλας ἐπισκευάς. Ἀλλὰ βραδύτερον Οὐρβανὸιο ὁ Η' ἀφῆρσε τοὺς χαλκίνοιο δοκοὺς, οἵτινες ὑπεσῆριζον τὴν σκέπην τῆς στοᾶς, ἵνα κατασκευάσῃ τὴν οὐρανίαν τῆς Βασιλικῆς τοῦ Βατικάνου καὶ τὰ πυροδόξα τοῦ Φρουρίου ὁ Ἀγ. Ἀγγελιοιο, καὶ ἵνα μὴ ἀγνοηθῆι ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ὁ αἴτιοιο τῆς βαρβαρικῆς ἐκείνης πράξεως, ἠθέλησε νὰ διατηρήσῃ μνημεῖον αὐτῆς εἰς ἐπιτάφιόν τι αὐτόθι σωζόμενον. Τὰ χρονικά τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἀναφέρουσιν ὅτι τὸ τότε ἀφαιρέθην μέταλλον ἐξύγιζε 45 ἑκατομμύρια λίτρας. Καὶ, ὡς νὰ μὴ ἤρκειτο εἰς τοιαύτην ἀσχήμωσιν ὁ Πάπας ἐκεῖνοιο, ἔκαμε νὰ κτίσουσιν τὰ δύο παράπλευρα κωδωνοστάσια, τῶν ὁποίων δυσμορφώτερον ἔργον δὲν ἐφάνη ποτὲ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν.

Τὸ ἐνδέκατον βῆμα (ἀλτάριον) σώζει τὴν μνήμην τοῦ περικλεοῦς Ῥαφαήλου τοῦ ἐξ Οὐρβίνου· ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἔκαμεν οὗτος νὰ ἐπισκευασθῇ ἐξ ἰδίων του ἐκεῖνο τὰ παρακλήσιον, καὶ προσδιορίζων αὐτὸ ὡς τόπον τοῦ τάφου του ἠθέλησεν ἐκεῖ νὰ τεθῆ ἐν ἄγαλμα τῆς Παρθένου ὑπὸ Λαυρεντίου τοῦ Ἀθήτη τεχνουργηθέν. Παρὰ τὸ βῆμα μαρμαρίνη πλάξ φέρει τὸ περίφημον δίστιχον τοῦ Καρδινάλιοιο Βέμβου·

Ille hic est Raphael, timuit quo sospite vinci
Rerum magna parens, et moriente morie.

Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους βλέπει τις τὸν τάφον Μαρίας τῆς ἀνεψιάς τοῦ Καρδινάλιοιο τῆς Βεβιέννης, μνηστῆς τοῦ Ῥαφαήλου, ἣτις τρεῖς μῆνας πρὸ αὐτοῦ ἀπεβίωσε. Τὰς 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 1833 τὰ ὀστέα τοῦ θεοπεσίου Ζωγράφου ἀνευρέθησαν σὺν καὶ ἀκέραια, καὶ αἱ προσθήκυσται τιμὰ εἰς αὐτὰ ἀπεδόθησαν. Τὸ μνημεῖον τοῦ Ῥαφαήλου νεκρικῶς περιέπουσιν οἱ τάφοιο τοῦ Βαλτάσαρ Περούτση, τοῦ Πιερίνου Μπουονακόρση, τοῦ Ἀννίβα Καρατση καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιστήμων ἀνδρῶν.

Ἐνώπιον τοῦ Πανθίου ὑπάρχει ἀγορὰ ἐφ' ἧς ἀναβλίσκει μία ἐκ τῶν πολλῶν πηγῶν τῆς Ῥώμης ὑπὸ μικρὸν αἰγυπτιακὸν ὀβελίσκον κεκαλυμμένον ἀπὸ ἱερογλυφικά. Παρατηρήθη ὅτι ἡ Ῥώμη μετ' ὅλους τοὺς μεγαλοπρεπεστάτους ναοὺς τῆς καὶ τὰ κολοσσαῖα παλάτια τῆς, μετὰ ὅλα τὰ θαυμαστά μνημεῖα τῆς τέχνης τὰ ὁποῖα εὕρισκοντα ἐκεῖ ὄχι διεσπαρμένα ἀπλῶς, ἀλλὰ ἐπισεσωρευμένα εἰς τὰς ὁδοὺς, διατηρῶν ὕψος τι ἀγροτικῶν ἐξαισίως ἀρμόζον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς. Εἰς τὰς ἐσχατίας τῶν περισοτέρων ὁδῶν παρουσιάζεται ἡ ἀποψὶς τῆς ἐξοχῆς· τὸν χειμῶνα αἱ σκέπαι τῶν οἰκῶν εἶναι χροματισμέναι· καὶ ἡ γλῶττα σκεπάζεται διαφόρους πλατείας, κοπαὶ δὲ αἰγῶν ἔρχονται νὰ βοσκήσουσιν ἐνταῦθα, ἐνῶ ὁ βοσκὸς κἀθηται ἐπὶ τῶν ἀνεστραμμένων στηλῶν ἢ παρὰ τὰς ἐτοιμορρόπουο στοᾶς· μεγάλοιο ὑποζύγιοιο βόες ἐξαπλοῦντα εἰς τοὺς πόδας τῶν αἰγυπτιακῶν ὀβελίσκων, μετὰξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν ἀψίδων, ὅθεν ἄλλοτε οἱ Καίσαρες διέβαινον ἐν θριάμβῳ· πλῆθος στρουθίων κύκλω περυγίζουσιν εἰς τὰς πλατείας· στίφη δὲ κοράκων κρώζουσιν ἄνωθεν τῶν οἰκῶν καὶ ἐπικάθηνται εἰς τοὺς θόλους, ἐνθυμίζοντες τὰς ἀπαισίους ἐκεῖνας ἐμφανίσεις τῶν τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ τις συχνάκις εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν· πανταχῶθεν ῥέουσιν τὰ ὕδατα τονθορίζοντα· τὰ πάντα ἔχουσιν ἐνταῦθα εἶδος τι ἀγροτικῶν, ὑπομνησκον ὅτι οἱ πρῶτοιο δικτάτορες ὠδήγουν τὸ ἄροτρον, ὅτι ὁ ἐξοχώτεροιο τῶν λατίνων ποιητῶν δὲν ἐνόμισεν ἀνάξιον ἑαυτοῦ νὰ διδάξῃ τὴν Γεωργικὴν εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ῥωμύλου, καὶ ὅτι χεῖρες τετυλωμέναιο ἐκ τῶν ἐργασίων τοῦ ἀγροῦ ἦσαν ἐκεῖναιο, αἵτινες ἔφερον τοὺς τροπαιούχοιο ἀετοὺς μέχοιο περάτων τοῦ κόσμου.

Ἡ ἀγροτικὴ αὕτη ὄψις παρατηρεῖται ἐξόχως εἰς τὴν παρὰ τὸ Πάνθειον πλατείαν, ἣτις εἶναι τόπος ἀγορᾶς, ὅπου πλῆθος συνέρχεται χωρικῶν, ἐνδεδωμένων τὰ γραφικά φορέματα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξοχῆς, πρὸς πώλησιν τῶν μικρῶν πραγματειῶν των. Αἱ γυναῖκες τῆς Τίβουλοιο (Tibur) μετὰ τὴν ἐμβόλιαν διπλωμένην ἐπὶ κεφαλῆς, αἱ τῶν Οὐελέτρων μετὰ κόκκινον κωνοειδὲς περιστήθιον, ἄλλα μετὰ ξύλινα πέδιλα, καὶ αἱ τῶν περιχρωρῶν μετὰ τὰς πόρπας ἐν εἶδει στεφάνης ἐπὶ τῆς κόμης, καὶ μετὰ ἐκ μετὰλλου κτένια πλαγίως τεθειμέναιο, καὶ ἐστρεμμέναιο εἰς σχῆμα διαδήματος, ἀποτελοῦσι περίεργον ἀρμονίαν

μετὰ τὰ καλάθια τῶν χορταρικῶν, μετὰ τὰ κάνιστρα τῶν ὠν, μετὰ τὰς λεκάνας τῶν ἐκδαρμένων βατράχων, καὶ τὰς πλήρεις ἄγρας τραπέζας τὰς περιστοιχούσας τοῦ Ἀγρίππα τὴν στοᾶν καὶ τῆς Αἰγύπτου τὸν ὀβελίσκον.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο μνημεῖον καὶ πολλὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα βλέπει τις εἰς τὴν αἰωνίαν πόλιν εἶναι ἐρειπια ἐρειπίων· ἀνήκον ταῦτα εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν Φοινικὴν· ἴσταντο εἰς τὰς ῥύμας τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Συρακοῦσων, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Καρθαγένης, πόλεων αἵτινες ἔπεσον ὑπὸ τὴν σπάθην τῆς Ῥώμης· ἔπειτα ἀνυψώθησαν εἰς τὴν Ἀγορὰν, εἰς τὴν ἱερὰν Ὀδὸν, εἰς τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεωο· ἔπεσον ἄλλοτε ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῶν βαρβάρων· καὶ ὑπὸ τῶν Παπῶν τρίτην φορὰν ἀνηγέρθησαν. Ἐπὶ τῶν ἐκ κοκκίτου ὀβελίσκων, οἵτινες φέρουσι γεγραμμένην τὴν ἱστορίαν τῶν δεσποτῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ τοὺς μύθους τῆς Ἰσίδοιο, ἦδη ὑψοῦται ὁ σταυρός· ἐπὶ τῆς στήλης, τοῦ Ἀντωνίου, Σηξέτοιο ὁ Ε'. ἤγειρε κατὰ τὸ 1589 τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἁγ. Παύλου· καὶ ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ Τραϊανοῦ, ὅπου ἐναπόκειτο ἡ κόνις ἐκείνου τοῦ Αὐτοκράτοροιο, ἴστανται σήμερον τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ὁ ἀνδριάνς. (Ἡ Ἰταλία)

M. I.

ΣΥΛΛΟΓΗ Λευκαδίων Ἐπιγραφῶν κτλ.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φυλλάδιον)

B', ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΑΙ.

3.

§. α'. Πρὸ τινῶν μετὰ ἐτῶν εὕρισκτο προσηρμοσμένη εἰς τινα ἐν τῇ πόλει οἰκίαν παρὰ τοῖς Δικαστηρίοιο, νῦν δὲ ἐν τῷ Μουσείῳ διατηρεῖται τοῦ Δ.ρ Κυρίου Πέτρου Κατσαῖτου Κεφαλλῆνοιο. Κεκόσμηται ἄνωθεν ταινία καὶ κυματίω· εἰκάζει δὲ τετραγῶνῳ βάθρῳ, ἐφ' οὗ βεβαίως ἔκειτο τὸ ἐν αὐτῇ μνημονευόμενον ἀνάθημα. Ἡ ὕλη τῆς εἶναι κοιν. λευκ. λιθ. ἔχει μνη. δακτ. 24, πλ. 17, βαθ. 24. Ἐκδίδεται νῦν τὸ πρῶτον.

ΑΓ[Α]ΘΟΚΛΗΣΑ[ΓΑΘΟΚΛΕ]
ΟΣΗΡΑΚΛΕΙΑΔ[ΚΕΙΑΔ]
ΑΑΝΕΘΗΚΕ
ΤΙΜΟΔΑΜΟΣ ΤΙ[ΜΟΔΑΜΟΥ]
Ε]ΠΟΙΗΣΕ ΑΜΠΡΑ[ΚΙΩΤΗΣ]

§. β'. Ἡ συμπλήρωσις Ἀ[γαθοκλε]οιο εἶναι πιθανή, ὡς καὶ ἡ Τι[μοδάμου] διὰ τὰ σωθέντα αὐτῶν λείψανα. Ἡ δὲ Ἀλ[κείδ]α ἐγένετο συμφώνως τῇ Μυθολογίᾳ, ἐν ἣ τοιοῦτον ὄνομα τῷ Ἡρωῖ ἀπεδίδετο, πρὶν ἢ κληθῆ ὑπὸ τῆς Πυθίης Ἡρακλῆς· ἢ δὲ Πύθια τότε πρῶτον Ἡρακλέα αὐτὸν προσηγόρευσε·

»τὸ γὰρ πρῶτον Ἀλκείδης προσηγορεύετο.» (α). Καὶ ἐν Ἐπιγράμμασιν Ἀλκείδαν αὐτὸν ἀκούομεν, οὕτως·

»Ἄ μὲν Ἀθηναίαν πολεμαδόκον, ἃ δ' Ἀφροδίταν,
»Ἄ δὲ τὸν Ἀλκείδαν, ἃ δ' ἀρόβητον Ἄρη.» (β)
Τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο τινὲς μετὰ ἀπὸ τοῦ «ἀλκή» παράγουσιν (γ), ἢ ἔστιν ἡ τοῦ Ἡρώοιο ἀρετὴ, τινὲς δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀλκείωοιο (δ) ἢ Ἀλκείου (ε), ὅς ἦν ὁ τοῦτοιο προπάτωρ.

§. γ'. Ἡ ἐθνικὴ τῆς Ἐπιγραφῆς ἰδέα, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ Π καὶ Θ θέτουσιν αὐτὴν ἀναμφιβόλως εἰς ἐποχὴν προγενεστέρην τοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ ταύτης διαλεκτικὸμοιο ἐν τῇ λέξει «Ἀμπρακλιώτης» (Π ἀντί Β), ὅστις πρὸ τοῦ Ξενοφῶντοιο μετὰ (350 π. Χ.) ἀπαντάται συνεχέστατα, μετὰ δὲ τοῦτοιο σχεδὸν οὐδὲ ὅλως, ἠθέληεν ἀναγκάσει ἡμᾶς νὰ τὴν ἐκλάβωμεν οὐ πολὺ τοῦ ἱστορικῶ τοῦτοιο μεταγενεστέρην, ἂν δὲν εἶχαμεν τὸ Α, ὅπερ, ὑπὸ τοιοῦτοιο σχῆμα σπανιώτατα μετὰ ἀπαντάται πρὸ τῆς ἀλώσεωο τῆς Κορίνθου (145—330 π. Χ.), συνεχέστατα δὲ μετ' αὐτῆν. Οἱ λόγοιο οὗτοιο παράγουσι σχεδὸν τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ Ἐπιγραφή μας κείται μετὰξὺ τοῦ 150 καὶ 300 π. Χ.

§. δ'. Ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς γεννῶνται τὰ οὐσιώδη ταῦτα ζητήματα. Τίς ὁ Ἀγαθοκλῆς οὗτοιο; Ποῖον τὸ αὐτοῦ ἀνάθημα.

Ἡ ἔλλειψις τοῦ ὀνόματοιο τῆς πατρίδοιο τοῦ ἀναθέσαντοιο τὸ μνημεῖον εἶναι τῷ ὄντι τόσοι μάλλον περίεργοιο, καθ' ὅσον ὁ γλύπτῆς ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ σημειώσῃ τὸ τῆς ἰδικῆς του. Ἐκ τούτοιο δύο τινὰ δυνάμεθα νὰ εἰκασώμεν, ἢ ὅτι ὁ Ἀγαθοκλῆς, ὢν Λευκαδίοιο, ἤρκει εἰς δῆλωσιν τῆς πατρίδοιο του ἢ ἐν τῇ Λευκαδίᾳ καθίδρυσις τοῦ μνημείου, ἢ ὅτι, ξένοιο, ἀλλὰ ὀνομαστόιο εἰς τοὺς συγχρόνοιοιο του, ἐγένετο γνωστὴ διὰ τῆς μόνης ἀναφορᾶς τοῦ ὀνόματοιο αὐτοῦ μετὰ τοῦ πατρωνυμικοῦ. Ἡ πρώτη εἰκασία δὲν φαίνεται τῆς δευτέρας πιθανωτέρα, καὶ μάλιστα διότι τὰ πλεῖστα τῶν σωζόμενων ἀναθηματικῶν Ἐπιγραφῶν παραδείγματα βεβαιοῦσιν, ὅτι καὶ οἱ ἐγγχώριοιο συνήθως ἐχάραττον τ' ὄνομα τῆς πατρίδοιο των, ἵνα ἀσφαλίζωσι τὸ δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ἀναθεμένου μνημείου των, καὶ διαστέλλοντα ἀπὸ τῶν σφρρέόντων ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ξένων, οἵτινες καὶ αὐτοὶ εὐλαθείας ἔνεκον, ἀνέθετον μνημεῖα τοῖς ἐκεῖ θεοῖοιο. Πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ Πausanίᾳ, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς Ἡλιακοῖοιο του, βεβαιοῦντα τὸν λόγον μας. Πιθανωτέρα δὲ φαίνεται ἡ δευτέρα εἰκασία, διὰ τοὺς ἐξῆς λόγουοιο.

Οἱ Ἀμβρακιδῶταιο εἰσὶν οὐ μόνον γείτονεοιο, ἀλλὰ καὶ συγγενεῖοιο τῶν Λευκαδίων, καθὰ καὶ οὗτοιο τῶν

(α) Ἀπολλοδ. Βιβ. Β'. Κεφ. ια'. §. 9. (β) Ἀνθολ. Ἑλλ. Βιβλ. Ὁ'. §. 39. (γ) Bouillet Dict. de l'Ant. Classiq. ἐν Α. Alcide. (δ) Ὁρίωνοιο Ἐπιμ. ἐν Α. Ἡρακλείδης. (ε) Μέγα Ἐτυμολ. ἐν Α. Ἀπείδης.

Κορινθίων ἄποικοι (α)· καὶ βέβαια ἔνεκα τῶν σχέσεων τούτων πολλοὶ τῶν τεχνιτῶν καὶ ἄλλης τάξεως ἀνθρώπων, μετέβαινον ἀπὸ τῆς μίας εἰς τὴν ἄλλην διαπραγματευόμενοι· διατοῦτο βλέπομεν τὴν Λευκαδίαν Τίγριδα, ἐρρωμένην τοῦ Πύρρου βασιλέως τῆς Ἠπείρου (β), καὶ τὸν ἐν τῇ Ἐπιγραφῇ μας Ἀμβρακιώτην Τιμόδαμον, διατρίβοντα ἐν Λευκαδίᾳ καὶ ἐξασκούντα τὴν τέχνην του. Ἡ τῆς Ἐπιγραφῆς μας ἀρ' ἐτέρου ἐποχῆ, ὡς εἴρηται, κείται μεταξὺ τοῦ 140 καὶ 300 π. χ. ὅτε ἐν Ἠπείρῳ ἦν βασιλεὺς ὁ διάσημος Πύρρος (312-272. π. Χ.), ὅστις κατὰ Στράβωνα. «ἐπίσημον ἐποίησε τὴν Ἀμβρακίαν, βασιλείῳ ταύτῃ χρησάμενος.» (γ), καὶ ὅστις, λαβὼν γυναῖκα τὴν Λάνασσαν, θυγατέρα τοῦ Ἀγαθοκλέους, τυράννου τῶν Συρακουσῶν, ἔλαβε προῖκον καὶ τὴν Κέρκυραν, ἣν εἶχε κυριεύσει ὁ Ἀγαθοκλῆς (δ). Ἐκ τούτων προφανῆς γίνεται ἡ μεγάλη σχέσις τοῦ Συρακουσίου Ἀγαθοκλέους μετὰ τῶν γειτονικῶν τῆς Λευκάδος μερῶν, καὶ μάλιστα τῆς Ἠπείρου. Εἶχε δὲ οὗτος καὶ υἱὸν Ἀγαθοκλέα, ὃν ἐδόλοφόνησε (τὸ 289. π. χ.) ὁ ἐπιβουλεύομενος τὸν θρόνον Ἀρχάγαθος (ε).

Ἡσὺ πῶς πιθανὸν εἶναι, ὅτι ἡ Ἐπιγραφὴ μας περὶ τὸν νεώτερον τοῦτον Ἀγαθοκλῆ στρέφεται, ὅστις ἀρκετὰς εἶχεν ἀφορμὰς νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἠπείρου Ἀμβρακίαν, ὡς ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς του βασιλευμένην, καὶ ἐντεῦθεν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν συγγενῆ Λευκάδα, χάριν τοῦλάχιστον περιεργείας ἢ προσκυνισμοῦ εἰς τὸν περιώνυμον Λευκάτα Ἀπόλλωνα, τὸν μάλα ὑπερβάνοντα κατὰ τὴν φήμην καὶ δόξαν τὸν ἐν Ἀμβρακίᾳ Ἀκτιακὸν Ἀπόλλωνα, ὃν βεβαίως εἶχεν ἤδη ἐπισκεφθῆ.

Περὶ τοῦ νεωτέρου τούτου Ἀγαθοκλέους ὀλίγα γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἀρχαίων· μέρος μικρὸν μόνον τοῦ βίου του διεσώθη ἐν τινι τῶν λειψάνων τοῦ ΚΑ. Βιβλίου τοῦ Διοδώρου, ὃπερ μεταφέρομεν ἐνταῦθα χάριν ἀκριβολογίας.

«Ὅτι Ἀγαθοκλῆς ἀπέστειλεν Ἀγαθοκλῆ τὸν υἱὸν πρὸς Δημήτριον τὸν βασιλέα, φιλίαν συνθέσθαι καὶ συμμαχίαν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀσμένως δεξάμενος τὸν νεανίσκον, καὶ στολὴν περιτεθεὶς βασιλικὴν, καὶ δῶρα δούς μεγαλοπρεπῆ, συναπέστειλεν Ὁξύθεμιν πτωχῶν φίλων ἕνα· τῷ μὲν δοκεῖν τὰ πιστὰ λαβεῖν τῆς συμμαχίας, τῷ δ' ἔργῳ κατασκευάμενον τὴν Σικελίαν. . . Ὁ γὰρ βασιλεὺς ἤδη γεγηρακῶς τὰς ὑπαίθρους δυνάμεις Ἀρχαγάθῳ παραδεδώκει· οὗτος δὲ ἦν Ἀρχαγάθου υἱός, τοῦ κατὰ Λιβύην στρατάρχου, υἱὸν δὲ τοῦ βασιλέως Ἀγαθοκλέους, ἀνδρεία δὲ καὶ ψυχῆς εὐτολμία πολὺ τοῦ κατὰ λόγον ὑπεραίρων, στρατοπεδεύοντος αὐτοῦ περὶ τὴν Αἴτην, ὁ μὲν βασιλεὺς προάγει ἐπὶ τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν Ἀγαθοκλῆ, πρῶτον μὲν τοῖς ἐν ταῖς Συρακούσαις συνέστησε τὸν νεανίσκον,

ἀποφαινόμενος διάδοχον ἀπολείψαι τῆς ἀρχῆς· μετὰ δὲ ταῦτα ἐξέπεμψεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον· γράψας ἐπιστολὴν ἐπὶ τὸν Ἀρχάγαθον, προσέταξε τοῦτον ἀποδιδόναι τὰς πεζικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις· δι' αὐτὸ μὲν Ἀρχάγαθος ὄρων τὴν βασιλείαν εἰς ἕτερον καταντῶσαν, ἀμφοτέροις ἐπιβουλεύσαι διέγνω· πρὸς Μαίωνα τὸν Αἰγυπτίον διαπεμφθῆς, ἔπεισεν ἀνελεῖν τὸν βασιλέα διὰ φαρμάκου· αὐτὸς δὲ ἐν τινὶ νήσῳ θυσίαν ἐπιτελέσας, καὶ μεταπλεύσαντα τὸν νεώτερον Ἀγαθοκλέα, παραλαβὼν πρὸς τὴν εὐωχίαν, νυκτὸς καταμεθύσας ἀπέσφαξε· τοῦ δὲ σώματος ῥιφθέντος εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ πρὸς τὴν γῆν ὑπὸ τοῦ κλύδωνος ἐβρασθέντος, ἐπιγνόντες τινὲς ἀπέκομισαν εἰς Συρακούσας.» . .

Καὶ ταῦτα, ὅσα περὶ τοῦ νεωτέρου Ἀγαθοκλέους γνωρίζομεν. Ὁ διασωθεὶς λίθος τῆς Ἐπιγραφῆς μας εἰκάζει τετραγώνῳ βάρῳ ἐφ' οὗ ἀναντιρρήτως ἔκειτο ἄγαλμα· τί δὲ παρίστανεν; τοῦτο ἡ Ἐπιγραφὴ ἀποσιωπᾷ· ἡδύνατο δὲ νὰ παριστάνῃ ἢ τὸν ἀναθέσαντα αὐτὸ, ἢ τὸν πρὸς ὃν ἀνετέθη ἥρωα, ἢ καὶ ἄλλον θεόν. Τὸ πρῶτον δὲν φαίνεται πολλὰ πιθανόν, μάλιστα εἰς βασιλοπαιδα, ὅστις ἔπρεπε καὶ ἡδύνατο νὰ περιμένῃ ἐξ ἄλλων τοιαύτας τιμὰς. Τὸ δεύτερον εἰκάζεται καὶ τοῦ τρίτου πιθανώτερον, διότι ὁ Ἀγαθοκλῆς, νέος τὸν βίον ἀπαλλάξας καὶ πρὸς τῆς ἀλκῆς τὴν ἀρετὴν καὶ τῶν πολέμων τὴν δόξαν ἐκ φύσεως βέπων, μάλιστα δὲ καὶ ἐμπνεόμενος ταύτην ὑπὸ τῆς φιλοπολέμου καὶ αἰμοβόρου διαγωγῆς τοῦ πατρὸς του (α), δὲν ἡδύνατο βέβαια νὰ προτιμῆσθαι εἰς τὰ ἀναθήματά του ἕτερον ἥρωα ἢ Θεόν, εἰμὴ τὸν τῆς Ἀλκῆς (διόπερ καὶ μνεῖαν πεποιήται ἐν τῇ Ἐπιγραφῇ τοῦ ἐπιθέτου Ἀλκείδᾳ) καὶ τοῦ Ἡρωισμοῦ, οὗτινος τὰς ἀρετὰς ἀγαποῦσε πάντοτε νὰ μιμῆται.

§. ε. Ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε ρηθέντων συναγεται πολλὰ πιθανῶς, ὅτι ὁ Ἀγαθοκλῆς τοῦ Ἀγαθοκλέους, τυράννου τῶν Συρακουσῶν, ἦλθε περὶ τὰ 285 ἐν Λευκαδίᾳ ἐπισκέψθη τὸ ἐπὶ τοῦ Λευκάτα τέμενος τοῦ Ἀπόλλωνος· εἶδε τὰ ἐν αὐτῷ διάφορα ζῆνα καὶ ἐγχώρια ἀναθήματα· φιλοτιμηθεὶς, ἢ μᾶλλον θελήσας νὰ διαιωίσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἐκεῖ ἀφίξιν του, καὶ διαδώσῃ τὸ τε ὄνομα καὶ τὰς κλήσεις του, ἀνέθηκεν ἄγαλμα τῷ Ἀλκείδᾳ Ἡρακλεῖ, ποιητὴν ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακιώτου Τιμοδάμου, ὃν εὗρεν ὁ βασιλοπαις ἐν Λευκαδίᾳ, ἢ ἔλαβε μετ' αὐτοῦ ἐξ Ἀμβρακίας διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον.

ΙΣΤΟΡΙΑ Γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων κτλ.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φυλλάδιον)

Ἰπῆρχε λάμψις τις εἰς τὴν πρώτην ἡὺ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, προαναγγέλλουσα τὴν δόξαν

(α) Διόδωρ. Βιβ. 10^α. §. 2. καὶ ἐξῆς.

τῶν μεσημβρινῶν οἰκητῶν. Ὁ Ὀμηρος συνήνωσεν ἅπασαν τὴν παιδείαν τοῦ αἰῶνός του μετ' ὅλης τῆς ἰσχύος τῆς ποιητικῆς ἀγχινοίας. Πᾶν τὸ ἀναφερόμενον τοῖς ἔθνεσιν ἢ τῷ φωτισμῷ τῶν χρόνων αὐτοῦ διδάσκειται ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, καὶ ἦτο πρῶτος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος ὁ ἔχων ἱκανὰς γεωγραφικὰς γνώσεις. Δυνάμεθα δὲ, συμφώνως τοῦ σκοποῦ, νὰ συλλέγωμεν ἐκ τῶν σελίδων τοῦ ὑψηλοῦ καὶ σεβασμοῦ Ποιητοῦ ἕκτασι γνώσεων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Ὁ Ὀκεανὸς ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τὸν Ὀμηρον ὡς μέγας τις ποταμὸς ἐπισκεπτόμενος εἰς τὸν δρόμον του πᾶν μέρος τῆς γῆς. Εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀσπίδος, ἣν ὁ Ἡρακλῆος κατεσκεύασε τῷ Ἀχιλλεῖ, περιεγράφετο ἡ οἰκουμένη καὶ περὶ τὰ χεῖλη τοῦ δίσκου διέβρεον σφοδρῶς τὰ ὠκεανεῖα ῥήματα.

Ἀπαριθμῶν τὰς ἀθροισθείσας συμμαχικὰς δυνάμεις πρὸ τῆς Τρωάδος, ὁ ποιητὴς καταλέγει πᾶν ἀκριβῶς ἅπαντα τὰ κράτη τῆς Ἑλλάδος. Αἱ Θῆβαι, Ἀθήναι, Κόρινθος καὶ Λακεδαίμων ἦδη ὑπερεῖχον. Δεικνύει δὲ ἱκανὴν γνώσιν περὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων. Οἱ σύμμαχοι τῶν Τρωαδῶν ἦσαν αἱ φυλαὶ τῶν Πελασγῶν, Μαιωτῶν, Καρίων, ὀμιλοῦντες ξένην γλῶσσαν οἱ Λύκιοι, καὶ Σαλύμοι πρὸς νότον τούτων, ἔπειτα οἱ Ἀραμαῖοι ἐκτεινόμενοι ἀπὸ Κιλικίαν ἕως Συρίας. Οἱ Φρύγες ἔλαβον ἀπὸ τὴν Ἀσκάνιαν μίαν ἐνδόγειον περιοχὴν. Ἐκ τῶν ὄχθων τῆς Μαύρης θαλάσσης ἦλθον εἰς βοήθειαν τοῦ Πριάμου οἱ Παφλαγῶνες, κατοικοῦντες τὰς ὄχθας τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ, καὶ οἱ Ἀλιζώνιοι ἀπὸ τὴν Ἀλύβην, πέραν τῆς χώρας ὅπου ἐξάγεται ἀργύριον. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἦσαν οἱ Χάλυβες, οἰκοῦντες τὰ περίξ Τραπεζοῦντος ὄρη, τὰ ὄρη τὰ πλοῦτη τῶν ὀπείων ἐπὶ τοῦ νῦν δὲν ἐσώθησαν. Ἡ Σήσαμος, Κρῶμος, καὶ Κύθηρος τοῦ Ὀμήρου μετὰ ταῦτα ἠνώθησαν μετ' ἡν τῆς Ἀμάστριος, ἢ τῆς νέας Ἀμασίας, καὶ τὰ ὄρη τῆς Κυθήρου ἐστεφανωμένα μετ' αὐτοῖς δάση ἐπρομήθεον ναυτικὴν ὕλην τοῖς ναυστάθμοις τῆς Σινώπης.

Πρὸς δυσμὰς τῆς Μαύρης θαλάσσης ὁ Ὀμηρος ἐγίνωσκε Θρᾶκας, Μαιωτίους καὶ Ἰππομάλγους γαλακτοφαγοῦντες ἐξ ἵππων, οἱ δικαιοτάτοι καὶ ἀμειβόμενοι ἀνθρώποι τοῦ κόσμου του. Οὗτοι ὦκον τὴν μετὰ ταῦτα κατασκευάσαν χώραν ὑπὸ Σαρματῶν. Νομάδες δὲ οὗτοι ἐκέκτηντο ἀξιοσημείωτον φήμην, ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης, ἦν οἱ νεώτεροι ὑπέλαβον περὶ πάντων ἐν γένει τῶν Σκυθῶν, ὡς ἐκαλοῦντο ἅπαντες οἱ πλανῆτες καὶ ἀπεδόθη αὐτοῖς καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων καὶ ποιητῶν. Δυνάμεθα δὲ ἀκριβῶς νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐνταῦθα παύει ἡ γνώσις τοῦ Ὀμήρου, ἀλλ' ὡς αὐτὸς εἶναι ἴσως ὁ ἀκριβέστερος ἀπάντων τῶν ποιητῶν, δικαιούται πᾶσι τοῖς λεγομένοις εἶναι δὲ πιθανώτερον ὅτι ὑπῆρχε κάτι τι εἰς τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα καὶ διδασκαλίας

τῶν Ἀσιατικῶν ἐκείνων φυλῶν, τὸ ὅποιον ἐμπόδιζε τὸ Ἑλληνικὸν σέβας.

Ἡ φήμη τῆς Αἰγύπτου ἐπρόσφερεν εἰς τὸν ποιητὴν εὐρύχωρον θέμα. Αὐτὸς εὐφημεῖ τὰ πλοῦτη τῶν Θηβῶν καὶ τὰς ἑκατόν της πύλας, ἐξ ἐκάστης τῶν ὀπείων ἡδύνατο νὰ πέμψῃ διακοσίους πολεμάρχους. Μετ' αὐτὸ ἀπλότῃτος διηγείται τὰς τάξεις καὶ τὸν ἀρωματικὸν χαρακτῆρα τῆς Αἰγυπτίου φυτείας, τὴν ἐμπειρίαν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν χρῆσιν ἀρωμάτων, καὶ τὸ ἀφώνιον δι' οὗ ἰάτρους καὶ τὴν ἰδίαν των λύπην. Μετὰ τῆς Αἰγύπτου συνοδεύει ἐκείνην τῆς Λυβίας καὶ τῶν Ἑρέμβων, ὄνομα Ἀνατολικῶν τῶν Ἀράβων. Εἰς τὴν Λυβίαν ὁ Ποιητὴς λέγει, οὐδεὶς εὐρίσκειται ἐν ἀνάγκῃ, — οὔτε ὁ βασιλεὺς, οὔτε ὁ ποιμῆν, — τὰ πρόβατα γεννῶσι τρεῖς κατ' ἔτος, καὶ τὰ ἀρνία ἔχουσι κέρατα ἅμα γεννηθῶσιν. Αἱ τελευταῖαι αὗται μαρτυρίαι εἶναι ὀρθόταται, καθὼς καὶ ἡ συνήθεια τῶν Ἀφρικανῶν, ἐξ ἧς καὶ λιθοφάγοι ὠνομάσθησαν. Μολονότι ὁ Ὀμηρος δὲν ἐγίνωσκε τὴν Ἰνδίαν οὔτε τοπικῶς οὔτε κατ' ὄνομα, φαίνεται ὅμως ὅτι ἤξευρε μέλανας ἀνθρώπους εἰς τὰ γινωσκόμενα ὑπ' αὐτοῦ ἀνατολικά. Οὕτω δὲ λέγει «Ὁ Ποσειδῶν ἐπισκέψθη τοὺς Αἰθίοπας τοὺς μᾶλλον μεμακρυσμένους ἀνθρώπους, οἵτινες διαίρουνται εἰς δύο τμήματα, οἱ μὲν πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα, οἱ δὲ πρὸς τὸν δύοντα ἥλιον.» Ὅταν ὁ Ὀμηρος περιγράφῃ τὸν Μενέλαον ἐπισκεπτόμενον εἰς τὴν σειρὰν τῶν ταξειδιῶν του, τοὺς Σιδόνιους, Λυβίους, καὶ Ἑρέμβους, φαίνεται ὅτι ἀγνοεῖ τὴν ἐμφραξίν τῆς Μεσογείου καὶ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουεῖ, ἐνταῦθα καὶ τὰ ἐπτὰ στόματα τοῦ Νείλου. Καὶ ὅμως αὕτη τοῦ ἡ ἀγνοία ἐγένετο δεκτὴ ἀπὸ τοὺς παλαιούς θεατὰς.

Ὁ Μενέλαος ὀδηγούμενος ἐν Ὀδυσσεῖα τὴν ἱστορίαν τῶν συμπλοτῆρων, καυχᾶται ἐνίοτε διὰ τὰ πλοῦτη ἄτινα ἀπέκτησεν ἀπὸ πειρατικῆς λησείας. Τρωῆντι, εἶναι πασιδῆλον, ὅτι ἡ πειρατεία ἦτο κοινὴ καὶ ἴσως ἐντιμὸς τέχνη εἰς τοὺς τότε καιροῦς. Ἡ ναυτικὴ πολεμικὴ ὄλιος δὲν ἠγνοεῖτο εἰς τοὺς Ἑλλήνας, διότι αὐτὸς ὁ Ὀμηρος ἀναφέρει τὰ ἐπιφερόμενα εἰς τὰ πλοῖα ἀκόντια. Τὰ πλοῖα αὐτῶν καὶ τὰ κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεῶς εἰς τὴν νῆσον τῆς Κίρκης, οὐδὲν ἦσαν εἰμὴ πλοιάρια ἰστιοφόρα, καὶ μικρὸν κατάστρωμα ἔχοντα κατὰ τὴν πρόραν, οὗτινος τὸ πρόμνησιον ἐδιπλοῦτο ἐπάνω ἢ ὑποκάτω τούτου τοῦ καταστρώματος ὁ πλοίαρχος ἀνεπαύετο, ὅταν ὁ ἄνεμος τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξηρὰν.

Τὰ ἀδύνατα ταῦτα πλοῖα τοῦ Ὀμηρικοῦ αἰῶνος ἦσαν χρωματισμένα μετ' κόκκινον χροῦν, τὸν ὅποιον πιθανὸν ἐλάβανον ἀπὸ τὴν Σινώπην. Ὁ Ὀμηρος φαίνεται ἐστοχάσθη τὸν πλοῦν ἐκ Κρήτης εἰς Αἴγυπτον ὡς τολμηρότατον ἐπιχείρημα.

Καίτοι οἱ θεοὶ τοῦ Ὀμήρου καὶ ἄλλων ἀρχαίων ποιητῶν συχνάκις ἀπεδήμουν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ἵνα

(α) Σκίμων. Περιηγ. Στ. 452. (β) Ἀθήν. Βιβ. 10^α. κεφ. 56.

(γ) Χρυστομ. Στράβ. Βιβλ. Ζ'. (δ) Πλάτ. ἐν Βίῳ Πύρρου §. 9.

(ε) Διόδωρ. ἐν Λειψ. τοῦ ΚΑ'. Βιβλ.

πανυγηρῶσιν ἑορτὰς, μολοντοῦτο οὔτε ὁ Νότος οὔτε ἡ Ἀνατολή δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς μυθικός τόπος εἰς τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἑλλήνων Γεωγραφίαν. Στρεφόμενοι πρὸς Δυσμὰς καὶ πρὸς Βορρᾶν, εὐρίσκουμεν μεγαλῆτερόν τι μέρος μυθικῆς ἱστορίας μεμιγμένον με λεπτὰ τμήματα ἀληθινῆς εἰδήσεως. Οἱ πορθμοὶ οἱ τὴν Ἰταλίαν χωρίζοντες τῆς Σικελίας εἶναι αἱ ὁδηγοῦσαι τὸν Ὀμηρον εἰς τοὺς μυθικοὺς τόπους, ἅπαντες δὲ τούτων εἶναι ἀπορίας ἄξιοι, καὶ ἐντεῦθεν ὁ ποιητὴς ἀποβάλλει τὸ χρῶμα τῆς ἀληθείας. Περὶ Σικελίας ἐγίνωσκε πολλὰ ὀλίγα, τὰ ὀνόματα Σίκανοι καὶ Σικελιοὶ τὸν ἔφθασαν, καὶ ἡ ἱστορία τῶν κυκλώπων ἀληθῶς εἰκονίζει ἄγριον βίον, καὶ ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ ὑποτίθεται ὡς σχεδίων ἀπλῆς φαντασίας. Ἡ εἰκὼν τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀφροισιμῶν τοῖς θεοῖς περὶ τῆς ὑπάρξεως, οὔτε σπείροντες οὔτε θερίζοντες, οἷτινες βιόουν ἐν σπηλαίοις, ἢ ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων, ἄνευ νόμων καὶ ὁδηγῶν, ἀπρονόητοι ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, ἀμαθεῖς τῆς χρήσεως πλοίων δι' ὧν ἅπαντα τοῦ βίου πολυτέλεια παρέχεται, μία τοιαύτη εἰκὼν πρόδηλον εἶναι ὅτι ζωγραφεῖ πιστῶς τὴν τραχυτέραν κατάστασιν τοῦ ἀγρίου βίου.

Ὁ Ὀδυσσεὺς φέρεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἐκ τῆς Σικελίας εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰόλου, παρ' οὗ ὁ ἥρωας λαμβάνει σάκκον μετὰ ἀνέμου, καὶ φιλοδωρηθεὶς οὕτως, ἀναχωρεῖ ἀποπλέων ἡσύχως διὰ τὴν πατρίδα του. Τὴν δεκάτην ἡμέραν ἡ Ἰθάκη ἐφαίνετο ὅτι καταμοχθήσασα κατ' ἀτυχίαν, πλαγιάζει ὅπως κοιμηθῆ, οἱ δὲ σύντροφοι ἐκκόπτουσι τὸν σάκκον νομίζοντες ὅτι εἶχε χρήματα· ἀμέσως δὲ τῶν ἀνέμων ἐκδραμόντων, διεγείρεται ἀνεμοζάλη αὐθις τὸ πλοῖον εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰόλου. Ἡ δευτέρα χώρα ἐν ἣ ἀφίκετο ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτον οἱ Ἀεστρουγόνες, φυλὴ τις ἀνθρωποφάγων, καὶ παρατηρεῖται ἐπὶ ἱστορικῆς βίας, ὅτι ὁ Ὀμηρος θέτει αὐτὸν τρόπον τινὰ μεταξὺ τῶν θαυμασίων. Ἀκολούθως φθάνει εἰς τὴν Αἰνείαν νῆσον τῆς Κίρκης ἐκ τῆς ὁποίας φαίνεται ὅτι ἀπόλεσαν ἀμέσως τὴν γῆν τῆς βεβαιότητος.

Ὁ ἥρωας, λαβὼν διαταγὰς παρὰ τῆς Κίρκης, διαβαίνει διὰ τοῦ Ὠκεανοῦ εἰς τὴν γῆν τῆς Περσεφόνης, ὅπου ὁ Ἀχαΐρων καὶ Πυριφλεγέθων καὶ ἄλλοι κλάδοι ποταμῶν χύνονται εἰς τὸν Στύγα. Πλέων ἅπασαν τὴν ἡμέραν φθάνει τέλος πάντων εἰς τὰ πέρατα τοῦ Ὠκεανοῦ, ἐνθα οἱ Κιμμέριοι οἰκοῦσι περιτυλιγμένοι εἰς βαθύτατον σκότος, διότι δὲν βλέπουν οὔτε τὸν ἀνατέλλοντα, οὔτε τὸν δύοντα ἥλιον, ἀλλὰ τὸ παραπέτασμα τῆς νυκτὸς ἀείποτε ὑπὲρ αὐτῶν ἐφαπλοῦται. Ἐπισκεφθεὶς δὲ τὰς τῶν καταχθονίων χώρας ἐπιβαίνει ἐντὸς τοῦ πλοίου του, διαβαίνει τὸν Ὠκεανὸν καὶ φθάνει πάλιν εἰς τὴν νῆσον τῆς Κίρκης, τὴν σιγαμὴν ἐκείνην καθ' ἣν ἐνεφανίζετο ἡ «ροδοδάκτυλος ἠὼς» εἰς τὴν ἡμερον θάλασσαν. Διαπλέων δὲ πρὸς τὴν πατρίδα τὰς Πλάγχθιας ἢ περιπλανωμένους σκοπέλους, ἀποφεύγει τὰς Σηρη-

νας, καὶ τοὺς κινδύνους τῆς Σκίλλης καὶ Χαρίβδης, καὶ οὕτως ἀνέρχεται εἰς τὸν κύκλον τῆς πιθανότητος.

Ματαίως σχολιασταὶ καὶ ἐξηγηταὶ κατέσπευσαν ἀκριβῶς νὰ ἐξηγήσωσι τὴν τοῦ Ὀμήρου γεωγραφικὴν τῆς Δύσεως γνῶσιν. Ματαίως καταμοχθοῦσι τοὺς νόας τῶν ἀποδείξαντες τὸν Ὀδυσσεῖα μὴ πλέοντα πραγματικῶς εἰς τὸν Ἀτλαντικόν· καὶ ὅμως ὁ ποιητὴς λέγει, ὅτι ἔφθασε τὰ πέρατα τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη πυξίδος καὶ διαβήτου ἐν τῷ Ὠκεανῷ τῶν παλαιῶν ποιητῶν; Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς διέπλευσε μίαν ἡμέραν μόνον ἐκ τῆς νήσου Κίρκης· πρέπει ὅμως τότε νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἰς ταύτην τὴν νῆσον ἦτον «ὁ χορὸς τῆς Ἥουδης καὶ ἡ ἀνατολὴ τοῦ Ἥμιου», τὸσον ὥστε τὰ πέρατα τοῦ Ὠκεανοῦ δὲν ἀπεμακρύνοντο τοσοῦτον· πρὸς τούτους εἶναι ἄλογον νὰ περιορίσωμεν τὴν ταχύτητα τοῦ ναυτοῦ, ὅστις, ὠφελούμενος ἐκ τῶν συμβουλῶν τῆς Θεᾶς, ἐπεδάρρουν ἐνίοτε τὸ πλοῖόν του διὰ τοῦ φορτίου τῶν τοῦ Αἰόλου ἀνέμων. Πειπειδευμένοι τινὲς νεώτεροι ἐβεβαίωσαν ὅτι τὸ ἀκρωτήριον τῆς Κίρκης περιεκυκλοῦτο ποτὲ ὑπὸ Ποντίω λίμνω, ὡς ἡ νῆσος τῆς Νύμφης· καὶ οἱ εἰς ἐποχὴν τινα ἀρμόδιον εὐρήκων τὴν κατάβασιν τοῦ Ἀβέρρου καὶ Στυγός. Οὕτω λοιπὸν αὐτοὶ ἀκουσίως φέρουσι τὴν Κιμμερίαν καὶ τὸ αἰώνιον αὐτῆς σκότος, εἰς τὸ τερπνὸν κλίμα τῆς Ἰταλίας. Τὸ αὐτὸ σύστημα εὐρίσκειται εἰς τὴν *Στρογγύλην* τοὺς ποτὲ πλανωμένους σκοπέλους καὶ εἰς τὴν *Ἀύπαρον* τὴν δεσποτίαν τοῦ Αἰόλου. Τῶντι τοῦ σεβασμίου ποιητοῦ ἡ γεωγραφικὴ γνῶσις πέραν τῶν παραλίων τῆς Ἰταλίας εἶναι ἀπλῶς ἐσπερία, ἥτις παράγεται διόλου ἐκ μύθων καὶ παραδόσεων, ἄνευ παραμικρᾶς σχέσεως διασημῶτος ἢ τοπικῆς περιγραφῆς. Ὁ Ὀμηρος ἤκουσε περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Κιμμερίας εἰς τὴν δύσιν, πλὴν ἀγνοεῖ τὸ διάστημα. Οὐδέποτε οὗτος ἀναμιγνύει ἀληθειαν ἢ ἀναβάλλει εἰς μύθον, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου διηγείται μυθικὰς παραδόσεις μετὰ τῶν ἐτοιμότητος ὡς ἀληθεῖς, καὶ θέλουμεν εἰδεῖ προοδόντες ὅτι τὸ σύνολον τῶν παραδόσεων τούτων πάντοτε ἀπετείνετο εἰς τὸν Ὠκεανόν.

Ὅτε ὁ χεῖμαρρος τῶν ἀνθρώπων διέτρεχεν ἀδικόπως πρὸς δυσμὰς, δὲν ὀφείλομεν νὰ ἀπορῶμεν ἐὰν πᾶσα θετικὴ γνῶσις ἐκρέη πηγῆς ἀσθενοῦς καὶ πλήρης δεισιδαιμονίας. Ἡ Ἑλλάς ἔκαιτο σχεδὸν πρὸς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ κόσμου καθὼς ἐγίνωσκετο ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ ἔπετο νὰ ἀρθῆ εἰς τὰ μετέωρα τῆς φαντασίας ὡς ἐπὶ τῶν προσωτέρω ἐπεκτεινομένων ἀντικειμένων· ἀλλ' οἱ μῦθοι του οὐδέποτε αὐτόγνωμοι ἐπὶ παμπάλαιον καὶ ἐκτεταμένον μύθον, τοῦτο δὲ θέλομεν ἀποδείξει σαφέστερον ὅταν ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς τῶν Ἰνδῶν γεωγραφίας. Γ. Δ. Κ.

(ἀκολουθεῖ)

ἱερεῖς δὲν δύναται νὰ διορθώσῃ τὸ κακὸν καὶ νὰ τὸ θεραπεύσῃ, καλῆτερα παρ' ὅ,τι ἡμεῖς δυνάμεθα, τίς ἡ ἀνάγκη νὰ τὸ ὑπερασπίζονται, τοῦτο εἶναι τὸ ὅποιον δὲν δύναται νὰ κατανοήσω. Καὶ νομίζω ὅτι καὶ σὺ προσεῖτι δὲν εὐχαριστήθης τόσον ἀπὸ ἐκείνην τὴν διδασχῆν.

— Ναί, εἶπεν ὁ Σχέλης. Πρέπει νὰ τὸ εἶπω, ὅτι οἱ ἱερεῖς οὗτοι ὠθεῖσι τὰ πράγματα τόσον ὥστε ἡμεῖς οἱ πτωχοὶ ἀμαρτωλοὶ μόλις ἠθέλωμεν τολμήσαι νὰ κάμωμεν. Ἡμεῖς ἄνθρωποι τοῦ κόσμου εἰμεθα ἠναγκασμένοι νὰ παραβλέπωμεν μερικὰ πράγματα ἂν καὶ ὅλως διόλου ἀτοπα καὶ ἀδίκαια. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἔχει ὅτι δὲν φανταζόμεθα παντελῶς ὡς γυναῖκες καὶ ὡς ἱερεῖς χονδροὶ καὶ τετράγωνοι νὰ μᾶς παρρουσιάζονται εἰς τὸ μέσον, καὶ γὰρ θέλουσι νὰ δειχθοῦν ἀνώτεροι εἰς τὴν ἡθικὴν. Ἀλλὰ τώρα, φιλάτη μου, πέποθα ὅτι ἐνόησες τὴν ἀνάγκην τοῦ πράγματος, καὶ βλέπεις ὅτι ἔπραξα τὸ προτιμότερον ἀφ' ὅσα αἱ περιστάσεις μοὶ ἐσυγχώρουν.

— Ὡ ναί, βεβαίως! εἶπεν ἡ κυρ. Σχέλης, λαμβάνουσα ἀνὰ χεῖρας μὲ σπουδὴν καὶ ἀδιαφορίαν τὸ χρυσοῦν ὠρολόγιόν της. Δὲν ἔχω κἀνὲν πολῦτιμον μεγάλην ἀξίαν ἐπρόσθεσεν σκεπτομένη, ἀλλ' ἡ θυσία τούτου τοῦ ὠρολογίου δὲν ἠθέλε συντελέσει εἰς καίτι; κατ' ἀρχὰς τοῦτο ἐστοίχισε πολύ. Ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ διαφυλάξω τουλάχιστον τὸ βρέφος τῆς Ἑλίτζας, ἦθελον θυσιάσει πᾶν ὅ,τι ἔχω.

— Λυπούμαι, πολὺ λυπούμαι, Ἐμιλία, εἶπεν ὁ Σχέλης, ὡ ναί λυπούμαι, ὅτι καταθλίβεται τόσον, ἀλλὰ πᾶσα θυσία εἶναι περιττὴ καὶ ἀνωφελής. Τὸ κακὸν εἶναι, Ἐμιλία, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐγίνε, τὰ ἔγγραφα τῆς πωλήσεως εἶναι ἤδη ὑπογεγραμμένα καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Χόλη, καὶ πρέπει νὰ εὐχαριστῆς τὸν Θεὸν ὅτι δὲν ἐπῆλθεν ἄλλο χειρότερον. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶχε τὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν νὰ μᾶς καταστρέψῃ, ἀλλὰ τώρα εἰμεθα μακρὰν αὐτοῦ τοῦ κινδύνου, καὶ ἐὰν ἐγνώριζες τὸν ἄνθρωπον, καθὼς ἐγὼ, ἠθέλες ἐνοήσει ὅτι τὸν ὑπεκρύψαμεν πολὺ στενά.

— Τόσον σκληρὸς εἶναι λοιπὸν αὐτός;

— Ὅχι, καθ' αὐτὸ σκληρὸς, ἀλλ' ἄνθρωπος τοῦ τομαρίου, ἄνθρωπος ὅστις ζῆ, διὰ νὰ ἐμπορευέται καὶ κερδοσκοπῆ, ψυχρὸς, ἀδιάφορος καὶ ἀπληστος ὡς ὁ θάνατος καὶ ὁ τάφος. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ὠφελῆθῃ τι, ἦθελε πωλήσει καὶ τὴν ἰδίαν του μητέρα, χωρὶς νὰ ἐπιθυμῆ κἀνὲν κακὸν εἰς αὐτήν.

— Οὗτος ὁ ποταπὸς λοιπὸν, εἶναι ὁ κύριος τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πιστοῦ Θωμᾶ, καθὼς καὶ τοῦ τέκνου τῆς Ἑλίτζας;

— Ναί, φιλάτη μου· μετ' ἄρα εἶπεν καὶ ἐμὲ εἰς ἄκρον, αὐτὸ εἶναι ἐν πρᾶγμα τοῦ ὁποίου τὴν ἐνθύμησιν ἀποστρέφομαι. Ὁ Χόλης θέλει νὰ λάβῃ κατοχὴν αὐρίου, καὶ πρέπει νὰ ἦναι ἔτοιμος ὁ ἵππος μου ἐνώρως, διὰ νὰ ἦμαι μακρὰν αὐτῆς τῆς σκηνῆς. Τὸ ἄλογο, δὲν ἔχω καρδίαν νὰ ἰδῶ τὸν Θωμᾶ, καὶ σὺ ἦθελεν εἶσθαι καλῆτερον νὰ πηγαίνης εἰς κἀνὲν ἄλλο μέρος διὰ νὰ ἀπομακρύνῃς καὶ τὴν Ἑλίτζαν. Ἄς γίνῃ τὸ πρᾶγμα μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν της.

— Ὅχι, ὄχι, εἶπεν ἡ κυρία Σχέλης, δὲν θέλω κατ' οὐδένα τρόπον νὰ συντελέσω καὶ βοηθῶ διὰ τὸ

σκληρὸν τοῦτο πρᾶγμα. Θέλω ὑπάγει εἰς τὸν πτωχὸν Θωμᾶ, — Ὡ! ὁ Θεὸς νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν συμφορὰν του! Θέλουσιν εἰδεῖ εἰς πᾶσαν περίστασιν, ὅτι ἡ κυρία των αἰσθάνεται ὑπὲρ αὐτῶν καὶ λυπεῖται με αὐτούς. Ὅσον δὲ διὰ τὴν Ἑλίτζαν, δὲν τολμῶ οὔτε κἀν νὰ σκεφθῶ περὶ αὐτῆς. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἐλεήσῃ! Τί ἐκάμαμεν, διὰ νὰ ἐπιπέσῃ ἐπάνω μας ἡ σκληρὰ αὕτη ἀνάγκη; Διαρκούσης ταύτης τῆς συνομιλίας, παρευρίσκειτο ἀκροατῆς, τὸν ὅποιον ὁ κύριος καὶ ἡ κυρ. Σχέλης, ὀλίγον ὑποπτεύοντο.

Πλησίον εἰς τὸ μέρος, εἰς τὸ ὅποιον ἦσαν, ἦτο μακρὸς θάλαμος, ὅστις διὰ τινος θύρας ὠδήγει εἰς τὴν ἐξωτερικὴν εἴσοδον. Ὅταν ἡ κυρ. Σχέλης ἀπέστειλε τὴν Ἑλίτζαν πρὸς ὕπνον, ὁ θερμὸς καὶ ἐξημμένος νοῦς της διήγειρεν εἰς αὐτὴν τὴν ἰδέαν τοῦ θαλάμου, ὅπου κρυφθεῖσα καὶ ἔχουσα τὸ οὖς της πλησίον ὁπῆς τινος τῆς θύρας, ἠκροάσθη ἔλην τὴν συνομιλίαν, χωρὶς νὰ τὴν ἐκφύγῃ οὔτε κἀν μία λέξις.

Ὅταν ἡ συνομιλία ἐτελείωσε καὶ ἐγινε σιωπὴ, ἠγέρθη καὶ σιγαλῶς ἀπῆλθεν. Ὁ γράϊ, ἔντρομος, μετὰ φύσιν τὰ μέλη καὶ κεκλεισμένα χεῖλη, ἐφαίνετο πάντῃ διάφορος ἢ ἐκεῖνο τὸ γλυκὺ καὶ ταπεινὸν πλάσμα τὸ ὅποιον ἦτο πρότερον. Σκεπτομένη ἔκαμεν ὀλίγα βήματα, ἔμεινε ὀλίγον εἰς τὴν θύραν τῆς κυρίας της, ὕψωσε τὰς χεῖρας της πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐν εἰδει σιωπηλῆς παρακλήσεως, καὶ εἶτα στραφεῖσα ἀπευθύνθη μετὰ βῆμα σιγαλὸν εἰς τὸ δωμάτιόν της.

Ἦτο ἐν μεμονωμένον καὶ καθαρὸν μέρος, εἰς τὸ αὐτὸ πάτωμα μετὰ τῆς κυρίας της. Ἐκεῖ ἦτο τὸ εἰς τὸν ἥλιον ἐκτεθειμένον καὶ εὐάρεστον παράθυρον, παρὰ τὸ ὅποιον συγγάνεις καθήμεν καὶ ράπτουσα, ἐτραγώδει, εἰς ἄλλο μέρος μικρὰ τις βιβλιοθήκη με ὀλίγα βιβλία, πλησίον τῶν ὁποίων ἦσαν προσηρμοσμένα καὶ ἄλλα τινὰ ποικίλα ἀντικείμενα, τὰ δῶρα τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγεννίων, προσεῖτι ἡ ἀπλουστάτη ἐνδυματοθήκη της, ἐκεῖ ἦτο ἐν βραχυλογίᾳ ἡ κατοικία της, ὅπου διήγαγεν εὐτυχῆς. Ἀλλ' ἐκεῖ, ἐπὶ τῆς κλίνης προσεῖτι ἔκειτο κοιμώμενον τὸ βρέφος της, τοῦ ὁποίου οἱ μακρεῖς βόστρυχοι ἐπίπτον παραλελυμένοι ἐπὶ τοῦ ἀλώου προσώπου του, τὸ ῥοδῶδες στόμα του ἦτο ἡμιανοιγμένον, αἱ μικραὶ καὶ παχυλαὶ χεῖρες του ἐκτὸς τοῦ σκεπασμάτος, καὶ ἐν μειδίαμα, ὡς ἠλιακὴ ἀκτίς, ἔλαμπεν εἰς ὅλον τὸ πρόσωπόν του.

— Πτωχὸν καὶ τρισάβλιον βρέφος! εἶπεν ἡ Ἑλίτζα, σὲ ἐπώλησαν, ἀλλ' ἡ μήτηρ σου θέλει σὲ σώσει! Δὲν ἔπεσεν οὔτε κἀν ἐν δάκρυ εἰς ἐκεῖνο τὸ προσκεφάλαιον· εἰς τοιαύτας θλίψεις καὶ ταλαιπωρίας ἡ καρδία δὲν ἔχει δάκρυα νὰ χύσῃ, αἶμα μόνον στάζει καὶ τὸ στάζει κρυφίως. Ἐλαβεν ὀλίγον χάρτην καὶ ἐν μολυβδοκόνδυλον, καὶ ἔγραψε μετὰ βίαν τὰ ἀκόλουθα.

— Ὡ κυρία! φιλάτη μου κυρία! μὴ με νομίσης ἀχάριστον, μὴ με νομίσης κακὴν κατ' οὐδένα τρόπον. Ἦκουσα τὴν συνομιλίαν σας μετὰ τὸν κύριόν μου τὴν νύκτα ταύτην. Πηγαίνω νὰ σώσω τὸ βρέφος μου, δὲν θέλεις με κατηγορήσει! Ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐλογήσῃ καὶ νὰ σὲ ἀνταμείψῃ διὰ τὴν καλοκαγαθίαν σου.

Ἀφ' οὗ ἐδίπλωσε μετὰ βίαν τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἔγραψε τὴν διεύθυνσιν, ὕψηγε καὶ ἐσημάτισεν ἕνα μικρὸν φάκελλον ἐνδυμάτων διὰ τὸ βρέφος της, τὸ

ὅποιον ἔδωσε δυνατὰ μὲ ἐν βινόμακτρον περὶ τὴν ζώ-
νην της, καὶ τὸσον προσφιλῆς εἶναι ἢ ἐνθούμησις μιᾶς
μητρὸς, ὥστε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φρικώδη στιγμὴν,
δὲν ἐλησμόνησε νὰ προσθέσῃ εἰς τὸν μικρὸν φάκελ-
λον ἐν ἡ δύω ἀπὸ τὰ ἡγαπημένα του παιγνίδια, φυ-
λάττουσα προσέτι ἕνα λαμπρὸν χρωματισμένον ψι-
τακὸν διὰ νὰ τὸ διασκεδάσῃ, ὅταν ἤθελε τοῦ φωνάζει
νὰ ἐγερθῆ. Ἐκοπίασεν ἀρκετὰ διὰ νὰ ἐγείρῃ τὸ κοι-
μωμενον βρέφος, ἀλλὰ μετὰ προσπάθειάν τινα, ἠγέρ-
θη καὶ ἔπαιξε μὲ τὸ πτηνὸν του, ἐνῶ ἡ μήτηρ ἐτοι-
μάζετο.

— Ποῦ πηγαίνεις, μήτέρ μου; εἶπε, καθὼς τὴν
εἶδε πλησιάζουσαν τὴν κλινὴν μὲ τὸ μικρὸν του φό-
ρεμα καὶ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς.

Ἡ μήτηρ του ἐπλησίασε, καὶ τὸ παρετήρει μὲ τό-
σην προθυμίαν καὶ σπουδὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του,
ὥστε τὸ βρέφος εὐθὺς ὑποπεύθη, ὅτι κάτι τι νέον
τρέχει.

— Σιωπῆ, Ὁρῆ! εἶπεν, μὴ ὀμιλῆς δυνατὰ, διότι
θὰ μᾶς ἀκούσουν. Ἐνας ἀνόσιος ἦλθε νὰ πάρῃ τὸν
μικρὸν Ὁρῆν ἀπὸ τὴν μητέρα του, καὶ νὰ τὸν μετα-
κομίσῃ μακρὰν εἰς τὸ σκότος, ἀλλ' ἡ μήτηρ δὲν θέλει
τὸν ἀφήσει· ἔρχεται νὰ θέσῃ τὸ κάλυμμα καὶ τὸ φό-
ρεμα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ της, καὶ ν' ἀναχωρήσῃ μετ'
αὐτοῦ, καὶ οὕτως ὁ αἰσχρὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος δὲν θέλει
δυνηθῆ νὰ τὸ συλλάβῃ.

Λέγουσα ταύτας τὰς λέξεις, ἔδωσε καὶ ἐθελύκωσε
τὸ ἀπλοῦν ἐπανοφόρεμα τοῦ παιδιοῦ, τὸ ὅποιον λα-
βοῦσα εἰς τοὺς βραχιονιάς της, τοῦ ἐπιθύρισε νὰ μείνῃ
ἡσυχον, καὶ εἶτα ἀνοίξασα τὴν θύραν τοῦ δωματίου
της, ἤτις ὠδήγει εἰς τὴν ἐξωτερικὴν εἴσοδον, σιγαλῶς
καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ταραχῆς, ἐξῆλθεν.

Ἦτο μία ἀστεροφεγγῆς, κατάψυχρος καὶ ἀστρά-
πτουσα νύξ, καὶ ἡ μήτηρ περιετόλιξε μὲ τὸ μανδύ-
λιον τὸ παιδίον, τὸ ὅποιον ἐντελῶς ἡσυχον καὶ μὲ
ἄγνωστον τρόμον προσεκολλᾶτο εἰς τὸν τράχηλόν της.

Ὁ γέρο Βροῦνος, ἕνας ὑπερμεγέθης σκύλος τῆς Νιου-
φουδλανδίας, ὅστις ἐκοιμάτο εἰς τὸ τέλος τοῦ προαι-
λίου, ἠγέρθη μὲ σιγαλὸν μυκηθμὸν καθὼς τὴν ἤκουσε
πλησιάζουσαν. Αὐτὴ χαμηλῆ τῆ φωνῆ ἔκραξε τὸ δνομά
του, τὸ δὲ ζῶον τὸ ὅποιον εἶχε πολλάκις συνδιασκε-
δάσει καὶ συμπαίξει μετ' αὐτῆς, ἀμέσως ἤρχισε νὰ
σεῖν τὴν οὐράν του, ἐτοιμαζόμενον νὰ τὴν ἀκολουθή-
σῃ, ἂν καὶ ἐξωτερικῶς ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἀπλουσάτη
κεφαλὴ του εὐρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν καὶ ἐννοήσῃ τὸν
ἀσυνήθην τοῦτον περιπάτον τοῦ μεσονυκτίου. Ἀμυδραὶ
τινες ιδεαὶ ἀταξίας ἢ ἀτόπου τινος δι' αὐτὸ τὸ κίνημα
του, ἐφαίνοντο ὅτι τὸν παρεμπόδιζον εἰς ἄκρον, καθότι
συχνάκις ἐσταματοῦσε καθὼς ἡ Ἐλίξα ἐπροχώρει, καὶ
παρετήρει μὲ ἀπορίαν ποτὲ μὲν αὐτὴν, ποτὲ δὲ τὴν
οἰκίαν, καὶ μετὰ ταῦτα, ὡς ἂν κατεσεῖετο ὑπὸ νέας
σκέφους, τὴν παρηκολούθει ἐκ νέου. Μετ' ὀλίγας στιγ-
μὰς ἐφθασαν εἰς τὸ παράθυρον τῆς καλύβης τοῦ Μπάρ-
μπα Θωμᾶ, καὶ ἡ Ἐλίξα σταματήσασα, ἐκτύπησε
ἐλαφρῶς τὰ ὄαλινα παράθυρα.

Ἡ εἰς προσηχὴν συνάθροισις εἰς τοῦ Μπάρμπα Θω-
μᾶ, ἐν εἶδει φαλαμφιδίας, διήρκεσε πολλὸ ἄργα, καὶ ἐπειδὴ
παρεδόθη μεταταῦτα μόνος εἰς μονοτόνους τινὰς ὕ-
μνους, ἦτο σχεδὸν, ἡ μία ὥρα μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὅπου

αὐτὸς, καθὼς καὶ ἡ ἀξιέπαινος σύντροφός του, ἦσαν
εἰσέτι ἔξυπνοι.

— Θεέ μου! Τί εἶναι τοῦτο! εἶπεν ἡ θεία Χλόη,
ἐγειρομένη καὶ μὲ βίαν σηκόνουσα τὸ παραπέτασμα.
Εἰς τὴν ζώην μου εἶναι ἡ Ἐλίξα! Ἐνδύσου γέροντά
μου γρήγορα! Εἶναι καὶ ὁ γέρο Βροῦνος, τί νὰ τρέχῃ! Πη-
γαίνω νὰ ἀνοίξω τὴν θύραν.

Ἡ πρᾶξις παρηκολούθησε τὰς λέξεις, καὶ ἤνοιξεν
ἡ θύρα, καὶ τὸ φῶς τοῦ λύχνου, τὸν ὅποιον ἀμέσως
ἀναψεν ὁ Θωμᾶς, ἐπίπτεν εἰς τὸ ἀλλοιωμένον πρό-
σωπον καὶ τὸ μελανὸν καὶ ἄγριον βλέμμα τῆς φυ-
γάδος.

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ βοηθήσῃ! Λυποῦμαι νὰ σὲ βλε-
πω οὕτως, Ἐλίξα! εἶσαι ἴσως ἀσθενῆς, ἢ τί ἔχεις;

— Φεύγω μακρὰν, Μπάρμπα Θωμᾶ καὶ θεία Χλόη,
φέρουσα μαζὴ τὸ βρέφος μου. Ὁ κύριος τὸ ἐπώλησε.

— Τὸ ἐπώλησεν! ἐπανέλαβον ἀμφοτέροι, κινουν-
τες ἐκπληκτικῶς τὰς χεῖρας των.

— Ναι, τὸ ἐπώλησεν! εἶπεν ἡ Ἐλίξα μὲ σταθε-
ρότητα. Ἐκρύφθη εἰς ἕν μέρος πλησίον τῆς θύρας
τῆς κυρίας, καὶ ἤκουσα τὸν κύριον νὰ εἰπῇ τῆς κυ-
ρίας, ὅτι ἐπώλησε τὸν Ὁρῆν μου καὶ σὲ Μπάρμπα
Θωμᾶ, καὶ τοὺς δύο εἰς τινα ἔμπορον, καὶ ὅτι τὸ
πρῶτὸ πηγαίνει ἔφιππος, καθότι ὁ ἔμπορος θὰ λάβει
σήμερον κατοχήν.

Ὁ Θωμᾶς, διαρκούσης τῆς ὀμιλίας, ἔμεινε μὲ ὑψω-
μένας τὰς χεῖρας καὶ προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλ-
μούς, ὡς ἄνθρωπος ἐνυπνιαζόμενος. Σιγαλῶς καὶ
βραδέως, καθὼς ἐπανῆλθεν εἰς τὰς αἰσθήσεις του,
ἐσσωρεύθη μᾶλλον ἢ ἐκάθησεν εἰς τὴν παλαιάν του
καθέκλαν, καὶ κατέκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γο-
νάτων του.

— Ὁ Κύριος νὰ μᾶς εὐσπλαγγισθῇ, εἶπεν ἡ θεία
Χλόη. Ὡ, δὲν μοῦ φαίνεται ἀληθές! Τί ἔκαμε διὰ
νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ κύριός του νὰ τὸν πωλήσῃ;

— Δὲν ἔκαμε τίποτε, ὄχι δὲν εἶναι διὰ τοῦτο. Ὁ
κύριος δὲν θέλει νὰ πωλήσῃ, καθὼς καὶ ἡ κυρία· ὡ πό-
σον καλὴ εἶναι πάντοτε. Τὴν ἤκουσα νὰ συνηγορῇ καὶ
παρακαλῇ ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλὰ τῆ εἶπεν ὅτι εἶναι ἀνωφε-
λές, καθότι ἐχρεωσοῦσεν εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, καὶ
ἐνεκα τοῦ χρέους αὐτὸς εἶχεν ἐξουσίαν ἐπάνω μας, καὶ
ἂν δὲν ἤθελε πληρῶσαι ἄλλοις δόναται του, ἤθελε τελεειώ-
σει ἢ ὑπόθεσις μὲ τὸ νὰ ἀναγκασθῇ νὰ πωλήσῃ τὴν οἰ-
κίαν καὶ ὄλους τοὺς ἐν αὐτῇ καὶ νὰ φύγῃ. Ναι, τὸν
ἤκουσα νὰ λέγῃ, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐκλογὴ μετὰ τού-
των τῶν δῶν καὶ ὄλων, καθότι αὐτὸς ὁ ἔμπορος σὰς
ἀπαιτοῦσεν ἐπιμόνως. Ὁ κύριος ἔλεγεν, ὅτι λυπεῖται,
ἀλλ' ὡς ἐκεῖνη ἡ κυρία μου! ἔπρεπε νὰ τὴν ἀκούσητε ὅταν
ὠμίλει! Ἄν αὐτὴ δὲν ἦναι ἕνας Χριστιανὸς καὶ ἕνας ἄγ-
γελος, δὲν ἤξεύρω ποῖος ἄλλος δόναται νὰ ἦναι· εἶμαι
βέβαια μία ἀνόσιος νέα, ὅτι τὴν ἄφησα τοιοῦτοτρόπως,
ἀλλὰ πῶς ἄλλως θὰ βοηθηθῶ; Ἐλεγεν αὐτὴ ἡ ἰδία,
ὅτι μία ψυχὴ ἀξίζει τὸν κόσμον ὄλον, καὶ τοῦτο τὸ
βρέφος ἔχει ψυχὴν, καὶ ἂν τὸ ἀρῆσω νὰ μοῦ τὸ με-
τακομίσουν μακρὰν, ποῖος ἤξεύρει τί θὰ ἀπογίνει; Τὸ
κίνημά μου λοιπὸν εἶναι ὀρθὸν καὶ δίκαιον, ἀλλ'
ἂν δὲν ἦναι τοιοῦτον, ὁ Θεὸς ἂς μὲ συγχωρήσῃ, κα-
θότι δὲν ἔχω ἄλλην ἐλπίδα.

— Λοιπὸν γέρο μου, εἶπεν ἡ θεία Χλόη, διατὶ δὲν
πηγαίνεις καὶ σὺ; Θέλεις νὰ περιμείνης νὰ σὲ ρίψουν

πέραν τοῦ ποταμοῦ, ὅπου σκοτόνουν τοὺς μαύρους ἀπὸ
τὴν σκληρὰν ἐργασίαν καὶ τὴν πείναν; Ἐγὼ προτι-
μῶ καλῆτερα ν' ἀποθάνω, παρὰ νὰ καταντήσω ἐκεῖ
μῖαν ἡμέραν. Εἶναι καιρὸς πλέον διὰ σὲ, πήγαινε μὲ
τὴν Ἐλίξαν, ἔχεις τὸ ἐλεύθερον νὰ ἔρχεσαι καὶ πη-
γαίνης ὅποταν θέλῃς. Ἐλα ξεκουρῖσου, καὶ ἐγὼ
θέλω σοῦ κάμει τὰ φορέματα.

Ὁ Θωμᾶς ἐσήκωσε σιγαλῶς τὴν κεφαλὴν, καὶ ρί-
ψας ἐν λευπημένον πλῆν ἡσυχον βλέμμα τριγύρω,
εἶπεν.

— Ὅχι, ὄχι δὲν πηγαίνω. Ἄφες τὴν Ἐλίξαν νὰ
ὑπάγῃ, ἔχει δίκαιον. Δὲν θέλει κανεὶς τὴν εἰπεῖ τὸ
ὄχι. Εἶναι τῶντι ἐναντίον αὐτῆς τῆς φύσεως νὰ
μείνῃ, ἀλλ' ἤκουσες προσέτι τί εἶπεν; Ἡ ἐγὼ πρέ-
πει νὰ πωληθῶ, ἢ ὄλοι οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ τότε γί-
νεται μία γενικὴ καταστροφὴ, λοιπὸν ἂς πωληθῶ.
Νομίζω ὅτι δύναμαι νὰ ὑποφέρω τοῦτο, καθὼς οἷοσ-
δήποτε ἄλλος ἐξ αὐτῶν, καὶ μὲ ταύτας τὰς λέξεις,
εἶδὸς τι λυγμοῦ καὶ στεναγμοῦ ἐτάραξαν σπασμο-
δικῶς τὸ εὐρὺ καὶ χονδρὸν σῶμά του. Ὁ κύριος πάν-
τοτε μὲ εὐρῆκεν τακτικώτατον, καὶ θέλει πάντοτε μὲ
εὐρεῖ τοιοῦτον. Πῶποτε δὲν ἐπρόδωσα τὴν ἐμπιστο-
σύνην, οὐδὲ μετεχειρίσθη τὰ διαβατήριά μου ἄλλως
πῶς ἢ ὡς ὑπεσχήθη, καὶ οὕτω θέλω πράττει πάν-
τοτε. Εἶναι καλῆτερον νὰ χαθῶ ἐγὼ μόνος, παρὰ νὰ
καταστροφῇ ἡ οἰκία καὶ νὰ πωληθῶσιν ὄλοι. Ὁ κύ-
ριος δὲν εἶναι ἀξιοβέβητος, Χλόη, καὶ αὐτὸς θέλει
λάβει φροντίδα περὶ σοῦ καὶ τῶν πτωχῶν τούτων.
Ἐστράφη μεταταῦτα εἰς τὴν εὐτελεῖ κλινὴν του,
τὴν πλήρην μικρῶν οὐλοτήριων κεφαλῶν, καὶ ἡ καρ-
διά του κατεσυντρίφη. Ἐπακουμήσας δὲ ἐπὶ τῶν
πλευρῶν τῆς καθέκλας, ἐνάλυψε μὲ τὰς πλατεῖδας
του χεῖρας τὸ πρόσωπον. Βαρεῖς, βρογχώδεις καὶ δυ-
νατοὶ λυγμοὶ ἔσειον τὴν καθέκλαν, καὶ γονδρὰ δά-
κρυα ἐπίπτον διὰ τῶν δακτύλων του εἰς τὸ ἔδαφος,
τοιαῦτα δάκρυα, ὡς ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἤθελες
ρίψει εἰς τὸ φέρετρον ὅπου κεῖται τὸ πρωτότοκον τέ-
κνον σου, τοιαῦτα δάκρυα, ὡς κυρία, ὡς ἐκεῖνα τὰ
ὅποια ἤθελες χύσει εἰς τοὺς στεναγμούς τοῦ ψυχρῶ-
ραγοῦντος βρέφους σου, καθότι, κύριε, ἦτο ἄνθρωπος
καθὼς σὺ. Καὶ σὺ, ὡ γυναι, ἂν καὶ περιβεβλημένη μὲ
μεταξωτὴν ἑορῆτα καὶ λαμπρὰ περικοσμήματα, δὲν
εἶσαι παρὰ μία γυνή, καὶ εἰς τὰς μεγάλας συμφορὰς
καὶ ἀδημονίας τοῦ βίου ὄλοι τὴν αὐτὴν λύπην συν-
αισθανόμεθα.

— Ὡ! εἶπεν ἡ Ἐλίξα, καθὼς ἴστατο εἰς τὴν θύραν.
Εἶδον τὸν σύζυγόν μου μόνον τὸ ἀπέγευμα τοῦτο, καὶ
ὀλίγον ὑπώπτεον τὴν παροῦσαν σκηνήν. Τὸν ὠθησαν
εἰς τὴν κακοπάθειαν καὶ τὴν σκληραγωγίαν, καὶ μὲ
εἶπεν ὅτι σήμερον θὰ φύγει καὶ αὐτός. Προσπάθησον,
ἂν δύνασαι, νὰ ὀμιλήσῃς μετ' αὐτοῦ. Εἶπέ τον, πῶς
ἔφυγον, καὶ διατὶ ἔφυγον, ὅτι πηγαίνω νὰ εὐρῶ τὸν
Καναδάν. Πρόσφερε τὴν ἀγάπην μου εἰς αὐτὸν καὶ
εἶπέ τον, ἂν δὲν τὸν μεταῖδω πλέον· καὶ στρέψασα
πρὸς αὐτοὺς τὰ νῶτα δι' ὀλίγας στιγμὰς, ἐπρόσθεσε
μετέπειτα μὲ διακεκομμένην φωνήν, εἶπέ τον, νὰ
ἦναι ὅσον δόναται ἀγαθὸς, διὰ νὰ συναπαντηθῶμεν
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν.

— Κράξτε τὸν Βροῦνον μέσα, εἶπε. Κλεῖσε τὴν
θύραν, δύσυχον ζῶον. Δὲν πρέπει νὰ φύγῃ μαζὺ μου.

Ὀλίγα τελευταῖα λέξεις καὶ δάκρυα, ὀλίγοι ἀ-
πλούστατοι ἀποχαιρετισμοὶ καὶ εὐχαὶ ἔλαβον χώραν,
καὶ ἔπειτα περιπτύξασα μὲ τὸν βραχιονιά της τὸ ἐκ-
πεπληγμένον καὶ πεφοβισμένον βρέφος της, ἀνεχώ-
ρησεν ἐν σιγῇ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ἀνακάλυψις.

Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Σχέλδη, μετὰ τὴν διεξοδι-
κωτάτην συνομιλίαν των τῆς τελευταίας νυκτός, δὲν
ἔπασαν εὐθὺς ν' ἀναπαυθῶσι, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὴν
ἐπομένην πρωίαν ἐκοιμήθησαν πολὺ περισσότερον ἢ
τὸ σὺνθεες.

— Θαυμάζω πῶς ἀργοπορεῖ ἡ Ἐλίξα, εἶπεν ἡ
κυρία Σχέλδη, ἀφοῦ ἐκτύπησεν ἐπανηλειμμένους τὸν
κώδωνα καὶ ἀνωφελῶς.

Ἐνῶ δὲ ὁ κύρ. Σχέλδης ἴστατο ἔμπροσθεν τοῦ κα-
θρέπτου του, ἀκονίζων τὸ ξυράφιόν του, ἠνεώχθη ἡ
θύρα καὶ μελανὸν παιδίον εἰσῆλθε φέρον τὸ ὕδωρ διὰ
τὸ ξύρισμα.

— Ἀνδρέα, εἶπεν ἡ κυρία του, κτύπησε τὴν θύ-
ραν τῆς Ἐλίξας, καὶ εἶπέ της ὅτι ἐκτύπησα τρεῖς
φοραὶς τὸν κώδωνα. Ὡ! τρισάθλιος! ἐπρόσθεσε μὲ
στεναγμὸν τινα.

Ὁ Ἀνδρέας εὐθὺς ἐπέστρεψε μεγαλώσας τοὺς
ὀφθαλμούς του ἀπὸ τὴν ἐκπληξιν.

— Θεέ μου, κυρία! αἱ ἐνδυματοθήκαι τῆς Ἐλίξας
εἶναι ὄλοι ἀνοικταὶ καὶ τὰ πράγματά της κεῖνται ἄνω
κάτω ῥιμμένα, καὶ νομίζω πραγματικῶς ὅτι ἔφυγεν!
Ἡ ἀλήθεια ἤστραψε διὰ μιᾶς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ
κυρ. Σχέλδης καὶ τῆς συζύγου του. Καὶ ἐφώνησε.

— Λοιπὸν τὸ ὑπωπτεῖθαι καὶ ἔφυγεν!

— Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν, εἶπεν ἡ κυρία Σχέλδη.
Θαῖρῶ ναι, ὅτι ἔφυγε.

— Γυνή μου, ὀμιλεῖς ὡς μία τρελή! Τῷ ὄντι,
θέλει εἶναι ἀρκετὰ νόστιμον δι' ἐμὲ ἂν ἔφυγεν. Ὁ
Χόλγης εἶδεν ὅτι ἀπεποιοῦμην νὰ τῷ πωλήσω τὸ παι-
δίον καὶ θέλει νομίσῃ ὅτι ἐσυμψώνησα καὶ ἐγὼ εἰς
τὴν φυγήν της. Τοῦτο προσβάλλει τὴν τιμὴν μου. Καὶ ὁ
Σχέλδης ἀνεχώρησε μὲ βίαν ἀπὸ τὸ δωμάτιον.

Ἦτο μεγάλος θόρυβος, ὅστις διήρκεσεν ἐν τέταρ-
τον τῆς ὥρας περίπου· ἄλλοι μὲν ἔτρεχον καὶ ἐφώ-
ναζον, ἄλλοι δὲ ἤνοιγον καὶ ἐκλείον τὰς θύρας, καὶ
ἐμφανίζοντο πρόσωπα διαφόρου σχήματος καὶ χρώ-
ματος εἰς διάφορα μέρη. Εἰς μόνον, ὅστις ἠδύνατο
νὰ ἐπιχύσῃ ὀλίγον φῶς εἰς τὸ σκότος τῆς ὑποθέσεως,
ἦτο πολὺ σιωπηλὸς, καὶ οὕτως ἦτο, ἢ ἀρχιμαγειρίσ-
σα, θεία Χλόη. Ἠσύχως καὶ μὲ ἐν βαρῶ νέφος ἐπὶ τοῦ
ἄλλοτε χαρμωσύνου προσώπου της ἐξηκολούθει ἐρ-
γαζομένη τὰ παξημάδια τοῦ προγεύματος, ὡς ἂν μὴ
ἤκουε καὶ ἔδλεπε τὴν τριγύρω της γινομένην ταρα-
χήν.

Ἐν τῷ ἅμα, δώδεκα περίπου μικροὶ δαίμονες παρε-
τάχθησαν ὡς τόσοι κόρακες, εἰς τὴν εἴσοδον, ἀποφα-
σισμένοι ποῖος νὰ πρωτοσυγχαρῇ τὸν ξένον κύριον
διὰ τὴν κακὴν τύχην του.

— Στοιχηματίζω πῶς θὰ τρελαθῇ, εἶπεν ὁ Ἀν-
δρέας. Καὶ πῶς θὰ βλασφημῇ! εἶπεν ὁ μικρὸς μαῦ-
ρος Ἰάκωβος.

— Ναί, βέβαια, καθότι βλασφημεί! εἶπεν ἡ με-
ερίστριχον κεφαλήν Μάνθη, τὸν ἤκουσα χθὲς εἰς τὸ
γεῦμα. Ἦκουσα ὅλα, καθότι ἐκρύφθη εἰς τὸ μέρος
ὅπου ἡ κυρία φυλάττει τὰ μεγάλα ἀγγεῖα καὶ δὲν
ἄφρηκα λέξιν. Καὶ ἡ Μάνθη, ἥτις πώποτε εἰς τὴν
ζωὴν τῆς δὲν ἐσοχάσθη τὴν ἔνοιαν μιᾶς λέξεως
ὡς μία μαύρη γάτα, ἔλαβεν ἤδη ἕνα χαρακτήρα ὑ-
ψηλοτέρων γνώσεων, καὶ ἐπεριφέρετο, λησιμονοῦσα
τὸν εἰς τὰς προκειμένας περιστάσεις βαθὺν ὕπνον τῆς
ἀναμέσον τῶν ἀγγείων.

Ὅταν τέλος ἔσθασεν ὁ Χόλης μετὰ τῆς ἱππασίας
ὑποδήματά του, δὲν ἔχειρέτησαν ὅλοι οἱ μὲν μετὰ
κακὰς εἰδήσεις. Τὰ μικρὰ δαιμόνια τὰ εἰς τὴν εἰσο-
δὸν εὐρισκόμενα δὲν ἀπέτυχον εἰς τὰς ἐλπίδας τῶν
τοῦ νὰ τὸν ἀκούσωσι νὰ βλασφηγήσῃ, καὶ μετὰ τὴν εὐ-
γλωττίαν καὶ θερμότητα, ὥστε τοὺς εὐχαρίστησε ὑπερ-
μέτρως, καθὼς ὑπεξέφευγον καὶ ἔτρεχον ἐνθεν κα-
κεῖθεν διὰ νὰ ἦναι μακρὰν ἀπὸ τὸ φθάσιμον τῆς μά-
στιγος, ἀποσυρθέντα δὲ ὀμοθυμαδὸν, εἰς τὸ ξηρὸν
ἔδαφος ὑπὸ τὴν εἰσοδὸν, παρεδόθησαν εἰς ἀπερίγρα-
πτὸν γέλωτα, ἤρχισαν νὰ παίζωσι μετὰ τοὺς πόδας τῶν
ἀλαλάζοντα μετὰ ἀπερίγραπτον εὐχαρίστησιν.

— Ἄν σὰς εἶχα, δαιμονάκια, εἰς τὰ νύχιά μου!
ὑπεψιθύρισεν ὁ Χόλης σιγαλῶς.

— Δὲν μὰς ἔχεις ὅμως! εἶπεν ὁ Ἀνδρέας μετὰ
ὑφος θριαμβευτικὸν, κάμων διάφορα κινήματα περι-
γελαστικά ὀπισθεν τῶν ὤμων τοῦ ἀτυχοῦς ἐμπόρου
ἐνῶ ἦτο μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀκούσῃ.

— Αἶ, Σχέλλη λέγω, τοῦτο εἶναι ἀλλόκοτον
πράγμα! εἶπεν ὁ Χόλης, καθὼς εἰσῆλθεν ἀποτόμως
εἰς τὸ δωμάτιον. Φαίνεται ὅτι ἔφυγε ἡ νέα μετὰ τὸ
παιδί της.

— Κ. Χόλη, ἐδῶ εἶναι ἐμπροσθέν σου ἡ κ. Σχέλλη,
εἶπεν ὁ Σχέλλης.

— Σὰς ζητῶ συγγνώμην, κυρία, εἶπεν ὁ Χόλης,
κύπτων ἐλαφρῶς μετὰ συνηθιστὸν καὶ τεταπεινωμέ-
νον μέτωπον, ἀλλ' ἐπανέρχομαι εἰς ὅ,τι ἔλεγον πρό-
τερον, ἐδῶ ἄδεται μία περίεργος ἀγγελία. Εἶναι
ἀληθές;

— Κύριε, εἶπεν ὁ Σχέλλης, ἐὰν ἐπιθυμῆτε νὰ συνο-
μιλήγητε μετ' ἐμοῦ, πρέπει νὰ ἔχετε πρὸ ὀφθαλμῶν
ὅτι ὑπάρχει κάτι τι εὐγενές εἰς τὸν χαρακτήρα μου. Ἀν-
δρέα, λάβε τὸν πῖλον καὶ τὴν μάλιστα τῆς ἱππασίας
τοῦ κ. Χόλη. Λάβε θέσιν, κύριε. Μάλιστα, μετὰ ὀλί-
ψιν μου σὰς τὸ λέγω ὅτι ἡ νέα γυνὴ, παρακινήθησα
ἀπὸ εἰδήσεις ἢ πληροφορίας τινὸς περὶ τῆς ὑποθέσεως
ταύτης, ἔλαβε τὸ βρέφος διὰ νυκτὸς καὶ ἔφυγεν.

— Ἐπερίμενον περισσοτέραν τιμότητα εἰς τὴν
ὑπόθεσιν ταύτην, τὸ ὁμολογῶ, εἶπεν ὁ Χόλης.

— Λοιπὸν κύριε, εἶπεν ὁ Σχέλλης, στραφείς αὐ-
θαδῶς πρὸς αὐτὸν, τί πρέπει νὰ ἐνοήσω μετὰ ταύτην
σας τὴν παρατήρησιν; Ἐάν τις ἔχη ὑπόνοιαν περὶ τῆς
τιμῆς μου, μίαν μόνον ἀπάντησιν ἔχω δι' αὐτόν.

Ὁ ἔμπορος ὑπεχώρησε, καὶ μετὰ ὀλίγον ταπεινο-
τέραν φωνήν, εἶπεν. Εἶναι ἀρκετὰ ὀλιβερὸν δι' ἕνα
ὅστις ἔκαμε μίαν καλὴν πραγματείαν, ἔπειτα νὰ εὐ-
ρεθῇ γελασμένος οὕτω πῶς.

— Κ. Χόλη, εἶπεν ὁ Σχέλλης, ἐὰν δὲν ἐγνωρίζον
ὅτι εἶχατε αἰτίαν τινὰ δυσάρεστον, δὲν ἤθελον ἀνε-
χθῆ, τὸν βάρβαρον καὶ ἀδιάκριτον τρόπον μετὰ τὸν

ὁποῖον εἰσῆλθατε εἰς τὸ δωμάτιόν μου σήμερον.
Τοῦτο λέγω ὅμως, ἐπειδὴ ἡ περίστασις τὸ καλεῖ,
δὲν θέλω ἀνεχθῆ τὴν ἐλαχίστην παρατήρησιν περὶ
ἐμοῦ, τοῦ νὰ ἐχρημάτιστα συνεργὸς ἀτόπου τινὸς εἰς
τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Περιπλέον θεωρῶ ὑποχρεωσίν
μου νὰ σὰς χορηγήσω πᾶσαν βοήθειαν, καθὼς ἴπ-
πους, ὑπρέτας κτλ. πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ κτήματός σου.
Ταῦτα ἐν βραχυλογίᾳ, Χόλη, εἶπε, κατατιβάζων
αἰφνης τὸ ὕψος τῆς μεγαλοπρεποῦς ψυχρότητος εἰς
τὴν συνήθη ἀπλότητά του, τὸ καλῆτερον δι' ἐσέ εἶ-
ναν νὰ μὴ συγχίζεσαι, καὶ ἀφοῦ προγευματίσωμεν
ὀλίγον, θέλωμεν εἰδεῖ μετὰ ταῦτα τί θὰ ἀπογίνει.

Ἡ κυρία Σχέλλη ἠγέρθη καὶ εἶπεν, ὅτι αἱ ἐνασχολ-
ήσεις τῆς τὴν ἀπέτρεπον τοῦ νὰ μείνῃ εἰς τὸ πρό-
γευμα, καὶ ἀντικαταστήσασα μίαν ἀξιοσέβαστον δού-
λην, ἵνα ἐπιτηρήσῃ εἰς τὸν καφῆ τῶν κυρίων, ἀνε-
χώρησεν ἀπὸ τὸ δωμάτιον.

Ἡ γραῖα κυρία δὲν εὐχαριστεῖται νὰ βλέπῃ
τὸν ταπεινὸν δουλὸν σας παντάπασιν, εἶπεν ὁ Χόλης,
προσπαθῶν ἀηδέστατα νὰ δευχθῆ οἰκειακότατος.

— Δὲν εἶμαι συνειθησμένος νὰ ἀκούω νὰ ὀμιλῶσι
περὶ τῆς συζύγου μου μετὰ τὴν ἐλευθερίαν, εἶπεν ὁ
Σχέλλης ξηρότατα.

— Σὰς αἰτῶ συγγνώμην, βεβαίως, πρὸς ἀστεϊσμὸν
μόνον τὸ εἶπον, ἐνοεῖται, εἶπεν ὁ Χόλης, μετὰ βεβια-
σμένον τινὰ καγχασμόν.

— Εἶναι κατὰ τοὺς ἀστεϊσμούς: τινὲς εἶναι ὀλι-
γώτερον εὐάρεστοι παρ' ἄλλους, ἐπρόσθεσεν ὁ Σχέλλης.

— Τὸν διάβολον: τώρα ὅτε ὑπεγράφησαν τὰ ἐγ-
γραφα! ἐψιθύρισεν ὁ Χόλης καθ' ἑαυτὸν, ἔγινεν ἄλλος
μεγαλῆτερος ἄνθρωπος ἀπὸ χθὲς.

Πώποτε ἢ πτώσις πρωθυπουργοῦ τινος εἰς τὴν αὐ-
τὴν προξενεῖ μεγαλῆτερον ταραχὴν αἰσθημάτων, ὅσον
ἡ εἰδήσις τῆς τύχης τοῦ Θωμᾶ εἰς τοὺς ὀμοίους καὶ
συναδελφούς του. Ἦτο τὸ θέμα παντὸς στόματος καὶ
τόπου, καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ἐγίνετο εἰς τὴν οἰκίαν καὶ
εἰς τὸν ἀγρὸν, εἰμὴ νὰ συζητῶνται τὰ ἀμφιβολα ἀπο-
τελέσματα. Ἡ φυγὴ τῆς Ἐλίξας, πρωτοφανὲς συμ-
βεβηκὸς εἰς τὴν οἰκίαν, ἦτο προστούτοις ἱκανὸν αἴ-
τιον νὰ παροξύνῃ τὴν γενικὴν ἐξάψιν καὶ ταραχὴν.

Ὁ μαῦρος Σαμουήλ, ὅστις οὕτω συνήθως ὀνομά-
ζετο, διὰ τὸ νὰ ἦναι τρεῖς φοραὶς μελανώτερος παρ'
ὅλους τοὺς ἄλλους συναδελφούς του τῆς ἐβενώδους
φυλῆς, περιέστρεψε τὴν ὑπόθεσιν βαθέως καθ' ὅλας
τὰς φάσεις καὶ ἐνοίας τῆς, μετὰ συνέσειν προσώπου
καὶ αὐστηρότητα βλέμματος τοιαύτην, διὰ τὴν μέλ-
λουςαν ἀτομικὴν του κατάστασιν, ὥστε ἤθελε προξεν-
ήσῃ ὑπόληψιν εἰς οἰονδήποτε λευκὸν ἄνδρα τῆς Οὐα-
σιγκτωνικῆς γῆς.

— Ἐνας δυσωδέστατος ἀνεμὸς πνέει, εἶπεν ἀπο-
φαντικῶς ὁ Σαμουήλ, σηκόνων ἐπανηλειμμένως τὸ
βρακί του, καὶ ἀναπληρῶν διὰ μεγάλου καὶ ἐπιμήκους
καρφίου τὴν ἔλλειψιν ἀναγκαίου τινος κομβίου, ἐφαί-
νετο εἰς ἄκρον εὐχαριστημένους διὰ τὸ μηχανικὸν
πνεῦμα τῆς ἐπιχειρήσεώς του.

— Ναί, τῶντι δυσωδέστατος ἀνὴρ πνέει, ἐπανε-
λαβεν. Τώρα ὁ Θωμᾶς λείπει, λοιπὸν ἡ θέσις αὐτῆ
εἶναι διὰ κάποιον ἄλλον, καὶ διατὶ ὄχι οὗτος ὁ μαῦ-
ρος; Ἰδοὺ ἡ ἰδέα μου. Ὁ Θωμᾶς, ἐπεριφέρετο ἐπιπ-
πος καθ' ὅλην τὴν πόλιν μετὰ ὑποδήματα μαῦρα, δια-

βατήριον εἰς τὴν θήκην του, μεγάλος τέλος πάντων.
Τώρα, διατὶ νὰ μὴ ἦναι καὶ διὰ τὸν Σαμουήλ τὸ ἴδιον;
αὐτὸ θέλω νὰ ἤξεύρω.

— Αἶ Σαμουήλ! Σαμουήλ! ὁ κύριος θέλει νὰ ἐτοι-
μάσῃ τὸν Μπῆλ καὶ τὸν Ζέρην, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας,
διακόψας ἐν βραχὺ τὸν μονολόγον τοῦ Σαμουήλ.

— Αἶ! τί τρέχει, μικρὸ μου;

— Καὶ πῶς, δὲν ἤξεύρεις, ὅτι ἡ Ἐλίξας τοῦ ἐδω-
κε παπούτσι καὶ ἔφυγεν ἐμοῦ μετὰ τὸ παιδί της;

— Σὺ θὰ μοῦ δώσῃς πληροφορίας! εἶπεν ὁ Σα-
μουήλ μετὰ ἀπερίγραπτον ἔκφρασιν περιφρονήσεως, τὸ
ἐγνωρίζον πολὺ προητέρα σου οὗτος ὁ μαῦρος δὲν
εἶναι τόσο νέος εἰς τὰς εἰδήσεις ὡς σὺ.

— Ὅπως καὶ ἂν ἔχη ὅμως, ὁ κύριος θέλει τὸν
Μπῆλ καὶ τὸν Ζέρην ἐτοιμασμένους καλὰ, καθότι
ἔχομεν νὰ ὑπάγωμεν καὶ οἱ δύο οἱ μὲ τὸν Χόλην
διὰ τὴν φθάσωμεν.

— Καλὰ λοιπὸν! ἰδοὺ ἡ στιγμή, εἶπεν ὁ Σα-
μουήλ. Ὁ Σαμουήλ προσκαλεῖται τώρα εἰς τοιαύτας
περιστάσεις. Αὐτοὶ εἶναι ὁ μαῦρος. Θὰ ἰδεῖ πῶς θὰ
τὴν πιάσω ἐγὼ τώρα, καὶ θέλει ἐννοήσῃ ὁ κύριος τί
δύναται νὰ κάμῃ ὁ Σαμουήλ.

— Ὁ Σαμουήλ, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας, ἤθελον εἶσθαι
καλῆτερον νὰ τὸ σκεφθῆς ἐκ δευτέρου, καθότι ἡ κυ-
ρία δὲν θέλει νὰ συλληφθῇ ἡ Ἐλίξας, διότι ἄλλως θὰ
σοῦ χωθῆ εἰς τὰ ρουθούνια.

Αἶ! εἶπεν ὁ Σαμουήλ, ἀνοίγων τοὺς ὀφθαλμούς
του, πῶς τὸ γνωρίζεις τοῦτο;

— Τὴν ἤκουσα νὰ λέγῃ τοῦτο ἐγὼ ὁ ἴδιος, σή-
μερον τὸ πρωτὶ, ὅταν ἐπήγαγον τοῦ κυρίου τὸ νερόν
διὰ ξύρισμα. Μετὰ ἔπεμψε νὰ ἰδῶ, διατὶ ἡ Ἐλίξας δὲν
εἶχεν ὑπάγει νὰ τὴν ἐνδύσῃ, καὶ ὅταν τῆ εἶπον ὅτι
ἔλειπεν, ἀνέστη εὐθὺς καὶ εἶπεν εὐχαριστῶ τὸν Ὑψι-
μόν! Ὁ δὲ κύριος ἐφαίνεται πραγματικῶς φρενήρης καὶ
μάλιστα τῆ ἔλεγεν ὅτι ὀμιλεῖ ὡς τρελῆ. Ἄλλ' ὦ, βέ-
βαιῶς αὐτὴ θὰ τὸν καταφέρει! Γνωρίζω πολὺ καλὰ πῶς
θὰ τελειώσῃ, ὅμως σοὶ λέγω, ὅτι εἶναι πάντοτε κα-
λῆτερον νὰ ἦναι τις ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς κυρίας.

Ὁ μαῦρος Σαμουήλ, εἰς ταύτας τὰς λέξεις, ἔξυε τὴν
ἐριστρίχον κεφαλήν του, ἥτις, ἂν καὶ δὲν περιεῖχε
ἐκτεταμένην σοφίαν, περιεῖχε ὅμως ἀρκετὴν πο-
σότητα ἰδιαιτέρου τινὸς χαρακτηριστικοῦ, τὸ ὁποῖον
ζητεῖται τοσοῦτον ὑπὸ τῶν πολιτικῶν παντὸς χρώμα-
τος καὶ τόπου, κοινῶς ὀνομαζόμενον τὸ νὰ γνωρίζῃ
ἀπὸ ποῖον μέρος τὸ ψωμί εἶναι βουτυρωμένον, καὶ
ἐνῶ ἴστατο σκεπτόμενος βαθέως, ἐσῆκασεν ἐκ νέου
τὸ βρακί του, καὶ τοῦτο ἦτο ἡ τακτικὴ ὀργανικὴ του
μέθοδος, ἥτις ἐβοήθει τὰς διανοητικὰς του ἀμχανίας.

— Ὁ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ βασίζεται εἰς τὰ πράγ-
ματα τοῦ κόσμου τούτου, εἶπεν ἐπὶ τέλους.

Ὁ Σαμουήλ ἐπρόφερε ταύτας τὰς λέξεις ὡς φιλό-
σοφος, τόνιζων τὸ τὸ ὅτι οὗτο, ὡς ἂν εἶχε μεγάλην
πεῖραν καὶ γνῶσιν διαφόρων ἄλλων κόσμων.

— Βεβαίως ὅμως ἔλεγεν, ὅτι ἡ κυρία ἤθελε δια-
τρέξει τὸν κόσμον ὅλον διὰ τὴν εὐρη τὴν Ἐλίξας,
ἐπρόσθεσεν ὁ Σαμουήλ σκεπτικῶς.

— Ναί τῶντι, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας, πῶς, δὲν κα-
ταλαμβάνεις παλιόμαυρε; Ἡ κυρία δὲν θέλει ὁ
Χόλης νὰ λάβῃ τὸ παιδίον τῆς Ἐλίξας, αὐτὸ εἶναι
τὸ αἴτιον.

Αἶ! εἶπεν ὁ Σαμουήλ μετὰ ἀπερίγραπτον ἔκφρασιν,
τὸ γνωρίζουσι μόνον ἐκεῖνοι, ὅτινες τὸ ἤκουσαν με-
ταξὺ τῶν μαῦρων.

— Σοὶ λέγω πρὸ πάντων, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας, ὅτι
ἤθελον εἶσθαι καλῆτερον, νὰ πηγαίνῃς νὰ ἐτοιμάσῃς
ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερα τὰ ἄλογα, καθότι ἤκουσα
τὴν κυρίαν νὰ σὲ κράξῃ, καὶ σὺ στέκεσαι ἀνοήτως καὶ
ἀργοπορεῖς.

Ὁ Σαμουήλ ἀκούσας ταύτας τὰς λέξεις, ἤρχισε
πραγματικῶς νὰ ἐπισπεύδῃ τὴν ἐργασίαν του, καὶ
μετ' ὀλίγον ἐφάνη φέρων θριαμβευτικῶς πρὸς τὴν οἰ-
κίαν τὸν Μπῆλ καὶ τὸν Ζέρην μετὰ πολλὴν ὑπόκρισιν,
καὶ μετὰ μεγάλην ἐπιτηδειότητα, ἴσθεις ἀπ' ἐμπροσθέν
τῶν πρὶν σταματήσωσιν, ἐν ἀκαρεῖ τοὺς ἔφερον εἰς τὸ
ἐπιτήδες μέρος. Ὁ ἵππος τοῦ Χόλη, ὅστις ἦτο ἐν
ζωηρὸν πουλαράκι, ἤρχισε νὰ ποδοκτυπᾷ καὶ νὰ θο-
ρυβῆ, ὥσθ' οὐν δυνατὰ τὴν κεφαλήν ἀπὸ τοὺς χαλι-
νοῦς.

— Ὁ, ὦ! ἐφώναξεν ὁ Σαμουήλ, δαιμονισμένος
εἶσαι καὶ εἰς τὸ μελανὸν πρόσωπόν σου διεκρίθη πε-
ρίεργόν τι καὶ πανοῦργον χαρακτηριστικόν: ἐγὼ σὲ
διορθῶνω τώρα, εἶπεν.

Ἦτο μίαν μεγάλην σπηλὴν, ἥτις ἐπεσκίαζεν ὅλον
τὸ μέρος, καὶ οἱ μικροὶ, ἔξεις καὶ τριγωνοειδεῖς βάλ-
ανοι ἦσαν σωρηδὸν σκορπισμένοι εἰς τὸ ἔδαφος.
Ἐνα ἐξ αὐτῶν τῶν βαλάνων ἔχων εἰς τὰς χεῖρας ὁ
Σαμουήλ, ἐπλησίασε τὸ πουλάρι, καὶ ἐνῶ ἐφαίετο κα-
ταγινόμενος εἰς τὸ νὰ τὸ καθησυχάσῃ, ἐξ ἐναντίας τὸ
ἐπληττε καὶ τὸ ἐκέντιζεν. Ἐπὶ τῇ προσάττει δὲ ὅτι
θὰ διορθώσῃ τὸ ἐρίππιον, ἐπιδεξιῶς ἔθεσεν ὑποκάτω
τὸ δξὺ βαλανίδιον εἰς τρόπον ὥστε τὸ ἐλάχιστον βάρ-
ος, τὸ ὁποῖον ἤθελον ἐπιτεθῆ ἐπὶ τοῦ ἐρίππιου, ἤθε-
λε διαταράξῃ τὰς νευρικὰς αἰσθησεις τοῦ ζώου, χω-
ρὶς νὰ ἀφῆσῃ δρατὴν πληγὴν τινὰ.

— Τώρα, εἶπε, περιστρέψων τοὺς ὀφθαλμούς σου
καὶ κλείων τοὺς ὀδόντας σου ἐν εἰδῇ: ἐπιδοκιμασίας,
σὲ ἐθεράπευσα!

Τὴν στιγμήν ταύτην ἐφάνη ἡ κυρία Σχέλλη εἰς τὸν
ἐξώστην, νεύουσα εἰς αὐτόν. Ὁ Σαμουήλ ἐπλησίασε
μετὰ τὴν καλὴν ἀπόφασιν, κλείων μετὰ προθυμίαν εἰς
τὰς διαταγὰς τῆς.

— Διατὶ ἐπεριφέρετο τὴν ὥραν, Σαμουήλ; ἔπεμ-
ψα τὸν Ἀνδρέα νὰ σὲ εἴπῃ νὰ κάμῃς τὸ ταχύτερον.

— Μὰ τὸν Θεὸν, κυρία! εἶπεν ὁ Σαμουήλ, δὲν ἤμ-
πόρεσα νὰ τοὺς συλλάβω τοὺς ἵππους εἰς μίαν στιγ-
μὴν ἦσαν πέραν μακρὰν εἰς τὸ γρασίδι, καὶ ὁ Θεὸς
ἤξεύρει πόσον ἐκοπίασα!

— Σαμουήλ, ποσάκις σοὶ εἶπον νὰ μὴ λέγῃς, Μὰ
τὸν Θεὸν, ὁ Θεὸς ἤξεύρει, καὶ ἄλλα τοιαῦτα; εἶναι
ἀθέμιτον πρᾶγμα.

— Ὁ, ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῆσῃ τὴν ψυχὴν μου! Δὲν
λησιμονῶ πλέον, κυρία, δὲν θέλω προσφέρει πλέον
τοιοῦτον τι.

— Καὶ πῶς, Σαμουήλ, σὺ πάλιν τώρα τὸ ἐπανε-
λάβες.

— Ἐγὼ; ὦ Θεέ μου! Δὲν ἐννοοῦσα, δὲν εἶχα κατὰ
νοῦν νὰ τὸ εἶπω.

— Πρέπει νὰ ἦσαι προσεκτικὸς, Σαμουήλ.

— Ἀφῆσε με τώρα ὀλίγον ν' ἀναπνεύσω, καὶ πη-
γαίνω. Θέλω εἶμαι εἰς τὸ ἐξῆς πολὺ προσεκτικὸς.

— Λοιπόν, Σαμουήλ, πρέπει να υπάγης με τὸν κύριον Χόλην, διὰ τὴν ὁδηγήσῃς καὶ τὸν παρέξῃς ἐλίγην βοήθειαν. Πρόσεχε καλὰ τοὺς ἵππους, Σαμουήλ, γνωρίζεις πολὺ καλὰ, ὅτι ὁ Ζέρης τὴν τελευταίαν ἐβδομάδα ἦτον ὀλίγον χωλὸς, καὶ μὴ τοὺς τρέχεις μετὰ τὸν βίαν.

Ἡ κυρία Σχέλη ἐπρόφερε τὰς τελευταίας λέξεις πολὺ σιγαλῶς καὶ μετὰ μεγάλην ἔμφρασιν.

— Ὅσον διὰ τοῦτο, ἄφησε κάτω τοῦτο τὸ παιδί, εἶπεν ὁ Σαμουήλ, περιστρέφω τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἐνόησεν ἀκριβέστατα. Ὁ Θεὸς ἤξεύρει! Ἄ! Δὲν τὸ εἶπον! ἐπρόσθετον ἀμέσως, διακόπτων τὴν ἀναπνοήν του εἰς τρόπον πεφοβισμένον καὶ τοσοῦτον γελοῖον, ὥστε, ἂν καὶ ἀκουσίως, ἐπροξένησεν ὑπερβολικὸν γέλωτα εἰς τὴν κυρίαν. Ναί, κυρά μου, θέλω προσέχει τοὺς ἵππους.

— Ἄνδρέα, εἶπεν ὁ Σαμουήλ ἐπιστρέψας εἰς τὴν θέσιν του ὑπὸ τὸ δένδρον τῆς σπηγῆς, εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ με ἐπιπλήξει ἕλως διόλου, ἂν τὸ πουλάρι τοῦ κυρίου κάμῃ κἀνὲν κίνημα καὶ τὸν ῥίψῃ ἀγάλη ἀγάλη, ἔταν ἔλθῃ νὰ τὸ καβαλικεύσῃ, θὰ ἰδοῦμεν. Πρέπει νὰ γνωρίζῃς, Ἄνδρέα, ὅτι τὰ πουλάρια συνήθιζον νὰ κάμνωσι τὰ τοιαῦτα, καὶ μετὰ ταῦτα τὰς λέξεις ὁ Σαμουήλ ἐσπρωξέ τὸν Ἄνδρέαν εἰς τὸ πλευρὸν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐνοήσῃ καλῆτερα.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Ἄνδρέας, μετὰ ἕπος σημαίνον ὅτι ἐκατάλαβεν ἀμέσως.

— Ναί, Ἄνδρέα, ἡ κυρά θέλει νὰ λάβῃ καιρὸν, τοῦτο εἶναι καθαρὸν, ὥστε ἡμπορεῖ νὰ τὸ ἐνοήσῃ ὁ καθείς. Ἐκαμα κατὰ δι' αὐτήν, τώρα ὅμως λύσε τὰ ἄλογα διὰ τὰ ἀφήσωμεν ὀλίγον ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν βοσκὴν, καὶ νομίζω ὁ κύριος δὲν θὰ φύγει γρήγορα.

Ὁ Ἄνδρέας ἤρχισε νὰ γελά μετὰ δυνατωτάτην φωνὴν ἐξερχομένην ἐκ τῆς ῥινός.

Ἐκατάλαβες, εἶπεν ὁ Σαμουήλ, ἐκατάλαβες, Ἄνδρέα! ἂν συμβῇ τίποτε εἰς τὸ ἄλογον τοῦ κυρίου Χόλη καὶ ἀρχίσῃ νὰ ἀντιστέκεται καὶ φύγῃ, σὺ καθὼς καὶ ἐγὼ, πρέπει ν' ἀναβῶμεν νὰ τὸν βοηθήσωμεν, καὶ θέλωμεν τὸν βοηθήσει. Ὡ, βεβαίως! Ὁ Σαμουήλ καὶ ὁ Ἄνδρέας ἐκυψαν τὴν κεφαλὴν καὶ παρεδόθησαν εἰς τακτικὸν καὶ ἀκατάπαυστον γέλωτα, παίζοντες μετὰ τοὺς δακτύλους των καὶ κινεῦντες τὰς πτέρνας των μετὰ ἀπερίγραπτον ἀγαλλίασιν.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ Χόλης ἐφάνη εἰς τὴν εἴσοδον. Καταπραῦνθεὶς ὀλίγον ἀπὸ πόσις τινὰς ἀξιολόγου καφφέ, ἐξῆλθε μειδιών καὶ ὀμιλῶν μετὰ πολὺ καλητέραν διάθεσιν. Ὁ Σαμουήλ καὶ ὁ Ἄνδρέας, λαβόντες κεκομμένα τινὰ φύλλα φοίνικος, τὰ ὅποια ἐσυνήθιζον νὰ θεωρῶσιν ὡς καλύμματα, ἔδραμον εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦσαν οἱ ἵπποι, διὰ νὰ ἦναι ἔτοιμοι νὰ βοηθήσωσι τὸν κύριον.

Τὸ ἐκ φύλλων φοίνικος κατεσκευασμένον κάλυμμα τοῦ Σαμουήλ, διὰ τὴν μὴ καλὴν συμπλοκὴν του, ἦτο ἐπιτηδεῖως ἔσχισμένον εἰς τὸν τρυγῶν κύκλον, καὶ οἱ μικροὶ κλαδίσκοι ῥιπτόμενοι ἄνω κάτω ἔδιδον εἰς αὐτὸν θερμὴν χαρακτῆρα ἐλευθερίας μάλλον καὶ ἐπειδὴ δὲ εἰς οἰονόηποτε ἀρχηγὸν τῆς Φρυγίας, ἔλειπε παντελῶς ὁ γῆρος τοῦ καλύμματος τοῦ Ἄνδρέου, τὸ ἐκτύπησεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του μετὰ ἐν ἐπιδέξιον κτύπημα τῆς χειρὸς καὶ ἐφαίνετο εἰς ἄκρον εὐχαρι-

στημένος, ὡς ἂν ἔλεγε: «Ποῖος λέγει ὅτι δὲν ἔχω κάλυμμα.»

— Λοιπόν, παιδιά μου, εἶπεν ὁ Χόλης, κάμετε γρήγορα τώρα, δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν καιρὸν.

— Διόλου, κύριε! εἶπεν ὁ Σαμουήλ, θέτων εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Χόλη τὰς ἡνίας, καὶ κρατῶν τὸν ἀναβόλεια τοῦ ἵππου, ἐνῶ ὁ Ἄνδρέας ἔλυε τοὺς ἄλλους δύο ἵππους.

Μόλις ὁ Χόλης ἔψαυσε τὸ ἐφιππίον, τὸ ζωηρὸν ζῶον ἐκίρτησε μετὰ αἰφνιδίον πῆδημα, ὥστε ἐβρίσχε μετὰ μεγάλην δύναμιν τὸν κύριον του σωρηδὸν ὀλίγα βήματα μακρὰν ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ χέρτου. Ὁ Σαμουήλ μετὰ φρενητιώδεις ἐκφωνήσεις ἔδραμεν εἰς τὰς ἡνίας, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε εἰμὴ νὰ χῶσῃ τὰ ἀνεστραμμένα ὀξέα φύλλα τοῦ φοίνικος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ ἵππου, ὅπερ ἀναντιρρήτως δὲν συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ καταπραῦνῃ τὴν ἔξασιν τοῦ νευρικοῦ του συστήματος. Οὕτω μετὰ μεγάλην ὀρμὴν ὁ ἵππος ἀνέτριψε τὸν Σαμουήλ, καὶ δώσας δύο ἢ τρεῖς περιφρονητικούς χρεμετισμούς, ἐκτύπησε μετὰ τὰς πτέρνας του δυνατὰ τὸν ἄερα, καὶ ἐπήδησε τρέχων μακρὰν εἰς τὸ κατώτερον μέρος τοῦ δρυμοῦ παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Μπῆλ καὶ Ζέρη, τοὺς ὁποίους ὁ Ἄνδρέας δὲν ἔσφαλε νὰ ἀφήσῃ λυμένους, κατὰ τὴν συμφωνίαν, ἐπιταχύνων ἐπὶ μάλλον αὐτοὺς εἰς τὴν φυγὴν μετὰ δεινότητος φωνάς. Καὶ ἐνταῦθα ἔλαβε χώραν μία πολυποικίλος σκηνὴ θορύβου καὶ συγχύσεως. Ὁ Σαμουήλ καὶ ὁ Ἄνδρέας ἔτρεχον καὶ ἐφώναζον, σκύλοι ὑλάκτιζον πανταχόθεν, καὶ ὁ Μάικ, ὁ Μουῦος, ἡ Μάνδη, ἡ Φάνη, καὶ ὅλοι οἱ μικρότεροι δούλοι τῆς οἰκίας, ἀββενες καὶ θῆλεια ἔτρεχον, ἐπληττον τὰς χεῖράς των φωνάζοντες καὶ ἀλαλάζοντες μετὰ δυνατωτάτην προθυμίαν καὶ ἀκάματον ζῆλον.

Ὁ λευκὸς καὶ εἰς ἄκρον ταχύς καὶ ζωηρὸς ἵππος τοῦ Χόλη ἐφαίνετο ὅτι ἐνόησε τὸ πνεῦμα τῆς σκηνῆς μετὰ πολλὴν νοστιμάδα, καὶ ἔχων ὡς ἵπποδρόμιον πεδιάδα περιτοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως μιλίου τὴν ἔκτασιν, ἡ ὁποία ἔληγε πανταχόθεν εἰς ἀπεράντους δρυμούς, ἐφαίνετο λαμβάνων ὑπερβολικὴν εὐχαρίστησιν, νὰ βλέπῃ πόσον ἡδύνατο ν' ἀφήσῃ τοὺς διώκτας του νὰ τὸν πηλασιάσωσι, καὶ μετὰ ταῦτα, ὅταν ἦσαν μακρὰν τὸ μήκος μιᾶς χειρὸς, νὰ τεινάζεται μετὰ ἐν πῆδημα καὶ ἕνα χρεμετισμὸν, ὡς κακώτροπον ζῶον, τὸ ὅποῖον ἦτο, καὶ νὰ τρέχῃ μακρὰν εἰς στενωπὸν τινὰ τοῦ δρυμοῦ. Ἡ ταραχὴ τοῦ νοδὸς τοῦ Σαμουήλ ἦτο νὰ συλλάβῃ τινὰ ἐξ αὐτῶν τῶν ἵππων ἐγκαίρως, καὶ τοῦτο ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἐνδιέφερε τὰ μέγιστα, καὶ αἱ προσπάθειαι τὰς ὁποίας εἶχε καταβάλλει ἦσαν τῶντι ἠρωϊκαί. Ὡς τὸ ξῆρος τοῦ Ἀεοντοκάρδου, τὸ ὅποῖον ἔστιλε πάντοτε εἰς τὸ μέσον τῆς δεινότερας μάχης, τὸ φοινικεῖον κάλυμμα τοῦ Σαμουήλ ἐφαίνετο πανταχοῦ ὅπου ἦτο ὁ παραμικρὸς κίνδυνος, ὅτι ἵππος τις ἡδύνατο νὰ συλληφθῇ, καὶ τότε ὠρμούσε δυνατὰ φωνάζων, «Τώρα! πιάστετο! πιάστετο!» εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἐπήγχεαν μάλλον τὴν φυγὴν.

Ὁ Χόλης ἔτρεχεν ἄνω κάτω, καταρῶμενος, βλασφημῶν καὶ κτυπῶν πολυειδίως. Ὁ κύριος Σχέλης, εἰς μάτην ἐπροσπάθει νὰ διευθύνῃ διαταγὰς ἀπὸ τὸν ἐξώστην, καὶ ἡ κυρία Σχέλη, εἰς τὸ παράθυρον τοῦ

δωματίου τῆς Ἰσταμένη, ποτὲ μὲν ἐγέλα, ποτὲ δὲ ἐθαύμαζε, σκεπτομένη ὅμως ἐνίοτε τὸ τέλος ὄλης ταύτης τῆς διαταραχῆς.

Τέλος περὶ τὰς δώδεκα ὥρας, ὁ Σαμουήλ ἐφάνη θριαμβευτικῶς ἐπὶ τοῦ Ζέρη, κρατῶν πλησίον τὸν ἵππον, ὅστις, καταπνιγμένος ἀπὸ τὸν ἰδρώτα καὶ μετὰ στίλβοντας τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἀνεωγμένους τοὺς βῶθωνας ἐδείκνυεν, ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας δὲν εἶσται ἐξ ἐλοκλήρου ἀποσβεσθῆ.

— Ἐπιάσθη! ἐφώναζε θριαμβευτικῶς. Καὶ χάρις εἰς ἐμὲ, διότι ἄλλως, ἤθελον σκοτωθῆ χωρὶς νὰ κατορθώσω τίποτε, ἀλλ' ἐγὼ τὸν ἔπιασα!

— Σὺ! ἐψιθύρισε μετὰ ὀργὴν ὁ Χόλης, ἂν δὲν ἦσουν σὺ, ταῦτα δὲν ἦθελον συμβῆ ποτέ.

— Ὁ Θεὸς μετ' ἡμῶν! κύριε, εἶπεν ὁ Σαμουήλ, ὡς ἂν ἐνδιαφέρετο σημαντικώτατα, ἐγὼ, ὅστις ἔτρεξα καὶ ἐξεκινήθησα, ἕως ὅτου ἔγινε μουσικίδι ἀπὸ τὸν ἰδρώτα!

— Καλὰ, καλὰ! εἶπεν ὁ Χόλης, μετὰ ἕκαμες καὶ ἔχασα περίπου τρεῖς ὥρας μετὰ τὰς ἀναθεματισμένας φλυαρίας σου. Τώρα ἂς παύσῃ ἡ τρέλα, καὶ ἂς φεύγωμεν.

— Καὶ πῶς, κύριε, εἶπεν ὁ Σαμουήλ, μετὰ ἱκετικὸν τρόπον στογάζομαι ὅτι ἔχεις κατὰ νοῦν νὰ μᾶς σκοτώσῃς καὶ ἡμᾶς καὶ τὰ ἄλογα μαζῆ. Ἡμεῖς εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ πέσωμεν καταγῆς ἀπὸ τὸν κόπον, καὶ τὰ ἄλογα εἶναι ζητηρία. Δὲν πρέπει νὰ φύγωμεν παρὰ μετὰ τὸ γεῦμα! τὸ ἄλογό σου θέλει πάστρεμα, κύταζε πῶς εἶναι λασπωμένον, καὶ ὁ Ζέρης πῶς χωλαίνει. Μὴ νομίσης ὅτι ἡ κυρά θὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ φύγωμεν οὕτως, ὅχι ποτέ. Μὰ τὸν Θεόν, κύριε! καὶ ἂν μείνωμεν, δυνάμεθα νὰ τὴν πιάσωμεν ἢ Ἐλίξα ποτὲ δὲν ἦτο ταχεῖα εἰς τὸ βᾶδισμα.

Ἡ κυρία Σχέλη, ἥτις μετὰ ὑπερβολικὴν ἡδονὴν εἶχεν ἀκούσει ἀπὸ τὸν ἐξώστην ταύτην τὴν συνδιάλεξιν, ἀπεράσισε νὰ λάβῃ καὶ αὐτὴ μέρος, ἐπλησίασε λοιπὸν καὶ ἐφράσσα μετὰ εὐγενικώτατον τρόπον, τὴν δυσἀρεσκείαν τῆς διὰ τὸ συμβᾶν τοῦ κυρίου Χόλη, τὸν ἐβίασε νὰ μείνῃ εἰς τὸ γεῦμα λέγουσα, ὅτι ὁ μάγειρος θὰ τὸ ἔχει ἔτοιμον εἰς τὸ τραπέζι ἐντὸς ὀλίγου.

Ἀφοῦ ἐσέκθη τὰ πράγματα ὁ Χόλης, μετὰ ἴσην εὐχαρίστησιν σχεδὸν, ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἐξιατόριον, ἐνῶ ὁ Σαμουήλ, περιστρέφων τοὺς ὀφθαλμούς ὀπισθὲν του μετὰ ἀνέκφραστον χαρὰν, ὠδήγησε σιγαλῶς τοὺς ἵππους εἰς τὸν σταῦλον.

— Τὸν εἶδες, Ἄνδρέα, τὸν εἶδες; εἶπεν ὁ Σαμουήλ, ὅταν ἦτο ὑπὸ τὴν στέγην τῆς σιταποθήκης, καὶ ἔδεσε τὸν ἵππον εἰς μέρος τι. Ὡ Θεέ μου! ἦτο πολὺ εὐάρεστον νὰ τὸν βλέπῃ τις νὰ χοροπηδᾷ, νὰ κτυπᾷ καὶ νὰ μᾶς βλασφημῇ! Βλασφημία, καλιόβγαίρε (ἔλεγα καθ' ἑμαυτὸν), θέλεις νὰ ἔχῃς τὸ ἄλογόν σου; περιμένε ὅσον νὰ τὸ πιάσω; Θεέ μου, Ἄνδρέα, μετὰ φαίνεται ὅτι τὸν βλέπω τώρα!

Καὶ οἱ δύο ἐστηρίχθησαν εἰς τὸν τοῖχον, καὶ ἐγελοῦσαν μετὰ πλήρη εὐχαρίστησιν τῆς καρδίας των.

— Ἐπρεπε νὰ τὸν ἰδῆς ὅπου ἦτο ὡς ἂν τρελὸς ὅταν ἔφερα τὸ ἄλογον. Θεέ μου! ἤθελε μετὰ σκοτώσει ἂν ἐτολμούσῃ, καὶ ἐγὼ ἐσεκόμην ἀνίχνος καὶ ταπεινός.

— Ὡ Θεέ μου! σὲ εἶδον, εἶπεν ὁ Ἄνδρέας, εἶσαι καὶ σὺ ἕνα παλιότομαρο, Σαμουήλ!

— Εἶδες τὴν κυρίαν ἐπάνω εἰς τὸ παράθυρον πῶς ἐγελοῦσεν; εἶπεν ὁ Σαμουήλ.

— Εἶμαι βέβαιος, ἔτρεχα τόσον, ὥστε δὲν εἶδα τίποτε, εἶπεν ὁ Ἄνδρέας.

— Βλέπεις λοιπὸν, εἶπεν ὁ Σαμουήλ ἐξακολουθῶν σπουδαίως νὰ πλύνῃ τὸ πουλάρι τοῦ Χόλη, ἀπέκτησα τὴν συνήθειαν τῆς παρατηρήσεως, Ἄνδρέα. Εἶναι μία συνήθεια πολὺ ἐνδιαφέρουσα, Ἄνδρέα, καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ προσπαθήσῃς νὰ τὴν ἀποκτήσῃς τώρα ὅτε εἶσαι νέος. Σήκωσε ἐκεῖνο τὸ ὄπισθεν ποδάρτι, Ἄνδρέα. Ἄνδρέα, ἡ παρατήρησις κάμνει ὄλην τὴν διαφορὰν τῶν μαύρων. Δὲν ἐκατάλαβα σήμερον τὸ πρῶτ' ἀπὸ ποῖον μέρος ἐφύσα ὁ ἄνεμος; δὲν ἐκατάλαβα τί ἤθελεν ἡ κυρά, μολοντί δὲν με ἀνέφερε τίποτε; Αὐτὰ εἶναι παρατηρήσεις, Ἄνδρέα. Νομίζω ὅτι εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἐμπορεῖς νὰ ὀνομάσῃς δύναμιν. Αἱ δυνάμεις εἶναι διάφοροι εἰς διαφόρους λαοὺς, ἀλλὰ καλλιεργοῦντες αὐτὰς κατορθώνομεν πολὺ.

Στοιχηματίζω ὅτι ἂν δὲν ἤθελα βοηθήσει σήμερον τὸ πρῶτ' ἀπὸ παρατηρητικὸν σου πνεῦμα, δὲν ἤθελες ἰδεῖ τὸν δρόμον σου τόσον δεινόν, εἶπεν ὁ Ἄνδρέας.

— Ἄνδρέα, εἶπεν ὁ Σαμουήλ, εἶσαι ἕν παιδίον τὸ ὅποῖον μᾶς δίδει καλὰς προσδοκίας, δὲν ὑπάρχει οὐδεμίαν ἀμφιβολία. Σὲ νομίζω κάλλιστον, Ἄνδρέα, καὶ δὲν ἐντρέπομαι παντάπασιν νὰ ἀποκτήσω ἰδέας ἀπὸ σέ. Δὲν εἶναι πρέπον νὰ φέρωμεν παρατηρήσεις ἐπάνω εἰς κἀνένα, καθότι ὁ δεινότερος ἡμῶν δύναται νὰ γελασθῇ πολλὰκις. Ἄς υπάγωμεν λοιπὸν ἐπάνω. Στοιχηματίζω ὅτι ἡ κυρία σήμερον θὰ μᾶς δεχθῇ πολὺ καλὰ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ἀγωνία μητρὸς.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις ἀνθρώπινον πλάσμα πλέον ἐγκαταλειμμένον καὶ ἐρημον, τῆς Ἐλίξης, ὅτε ἀπεμάκρυνε τὰ βήματα τῆς ἀπὸ τὴν κἀλύβην τοῦ Μπάρπα Θωμᾶ.

Αἱ ταλαιπωρία καὶ οἱ κίνδυνοι τοῦ συζύγου τῆς, καθὼς ὁ κίνδυνος τοῦ τέκνου τῆς, συνεδέοντο εἰς τὸν νοῦν τῆς μετὰ τὴν συγκεχυμένην καὶ ἐκπληκτικὴν προαίσθησιν, τὴν ὁποίαν εἶχε τοῦ τρεχομένου κινδύνου, ἐγκαταλείπουσα τὸν μόνον οἶκον τὸν ὅποῖον εἶχε γνωρίσει, καὶ ἀποχωριζομένη ἀπὸ τὴν ὑπεράσπισιν καὶ προστασίαν τῆς φίλης ἐκείνης, τὴν ὁποίαν εἶχε πάντοτε ἀγαπήσει καὶ σεβασθῆ. Καὶ ποτὲ μὲν ἀναπολοῦσε εἰς τὴν φαντασίαν τὴν ἀπομάκρυνσίν τῆς ἀπὸ ὅλα τὰ οἰκεῖα καὶ προσφιλῆ ἀντικείμενα, ποτὲ δὲ τὸν τόπον εἰς τὸν ὅποῖον εἶχεν ἀναπτυχθῆ, τὰ δένδρα, ὑπὸ τὰ ὅποια εἶχε διασκεδάσει, τὰ ἄλση, ὅπου εἰς εὐτυχιστάτας ἡμέρας εἶχε περιπατήσει πολλὰκις τὸ ἔσπερας ἐπακουμβόσῃα εἰς τὸν βραχίονα τοῦ νέου συζύγου τῆς. Τὰ πάντα, καθὼς ἔκειτο ὑπὸ τὴν σιγὴν τῆς καθαρᾶς, ψυχρᾶς καὶ ἀστεροσκοπικῆς ἐκείνης νυκτός, ἐφαίνοντο νὰ τῆ ὀμιλῶσιν ἐπιπληκτικῶς καὶ νὰ τὴν ἐρωτῶσι, πῶς φεύγει ἀπομακρυνομένη ἀπὸ τοιαύτην οἰκίαν.

Ἄλλ' ἰσχυρότερον πάντων ἦτο ἡ μητρικὴ ἀγάπη, μεταβληθεῖσα εἰς φρενήρη παροξυσμὸν ἀπὸ τὸν ἀναλογισμὸν προσεγγίζοντος τρομεροῦ τινος κινδύνου. Τὸ παιδίον τῆς ἦτο ἀρκετὰ ἡλικιωμένον διὰ τὰ περιπατῆ μόνον του, καὶ εἰς οἰανδήποτε ἄλλην περίστασιν ἤθελε τὸ ὀδηγεῖ διὰ τῆς χειρὸς, ἀλλ' εἰς τὴν προκειμένην, ὁ ἐλάχιστος συλλογισμὸς τοῦ τὰ τὸ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τοὺς βραχιόνάς τῆς, τῇ ἐπροξέεινε μεγαλητέραν φρίκην· καθὼς ἐπροχώρει μὲ βίαν, τὸ ἐσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μὲ σπασμῶδεις περιπτυγμούς.

Ἐτρεμεν εἰς τὸν ἦγον τοῦ πεπαγωμένου ἐδάρους, τὸ ὑποῖον ἐκρίζεν ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς, πᾶν σάλουμα φύλλου καὶ κίνημα σκιάς ἀπέσπα σταγόνα αἵματος ἀπὸ τὴν καρδίαν τῆς καὶ ἐπετάχυνε τὰ βήματά τῆς. Ἐθαύμαζε καθ' ἑαυτὴν διὰ τὴν ὑπερφυσικὴν δύναμιν, ἣτις εἶχε διαδοθῆ εἰς τὸ σῶμά τῆς, καθότι τὸ μὲν βάρος τοῦ παιδίου τῆς ἠσθάνετο ὡς πτερόν, καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν φόβου ἐπηυξάνετο ἡ δύναμις αὐτῆ, ἣτις ὠδήγει τὴν φυγὴν τῆς, καὶ συχναὶ ἐκφωνήσεις εἰς εἶδος προσευχῆς πρὸς τινὰ οὐράνιον φίλον ἐξήρχοντο ἐκ τῶν ὠχρῶν χειλέων τῆς· «Κύριε βοήθησον, Κύριε σῶσον με!

Ἐὰν ἦτο ὁ Ὁρῆς σου, ὦ μήτηρ, ἡ ὁ Οὐδிலιέλιμος σου, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ ἀφαρπασθῆ ἀπὸ θηριώδη τινὰ ἔμπορον τὴν ἐπομένῃ πρωίαν, ἐὰν ἤθελες εἰδεῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀκούσει, ὅτε τὰ ἐγγράφα ὑπεγράφησαν καὶ ἐδόθησαν, καὶ δὲν σοὶ ἐναπέμενεν εἰμὴ τὸ ἀπὸ τὸ μεσονύκτιον μέχρι τῆς πρωίας διάστημα διὰ νὰ κάμῃς τὴν φυγὴν σου, μὲ πόσῃ ταχύτητι ἤθελες τρέχει; Πόσων μιλλιῶν ἀπόστασιν ἤθελες διατρέξει εἰς ἐκεῖνας τὰς δλίγας ὥρας, μὲ τὸ προσφιλέες εἰς τὸν κόλπον σου, τὴν μικρὰν κοιμωμένην κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὤμων σου, καὶ τοὺς μικροὺς καὶ μαλακοὺς βραχιόνάς του ἀθῶως πίπτοντας ἐπὶ τοῦ τραχήλου σου;

Τὸ βρέφος ἐκοιμᾶτο. Κατ' ἀρχάς, ἡ πρωτοφανὴς καὶ ἐπίφοβος ἐκείνη σκηνὴ τὸ διετῆρει ἐξυπνον, ἀλλ' ἡ μήτηρ του πολλὴ ταχέως κατέπαυσε πᾶσαν πνοὴν καὶ πᾶν νεῦμά του, καὶ τὸσον προσφιλέως τὸ ἐπεβεβαίονεν ὅτι ἂν ἔμενε ἡσυχον ἤθελε τὸ σῶσει· ὡστε ἐπανεκάμφε πάλιν ἡσύχως εἰς τὸν τράχηλόν τῆς, ἐρωτῶν μόνον αὐτὴν, ὅσακις ἐβλεπε τὸν ἑαυτὸν του καταβαλλόμενον ἀπὸ τὸν ὑπνον·

— Μήτηρ, εἶναι ἀνάγκη νὰ μείνω ἐξυπνος;

— Ὅχι, μάτια μου, κοιμήσου ἂν θέλῃς.

— Ἀλλὰ, μήτηρ, ἀνίσως καὶ ἀποκοιμηθῶ, θὰ μὲ ἀφήσεις νὰ μὲ πάρουν;

— Ὅχι, ἂν θέλῃ ὁ Θεός! εἶπεν ἡ μήτηρ του, μὲ ὠχρότερας τὰς παρειὰς καὶ ζωηρότεραν λάμψιν εἰς τοὺς μακροὺς καὶ μέλανας ὀφθαλμούς τῆς.

— Εἶσαι βεβαία, μήτηρ;

— Ναί, βεβαία, εἶπεν ἡ μήτηρ, μὲ φωνὴν ἣτις κατετρέμαξεν αὐτὴν τὴν ἰδίαν, καθότι τῇ ἐφάνη ὅτι ἐξῆλθεν ἀπὸ ἐνδόμυχόν τι πνεῦμα, τὸ ὅποιον δὲν ἀπετέλει μέρος ἑαυτῆς, καὶ τὸ βρέφος ἐκλίνε τὴν μικρὰν κουρασμένην κεφαλὴν του εἰς τὸν ὤμων τῆς καὶ ἀπεκοιμήθη εὐθὺς. Ἡ ἐπαρὴ ἐκεῖνων τῶν θερμῶν βραχιόνων, καὶ αἱ εἰς τὸν τράχηλόν τῆς ἐπιχέμεναι ἐλαφραὶ πνοαὶ τοῦ βρέφους ἐδίδον φλόγα καὶ

ζῶν εἰς τὰ κινήματά τῆς! Τῇ ἐφάνετο ὅτι δύναμις ἐπεχύνετο ἐπ' αὐτῆς, μὲ ἤλεκτρικὰ ρεύματα, ἀπὸ πᾶν ἐλαφρὸν ψαύσιμον καὶ κίνημα τοῦ κοιμωμένου προσφιλεστάτου τέκνου. Ἰσχυροτάτη εἶναι ἡ ἐπιβρῶν τοῦ πνεύματος ἐπὶ τοῦ σώματος· δύναται πρὸς καιρὸν νὰ καταστήσῃ τὸ κρέας καὶ τοὺς μύνας ἀκαταμαχῆτους, καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὰ νεῦρα ὡς τὸν γάλυβα, εἰς τρόπον ὡστε ὁ ἀσθενὴς νὰ γίνῃ ἰσχυρός.

Τὰ ὄρια τοῦ ἀγροῦ, τὰ ἄλση, τὰ δάση παρήρχοντο ζοφερῶς ἐνώπιόν τῆς καθὼς ἐπεριπάτει, καὶ μολαταῦτα ἐπροχώρει, ἀφίνουσα ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου τὰ οἰκιακὰ ἀντικείμενα, χωρὶς νὰ κουρασθῆ καὶ χωρὶς ν' ἀναπαυθῆ παντελῶς, μόλις δὲ ἐξήρχετο τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, εὐρέθη ἀρκετὰ μίλλια μακρὰν παντὸς ἴχνου οἰκιακοῦ τινος ἀντικειμένου, ἐπὶ τινος ἐκτεταμένης λεωφόρου.

Εἶχε πολλάκις ὑπάγει μετὰ τῆς κυρίας τῆς νὰ ἐπισκερθῆ γνωρίζουσι τινὰς εἰς τὸ μικρὸν χωρίον Τ. — ὅχι μακρὰν τοῦ ποταμοῦ Ὁῖου, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐγνωρίζεν ἀρκετὰ καλὰ τὸν δρόμον. Τὸ νὰ προχωρήσῃ ὅμως περαιτέρω, εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ ποταμοῦ, τοῦτο ἦτο τὸ τελευταῖον ὄριον τοῦ σχεδίου τῆς φυγῆς τῆς· πέραν τούτου, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ, εἰμὴ εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν οἱ ἵπποι καὶ αἱ ἄμαξαι ἤρχισαν νὰ κινῶνται εἰς τὴν λεωφόρον, ἐκείνη ἡ πρόθυμος συναίσθησις ἡ ἰδιάζουσα εἰς κατάστασιν ἐρεθισμοῦ, ἣτις φαίνεται νὰ ἦναι εἰδὸς τι ἐμπνεύσεως, τὴν ἔκαμε νὰ προεἶδῃ, ὅτι τὸ βίαιον βάδισμά τῆς καὶ ὁ τεταραγμένος τρόπος τῆς ἠδύνατο νὰ ἐρεθίσκωσι παρατηρήσεις καὶ ὑπονοίας. Θέσασα ὅθεν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ παιδίον καὶ διορθώσασα τὸ φόρεμα καὶ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῆς, ἤρχισε νὰ περιπατῆ μὲ τὴν βίαν, ὅσην οἱ ἐπερχόμενοι ὀδοιπόροι τῇ ἐσυγχώρουσαν. Εἰς τὸν μικρὸν φάκελόν τῆς εἶχε προμηθευθῆ δλίγα πλακούντια καὶ μῆλα, τὰ ὅποια μετεχειρίζετο ὡς μέσα διὰ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν φυγὴν τοῦ παιδίου, καθότι κυλίουσα τὸ μῆλον δλίγα βήματα ἐμπροσθέν του, ἔκαμεν ὡς τὸ παιδίον ἔτρεχε κατόπιον του μὲ ὅσην ἠδύνατο ταχύτητα νὰ τὸ πιάσῃ, καὶ τοῦτο τὸ μέσον ἐπαναλαμβάνόμενον συχνάκις κατάρθωσε νὰ τοὺς μεταφέρῃ ἀρκετὰ μίλλια μακρὰν.

Μετ' δλίγον ἐφθασαν εἰς πυκνὸν δάσος περιφραγμένον, ἀναμέσον τοῦ ὁποίου ἐμορμύριζε καθαρῶτατος ρύαξ· καὶ ἐπειδὴ τὸ παιδίον ἐπαραπονεῖτο ἕνεκα τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης, ἀνέθη μετ' αὐτοῦ τὸν φραγμὸν καὶ καθήσασα ὀπισθεν ἐκτεταμένου τινος βράχου, ὅστις τοὺς ἐκρυπτε ἀπὸ τὴν ὄδον, τῷ ἔδωκε δλίγον τι νὰ προγευματίσῃ. Τὸ παιδίον ἐθαύμαζε καὶ ὠδύρετο ὅτι δὲν ἠδύνατο αὐτὴ νὰ φάγῃ, καὶ ἐνιγκαλίζον μὲ τὸν βραχιόνά του τὸν τράχηλόν τῆς, ἐπροσπάθει νὰ τῆς βάλῃ εἰς τὸ στόμα δλίγον ἀπὸ τὸ πλακούντιόν του, τὸ ὅποιον ἂν ἐδέχετο εἰς τὸν λάρυγγά τῆς, ἐφάνετο, ὅτι ἤθελε τὴν πνίξῃ.

— Ὅχι, ὄχι, ἀγαπητέ μου Ὁρῆ! ἕως ὅτου δὲν σωθῆς, ἡ μήτηρ δὲν ἠμπορεῖ νὰ φάγῃ. Πρέπει νὰ προχωρήσωμεν ἐμπρὸς, ἐμπρὸς, ἕως ὅτου νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν ποταμόν! Ἐτρέξε μὲ σπουδὴν πάλιν εἰς τὸν δρόμον, καὶ ἠναγκάστη ἐκ νέου νὰ περιπατῆ τακτικῶς καὶ ἡσύχως.

Ἦτο πολλὰ μίλλια μακρὰν τῶν περὶχώρων ἐκεῖνων, εἰς τὰ ὅποια ἦτο γνωστὴ προσωπικῶς. Ἐὰν κατὰ τύχην ἤθελε συναπαντήσῃ τινὰ ὅστις νὰ τὴν ἐγνώριζεν, ἐσκέπτετο, ὅτι ἡ καλῶς ἐγνωσμένη καλοκαγαθία τῆς οἰκογενείας ἐκείνης ἤθελεν εἶθαι ἀρκετὸν παράδειγμα διὰ νὰ ἀποκρούσῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην ὑπόνοιαν, ὅτι ἦτο φυγὰς. Ἐπειδὴ προσέτι ἦτο τόσον λευκὴ, ὡστε δὲν διεκρίνετο ἡ χρωματισμένη γενεὰ τῆς εἰμὴ μετὰ προσεκτικωτάτην παρατήρησιν, καθὼς καὶ ἐκείνη τοῦ τέκνου τῆς, καθίστατο ἐτι μᾶλλον εὐκολώτερον δι' αὐτὴν, νὰ προχωρήσῃ ἀνυπόπτως.

Μὲ τοῦτον τὸν σοχασμὸν διέμεινε πρὸς τὴν μεσημβρίαν εἰς καλὴν τινα ἐπαυλιν, ἵνα ἀναπαυθῆ καὶ ἀγοράσῃ τι πρὸς γεῦμα τοῦ τέκνου τῆς καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας, καὶ ἐπειδὴ ὁ κίνδυνος ἠλαττοῦτο ἕνεκα τῆς ἀποστάσεως, ἡ ὑπερφυσικὴ τάσις τοῦ νευρικοῦ συστήματος κατεπραῖνετο βαθμηδόν, καὶ συνησθάνθη ἑαυτὴν ἀπρηδυσμένην ἐνταυτῷ καὶ πεινώσῃ.

Ἡ ἀγαθωτάτη καὶ εὐπροσγέγορος γυνὴ ἐφάνετο εἰς ἄκρον εὐχαριστημένην, διὰ τὸ νὰ ἤλθε σύντροφος ἵνα συνομιλήσῃ, καὶ ἐπίστευσε ἀνεξετάστως τὴν πληροφορίαν τῆς Ἐλίξῃς, ὅτι ἐπήγαινε εἰς μέρος τι ἵνα διασκεδάσῃ μίαν ἐβδομάδα μὲ τοὺς φίλους τῆς, καὶ ἠλπίζεν ἐνδομύχως ὅτι ἠδύνατο νὰ ἦναι ἀληθὴς ἡ πληροφορία αὐτῆ. Μίαν ὥραν πρὶν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον τοῦ Τ — παρὰ τὸν ποταμὸν Ὁῖον, κουρασμένη καὶ ἀσθενὴς τοὺς πόδας, πλὴν εἰσέτι ἰσχυροτάτη τὴν καρδίαν. Τὸ πρῶτόν τῆς βλέμμα ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἐκεῖτο, ὡς ὁ Ἰορδάνης, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Χαναὰν τῆς ἐλευθερίας ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους.

Ἦτο περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἕαρος, ὁ ποταμὸς ἦτο ἐξογκωμένος καὶ τεταραγμένος καὶ μεγάλα τεμάχια πάγους ἐπεριφέροντο βαρέως ἔνθεν κἀκεῖθεν εἰς τὰ θολώδη νερά του. Ἐνεκα τοῦ ἰδιαίτερου σχήματος τῆς πρὸς τὸ μέρος τῆς Κεντούκης ὄχθης, ἣτις ἐκτείνετο καὶ ἀνυψοῦτο ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων, ὁ πάγος εἶχε συσσωρθῆ καὶ μείνει εἰς μεγάλας ποσότητας, καὶ τὸ στενὸν βεῖθρον, τὸ ὑποῖον ἐοχημάτιζε τὸν ποταμὸν ἦτο πλήρες πάγους· ἦσαν δὲ τοποθετημένα τὰ τεμάχια τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου εἰς τρόπον ὡς ἐσημάτιζον μίαν μεγάλην κυμαινομένην σχεδίαν, ἐπλήρουν ὅλον τὸν ποταμὸν καὶ ἐκτείνοντο σχεδὸν ἕως εἰς τὴν ὄχθην τῆς Κεντούκης.

Ἡ Ἐλίξῃς ἔμεινε δι' δλίγον παρατηροῦσα τὴν δυσάρεστον θέσιν τοῦ πράγματος, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας διὰ μιᾶς ἐνόησεν ὅτι καθίστατο ἀδύνατος ἡ μετάβασις τῆς εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος, καὶ ἐπορεύθη εἰς μικρόν τι ξενοδοχεῖον πλησίον τῆς ὄχθης, διὰ νὰ λάβῃ δλίγας πληροφορίας.

Ἡ κυρία τῆς οἰκίας ἐκείνης, ἣτις κατεγίνετο εἰς διαφόρους προετοιμασίας διὰ τὸν δεῖπνον, ἔδραμε μὲ ἕνα περοῦνι εἰς τὴν χεῖρά τῆς, καθὼς ἤκουσεν ἀποτεινομένην πρὸς αὐτὴν τὴν γλυκεῖαν καὶ παραπονουμένην φωνὴν τῆς Ἐλίξῃς.

— Τί τρέχει; εἶπεν.

— Πῶς, δὲν εἶναι καμμία βάρκα, ἣτις νὰ μεταφέρῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς Β.;

— Ὅχι, δὲν εἶναι, εἶπεν ἡ γυνὴ, αἱ βάρκες ἔπαυσαν, δὲν δουλεύουν.

Τὸ πεφοβισμένον καὶ τεταραγμένον βλέμμα τῆς Ἐλίξῃς ἐξέπληξε τὴν γυναῖκα, καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἐρωτᾷ.

— Ἐπιθυμεῖς ἴσως νὰ μεταβῆς πέρα; Ἐχεις κἀνενα ἀσθενῆ. Φαίνεται πολὺ ἀνήσυχος.

— Ἐγὼ ἕνα παιδί τὸ ὅποιον εἶναι εἰς μὲγάλον κίνδυνον, εἶπεν ἡ Ἐλίξῃς. Δὲν εἶχα ἀκούσει τίποτε περὶ αὐτοῦ παρὰ γῶδες τὸ βράδυ, καὶ ἐπεριπάτησα ἀρκετὸν διάστημα σήμερον, ἐλπίζουσα νὰ εἴμω εἰς καμμίαν βάρκα διὰ νὰ περάσω.

— Τοῦτο εἶναι τῶντι δυσάρεστον, εἶπεν ἡ γυνὴ, τῆς ὁποίας αἱ μητρικαὶ συμπάθειαι εἶχον διεγερθῆ· σὲ βεβαίῳ ὅτι σὲ λυποῦμαι. Σολομών! ἔκραξεν ἐκ τοῦ παραθύρου, πρὸς μικρὸν τι καὶ μαῦρον οἶκημα, καὶ ἄνθρωπος τις μὲ δερμάτινον ἐπιγύατρον καὶ πολὺ ἀκαθάρτους χεῖρας ἐφάνη εἰς τὴν θύραν.

— Νὰ σὲ εἰπῶ Σολομών, εἶπεν ἡ γυνὴ, θὰ μετακομίσει τὰ βαρέλια ἀπόψε ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος;

— Εἶπεν, ὅτι θὰ προσπαθήσῃ, ἂν ἦναι δυνατόν, ἀπεκρίθη ὁ Σολομών.

— Ὀλίγον μακρὰν ἀπ' ἐδῶ, εἶναι ἕνας ἄνθρωπος ὅστις θὰ περάσει ἀπόψε πραγματείας τινὰς, θὰ ἔλθει νὰ δεῖπνήσῃ ἐδῶ, καὶ εἶναι καλῆτερον διὰ σὲ νὰ καθῆσῃς νὰ τὸν περιμείνῃς. Τοῦτο εἶναι ἕνα νόστιμο παιδάκι, ἐπρόσθεσεν ἡ γυνὴ, προσφέρουσα εἰς αὐτὸ ἕν πλακούντιον.

Ἀλλὰ τὸ παιδίον κουρασμένον ὑπερβαλόντως ἔκλαιεν ἀπὸ τὸν κόπον.

— Τὸ δύστυχο, δὲν εἶναι συνειθησμένο νὰ περιπατῆ, καὶ ἐγὼ τὸ ἐβίασα πολὺ, εἶπεν ἡ Ἐλίξῃς.

— Πάρετο λοιπὸν εἰς αὐτὸ τὸ δωμάτιον, εἶπεν ἡ γυνὴ, ἀνοίγουσα ἐν μικρὸν δωμάτιον τοῦ ὑπνου, ὅπου ἦτο μία ἀναπαυτικὴ κλίνη. Ἡ Ἐλίξῃς ἔθεσεν ἐπ' αὐτῆς τὸ κουρασμένον παιδίον καὶ ἐκράτει τὴν χεῖρά του ἕως οὗ ἀπεκοιμήθῃ. Δι' αὐτὴν ὅμως δὲν ὑπῆρχεν ἀνάπαυσις. Ἡ ἰδέα τῶν καταδιωκτῶν τῆς κατεβασάνειν ὡς μία φλόξ τὰ ἐνδόμυχά τῆς, καὶ ἐξῆρτεν ἐπιθυμητικὰ βλέμματα εἰς τὰ σκυθρωπὰ καὶ σαλευόμενα ὑδάτα ἅτινα ἐκείντο μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ τὴν ἀφήσωμεν πρὸς τὸ παρὸν, ἵνα ἀκολουθήσωμεν τὸν δρόμον τῶν καταδιωκτῶν τῆς.

Μολοντί ἡ κυρία Σχέλθη εἶχεν ὑποσχεθῆ ὅτι τὸ γεῦμα ἤθελεν ἔλθει τάχιστα εἰς τὴν τράπεζαν, παρετηρήθη ὅμως, καθὼς συμβαίνει συχνάκις, ὅτι ἀπαύτουτο πλείονες τοῦ ἐνδὸς διὰ τὴν γίνῃ τὸ πρᾶγμα. Ὅθεν, ἂν καὶ ἡ διαταγὴ ἐδόθη ἀμέσως παρόντος τοῦ κυρίου Χόλη, καὶ δώδεκα τουλάχιστον νέοι ἀγγελοφόροι τὴν μετέφερον εἰς τὴν θείαν Χλόην, αὐτὴ ὑπεψιθύρισε σκοτεινάς τινὰς λέξεις, ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν τῆς καὶ ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας τῆς μὲ τρόπον ἀρμόδιον εἰς τὴν περίστασιν καὶ μὲ ἀσυνήθιστον βραδύτητα.

Δι' ἐξαιρετικὴν τινα αἰτίαν, ὅλοι οἱ δοῦλοι τῆς οἰκίας γενικῶς ἐσκέπτοντο, ὅτι κατ' ἐξοχὴν δὲν ἤθελε προξενήσῃ δυσάρεσκαιαν εἰς τὴν κυρίαν ἢ βραδύτης

αὐτή, καὶ ἦτο ἀξιοθαύμαστον, ὅποσα τυχαῖα συμβεβηκότα συνέπεσον κατὰ σειράν διὰ τὴν βραδύνοιαν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ὑπόθεσιν. Ἐνας ἀτυχῆς ἐμηχανεύθη ν' ἀναποδογυρίσῃ τὸν χυμὸν, καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἐκ νέου ἄλλος μὲ δλην τὴν ἀπατιουμένην φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν. Ἡ θεία Χλόη ἐπιτηροῦσα καὶ διευθετοῦσα τὰ πάντα μὲ ἐξαιρετικὴν ἀκριβείαν εἰς δλους ἐκείνους, οἵτινες τὴν προέτρεπον διὰ τὴν ἐπιταχύνῃ, τοὺς ἔλεγε διὰ βραχέων, ὅτι δὲν πέμπει ποτὲ εἰς τὸ τραπέζι κακὸν χυμὸν, διὰ τὴν βοήθησιν ἕνα καταδιώκτην. Ἐνας ἔπεσε καταγῆς μὲ τὸ νερὸν, καὶ ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ ἐκ νέου εἰς τὴν βρύσιν νὰ φέρῃ ἄλλο ἄλλος, ἐνῶ ἐγίνοντο ταῦτα, ἐβρίψε τὸ βούτυρον, καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἤρχοντο φέροντες εἰδήσεις εἰς τὸ μαγειρεῖον, ὅτι ὁ κύριος Χόλης ἦτο εἰς ἄκρον δυσαρεστημένος, ὅτι δὲν ἠμποροῦσε νὰ καθῆσθαι κατ' οὐδένα τρόπον εἰς τὴν καθέκταν του, ἀλλ' ἐψιθύριζε περιφερόμενος ἀπὸ τὸ παράθυρον εἰς τὴν εἰσοδον.

— Καλὰ τοῦ γίνεται! εἶπεν ἡ θεία Χλόη μὲ ἀγανάκτησιν. Ὅσα καταντήσῃ χειρότερα μίαν ἡμέραν, ἂν δὲν διορθωθῇ! Ὅσα στείλει νὰ τὸν κράξῃ ὁ Κύριός σου, καὶ τότε θὰ ἰδοῦμεν!

— Ὅσα πᾶσι εἰς τὸ βασιανιστήριον, ἀναμφιβόλως, εἶπεν ὁ μικρὸς Ἰάκωβος.

— Τοῦ πρέπει! ἐπρόσθεσεν ἡ Χλόη, κατεσπάραξε πολλὰς, πολλὰς καρδίας! Σὰς λέγω, εἶπε βασιανιστὴς ἕν περὸν εἰς τὴν χεῖρά της, εἶναι ἐκεῖνο ὅπου μᾶς ἀνεγίνωσκον ὁ Γεώργιος εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, — αἱ ψυχαὶ φωνάζουσιν ὑπὸ τοὺς βωμοὺς, φωνάζουσι τὸν Κύριον, ζητοῦντες ἐκδίκησιν, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ Κύριος θέλει τὰς εἰσακοῦσαι!

Ἐπειδὴ ἡ θεία Χλόη ἀξιοσέβαστος εἰς τὸ μαγειρεῖον, ἐστέκοντο καὶ τὴν ἠκροάζοντο μὲ στόμα ἀνοικτὸν, καὶ ἀφοῦ ἐπέμψθη τὸ γεῦμα εἰς τὴν τράπεζαν, ὅλοι οἱ δούλοι συνήχθησαν ἐκεῖ διὰ τὴν ἀκούσασιν τὰς παρατηρήσεις της.

— Ὅσα καίεται αἰωνίως εἰς τὸ πῦρ, δὲν εἶναι ἀλήθεια; εἶπεν ὁ Ἀνδρέας.

— Ἄ! τί χαρὰ εἶχα νὰ τὸν ἔβλεπα, ἐπρόσθεσεν ὁ μικρὸς Ἰάκωβος.

— Τέχνα μου! ἀνέκραξε μία φωνή, ἥτις τοὺς ἐξέπληξεν. Ἦτον ἡ φωνὴ τοῦ Μπάμπια Ὡμαῆ, ὅστις εἰσελθὼν καὶ ἰστάμενος παρὰ τὴν θύραν, ἠκροάζετο τὴν συνδιάλεξιν.

— Τέχνα μου! εἶπε, φοβοῦμαι ὅτι δὲν ἠξεύρετε τί ὀμιλεῖτε. Αἰωνίως, αὐτὴ εἶναι μία τρομερὰ λέξις, τὸ νὰ τὴν σκεφθῇ τις μόνον, προσενηὶ φρίκην δὲν πρέπει νὰ ἐπιθυμῆτε τοῦτο εἰς κανὲν ἀνθρώπινον πλάσμα.

— Δὲν τὸ ἐπιθυμοῦμεν εἰς κανένα ἄλλον παρὰ εἰς τοὺτους τοὺς ἄρπαγας τῶν ψυχῶν, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας, ὅλοι τὸ ἐπιθυμοῦσι διὰ τούτους, διότι εἶναι πολὺ κακοὶ καὶ διεστραμμένοι.

— Ἡ φύσις, αὐτὴ ἡ ἴδια ἀγαθωτάτη φύσις, δὲν κατακραυγάζει ἐναντίον των; εἶπεν ἡ θεία Χλόη. Δὲν ἀρπάζουν τὸ βρέφος ἀπὸ τὸ βυζί της μητρὸς, καὶ τὸ πωλῶσι. Καὶ τὰ μικρὰ ἀκόμη παιδιὰ, καθὼς φωνάζουν καὶ κρατοῦνται ἀπὸ τὸ φόρεμα τῆς μητρὸς, δὲν τὰ ἀποσπῶσι διὰ τῆς βίας καὶ τὰ πωλῶσι; Δὲν ἀποχωρίζουσιν

οὗτοι τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα; ἐπρόσθεσεν ἡ Χλόη, ἀρχίζουσα νὰ κλαίῃ, τὸ ὅποῖον εἶναι τὸ ἴδιον ὡς ἂν ἄρπαζον αὐτὴν τὴν ζωὴν, καὶ εἰς ὅλα ταῦτα αἰσθάνονται τὸ παραμικρὸν; δὲν πίνουσι καὶ καπνίζουσι μὲ δλην τὴν ἀδιαφορίαν; Θεέ μου, πρὸς τί ἀξίζει ὁ διάβολος, ἐὰν δὲν τοὺς πάρῃ; καὶ ἡ θεία Χλόη, καλύψασα τὸ πρόσωπόν της μὲ τὴν ποδιάν, ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

— Προσεύχου δι' ἐκείνους, οἵτινες σὲ κακομεταχειρίζονται, λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἶπεν ὁ Ὡμαῆς.

— Νὰ προσεύχωμαι δι' αὐτούς! εἶπεν ἡ θεία Χλόη, Θεέ μου, εἶναι παραπολὺ σκληρὸν τοῦτο! Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ κάμω.

— Εἶναι ἡ φύσις, Χλόη, καὶ ἡ φύσις εἶναι ἰσχυρὰ, εἶπεν ὁ Ὡμαῆς, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Κυρίου εἶναι ἰσχυροτέρα. Ἐκτὸς τούτου, πρέπει νὰ στοχασθῆς εἰς ποίαν φρικώδη θέσιν εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου, ὅστις πράττει τὰ παρόμοια, πρέπει νὰ εὐχαριστῆς τὸν Ὑψίστον, Χλόη, ὅτι διαφέρεις ἀπ' αὐτόν. Ἐπεθύμουν βέβαια νὰ πωληθῶ δέκα χιλιάδες φοραῖς, παρὰ νὰ ἔχω τὸ βάρος τῆς ἀπολογίας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ δώσῃ οὗτος.

— Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον, ὦ Ἀνδρέα; εἶπεν ὁ Ἰάκωβος, καὶ ὁ Ἀνδρέας συνέστειλλε τοὺς ὤμους του μὲ ἕν σῦρισμα ἐπιδοκιμασίας.

— Εὐχαριστοῦμαι ὅτι ὁ κύριος δὲν ἀνεχώρησε τοῦτο τὸ πρῶν, καθὼς εἶχε σκοπὸν, εἶπεν ὁ Ὡμαῆς, τοῦτο ἤθελε μὲ δυσαρεστήσει περισσότερο ἀπὸ τὴν πώλησίν μου. Ἦτος τοῦτο ἦτο φυσικὸν πρᾶγμα δι' αὐτόν, ἤθελεν εἶσθαι ὁμοῦς πολὺ λυπηρὸν δι' ἐμὲ, ὅστις τὸν ἐγνώρισα παιδιόθεν, ἀλλ' εἶδα τὸν κύριον, καὶ ἀρχίζω νὰ συναισθάνωμαι ὑπακοὴν τινὰ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Ὑψίστου. Ὁ κύριός μου δὲν ἤδυνάτο νὰ βοηθηθῇ ἄλλως πως, ἐπραξεν δρθῶς, φοβοῦμαι ὁμοῦς, ὅτι τὰ πράγματα θὰ πηγαίνουν κακῶς ὅταν θὰ ἀναχωρήσω. Ὁ κύριος δὲν δύναται νὰ ἐπιτηρῇ πανταχοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις, καθὼς ἐπραττον ἐγὼ. Τὰ παιδιὰ ἔχουν καλὴν θέλησιν καὶ σκοπὸν, ἀλλὰ δὲν ἔχουν ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα. Τοῦτο μὲ ταραττεῖ.

— Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐσήμανεν ὁ κώδων, καὶ ὁ Ὡμαῆς ἐπροσκήθη εἰς τὸ ἐστιατόριον.

— Ὡμαῆ, εἶπεν ὁ κύριός σου μὲ εὐγενικὸν τρόπον, σημείωσε, ὅτι ὑπεσκέθην εἰς τὸν κύριον ζημίαν χιλίων ταλλήρων, ἂν δὲν ἦσαι ἐδῶ ὅταν σὲ ζητήσῃ. Πηγαίνει σήμερον νὰ ἰδῇ τὴν ἄλλην ὑπόθεσίν σου, καὶ ἔχεις ὅλην τὴν ἡμέραν ἰδικὴν σου. Πηγαίνε ἔπου θέλεις, παιδί μου.

— Εὐχαριστῶ σας κύριε, εἶπεν ὁ Ὡμαῆς.

— Καὶ πρόσθε, εἶπεν ὁ ἔμπορος, μὴ ἀρχίσῃς κανὲν ἀπ' ἐκεῖνα τὰ κινήματά σας τῶν μαῦρων, καθότι δὲν θὰ τὸν χαρίσω οὐδὲ ἕν ἐκατοστημόριον ἂν δὲν εἶσαι ἐκεῖ. Ἄν ἤθελε νὰ μ' ἀκούσῃ, δὲν ἔπρεπε νὰ δώσῃ πίστιν εἰς κανένα ἀπὸ σὰς.

— Κύριε, εἶπεν ὁ Ὡμαῆς ἰστάμενος δρθως, ἡμῖν ἐντελῶς ὁκτῶ ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, ὅτε ἡ γραῖα κυρία σὲ ἔβαλε εἰς τοὺς βραχιόνάς μου, καὶ σὺ δὲν ἤσους οὐδὲ ἐνός ἔτους. Ἴδου, Ὡμαῆ, εἶπεν αὐτῇ, αὐτὸς εἶναι ὁ νέος κύριός σου, ἔχε καλὴν φροντίδα περὶ αὐτοῦ.

Σὲ ἐρωτῶ τώρα, κύριε, σοῦ ἔλλειψα ποτὲ ἀπὸ τὸν λόγον μου, ἢ ἐναντιώθην ποτὲ, ἐξαιρέτως ἀφ' ὅτου ἐγίνα Χριστιανός.

Ὁ κύριος Σχέλης συνεκινήθη καὶ δάκρυα ἐπιπτον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του.

— Ἀγαπητέ μου, εἶπεν, ὁ Θεὸς ἠξεύρει ὅτι δὲν λέγεις πᾶρες ἀλήθειαν, καὶ ἂν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν μου νὰ τὸ κάμω, μὲ τὸν κόσμον ὀλόκληρον δὲν ἤθελον δυνηθῆ νὰ σὲ ἀγοράσωσι.

— Μὲ βεβαιότητα τὸ λέγω ὡς μία Χριστιανὴ, εἶπεν ἡ κυρία Σχέλης, ὅτι ἐσὶν τὸ δυνατὸν ταχύτερον, ὅταν λάβω τὰ μέσα θέλω σὲ ἀπολυτρώσει. Κύριε, εἶπεν αὐτῇ πρὸς τὸν Χόλην, λάβε καλὰς πληροφορίας περὶ ἐκείνου εἰς τὸν ὅποῖον θὰ τὸν πωλήσεις, καὶ γνωστοποίησέ μου το.

— Θεέ μου, καὶ, τῶνόντι, εἶπεν ὁ ἔμπορος, δύναμαι νὰ τὸν φέρω ἴσως μετὰ ἕν ἔτος εἰς καλὴν κατάστασιν, καὶ νὰ τὸν ἐμπορευθῶ πάλιν.

— Ναί, θέλω ἐμπορευθῆ μετὰ σοῦ τότε, καὶ τοῦτο πρὸς ὄφελός σου, εἶπεν ἡ κυρία Σχέλης.

— Βεβαίως, εἶπεν ὁ ἔμπορος, ὅλα τὰ πράγματα τὰ θεωρῶ ἐξίσου, ἢ ἐπάνω ἢ κάτω ἀπὸ τὸν ποταμὸν νὰ τοὺς πωλήσω εἶναι ἀδιάφορον, ἀρκεῖ νὰ κάμω καλὴ δουλιὰ. Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον μόνον ἐπιθυμῶ, εἶναι ἡ ζωὴ μου. γνωρίζεις, κυρία μου, ὅτι τοῦτο, εἶναι ὑποθέτω, ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ὁ καθεὶς ἐξ ἡμῶν ἐπιθυμεῖ.

Ἀμφοτέροι, ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Σχέλης, συνησθάνθησαν ἀηδίαν καὶ δυσαρεσκίαν, ἀπὸ τὴν ἀναιδῆ οἰκειότητα τοῦ ἔμπορου, καὶ μολοντοῦτο ἔβλεπον τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην, τοῦ νὰ καταστείλωσι τὰ αἰσθηματά των. Ὅσον περισσότερο σκληρὸς καὶ ἀναίσθητος ἐφαίνετο, τόσο περισσότερο ἐπηρεάζετο ὁ φόβος τῆς κυρίας Σχέλης, μήπως ἐπιτύχῃ νὰ συλλάβῃ τὴν Ἐλίξαν καὶ τὸ τέκνον της, καὶ ὡς ἐκ τούτου μετεχειρίζετο πᾶν εἶδος γυναικείου τεχνάσματος διὰ τὸν διακρατήσῃ περισσότερο. Ἦρχισεν ὅθεν νὰ μειδιᾷ μὲ πολὺν χαριεντισμὸν, νὰ συναινῆ, νὰ φλυαρῇ μὲ δλην τὴν οἰκειότητα, καὶ νὰ κάμῃ πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν διὰ τὴν παρέλθῃ ὁ καιρὸς ἀνεπαισθητῶς.

Περὶ τὰς δύο ὥρας ὁ Σαμουὴλ καὶ ὁ Ἀνδρέας ἔφερον τοὺς ἵππους, οἵτινες ἐφαίνοντο πολὺ ζωηροὶ καὶ ἀκαταδάμαστοι ἀπὸ τὴν φυγὴν τῆς πρωίας.

Ὁ Σαμουὴλ, γεμάτος καλὰ ἀπὸ τὸ γεῦμα, ἦτο πλήρης ζήλου καὶ δραστηριότητος. Καθὼς ὁ Χόλης ἐπλησίασεν, ὁ Σαμουὴλ ἐκομπάζετο εἰς τὸν Ἀνδρέαν, μὲ πολὺν εὐγλωττίαν, περὶ τῆς βεβαιότητος ἐπιτυχίας τῆς ἐργασίας των.

— Νομίζω, ὅτι ὁ κύριός σας δὲν ἔχει κανένα σκύλον, εἶπεν ὁ Χόλης σκεπτόμενος, καθὼς ἐτοιμάζετο νὰ ἀναβῆ εἰς τὸν ἵππον.

— Ὅσους θέλεις, εἶπεν ὁ Σαμουὴλ, θριαμβευτικῶς, ἰδοὺ ὁ Βροῦνος — ὦ πῶς χουγιάζει! καὶ ἔπειτα, κάθε σχεδὸν μαῦρος ἀπὸ ἡμᾶς ἢ οὕτως ἢ ἄλλως ἔχει ἕνα σκύλον.

— Ὁ! εἶπεν ὁ Χόλης, προσθέτων κατὶ ἄλλο περισσότερο, διὰ τὸν ἀνωγειρημένον σκύλον τὸν ὅποῖον ὁ Σαμουὴλ εἶχε κράξει.

— Δὲν βλέπω τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ἀναθεματίζης.

— Ἄλλ' ὁ κύριός σου, δὲν ἔχει κανένα σκύλον, ὅστις νὰ ἀνιχνεύῃ τοὺς μαῦρους;

Ὁ Σαμουὴλ ἐνόησεν ἐντελῶς τὸν σκοπὸν του, ἀλλὰ διετήρησε μίαν σοβαρωτάτην καὶ ἀνέλπιστον ἀπλότητα.

— Οἱ σκύλοι μας ἔχουν μίαν τρομερωτάτην δσφρησιν. Στοχάζομαι ὅτι εἶναι ἀπὸ γενεὰ τοιοῦτοι, ἂν καὶ δὲν ἔλαβον καμίαν γύμνασιν εἰς τοῦτο. Εἶναι καλοὶ σκύλοι, καὶ τὸ καλύτερον, ἔχουν γρήγορον τρέξιμον. Ἴδου ὁ Βροῦνος! καὶ ἐκράξε συρίζων τὸν βεβαρυμένον ἀπὸ τὸ χόνδρος σκύλον τῆς Νεοφρανδλανδίας, ὅστις ἤρχετο ἐμπροσθεν ἀναπηδῶν.

— Πηγαίνε νὰ φουρμισθῆς! εἶπεν ὁ Χόλης, ἰπεύων. Ἐλα πῆδησε ἐπάνω τώρα.

Ὁ Σαμουὴλ, καθὼς ἐπῆδησεν εἰς τὸν ἵππον, ἐμηχανεύθη ἐπιτηδεῖν νὰ γαργαλίῃ τὸν Ἀνδρέαν, εἰς τὸν ὅποῖον ἐπροξένησε πολὺν γέλωτα καὶ διήγειρε τὴν ὀργὴν τοῦ Χόλης, ὅστις τῷ ἔδωκεν ἕνα κτύπημα μὲ τὴν μαστίγάν του.

— Θαυμάζω μὲ σὲ, Ἀνδρέα, εἶπεν ὁ Σαμουὴλ μὲ ἀτάραχον βαρύτητα. Τοῦτο εἶναι σοβαρὸν πρᾶγμα Ἀνδρέα. Δὲν πρέπει νὰ γίνεσαι γελοῖος. Τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ βοηθήσῃ τὸν κύριον.

— Πρέπει νὰ πάρω τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν διὰ τὸν ποταμὸν, εἶπεν ὁ Χόλης ἀποφασιστικῶς, ἀφοῦ εἶχον φθάσει εἰς τὰ ὄρια τῆς ἐπικρατείας. Γνωρίζω καλὰ τοὺς σκοπούς των, τὰ βήματά των ὅλα διευθύνονται πρὸς τὸ πέρα μέρος.

— Ὁ βέβαια, εἶπεν ὁ Σαμουὴλ, αὐτὸ εἶναι τῶνόντι. Ὁ κύριος Χόλης τὴν ἐμάντευσε μὲς τὴν μέσῃ. Εἶναι ὁμοῦς δύο δρόμοι διὰ τὸν ποταμὸν εἶναι ὁ παλαιὸς καὶ ὁ νέος ποῖον θέλει ὁ κύριος νὰ ἐξακολουθήσωμεν;

Ὁ Ἀνδρέας ἐβρίψεν ἕν ἀθῶν βλέμμα ἐπὶ τοῦ Σαμουὴλ, ὡς ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, τὴν ὁποίαν τῷ ἐπροξένησεν ἡ νέα αὐτῆ γεωγραφικὴ ἀνακάλυψις, ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα ἐπεδοκίμασε τὰς λέξεις του.

— Ναί, εἶπεν ὁ Σαμουὴλ, στοχάζομαι μᾶλλον ὅτι ἡ Ἐλίξα ἐπῆρε τὸν ἄλλον δρόμον, ἐπειδὴ συχνάζεται καὶ ἐλιγώτερον ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Ὁ Χόλης, ἂν καὶ ἦτο παλαιὸν τομᾶρι καὶ φυσικῶς διατεθειμένος νὰ υποπτεύηται ὡς καὶ τὸ ἄκρον, συνησθάνθη ὁμοῦς μᾶλλον τὴν γνώμην ταύτην ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

— Ἄν δὲν ἦσθε καὶ οἱ δύο τοιοῦτοι κατηραμένοι ψεύσται! εἶπεν ἀταράχως, καθὼς ἔμεινεν ὀλίγον νὰ σκεφθῇ.

Τὸ βαρὺ καὶ σκεπτικὸν ὕφος, μὲ τὸ ὅποῖον ἐπροξένησεν αἱ λέξεις αὐταί, φαίνεται, ὅτι εὐφρόστης θαυμασίως τὸν Ἀνδρέαν, ὅστις ἀποσυρθεὶς ὀλίγον ἔπισθεν, ἐταράττετο τόσο, ὥστε ἐφαίνετο εἰς μεγάλον κίνδυνον νὰ πῆσῃ ἀπὸ τὸν ἵππον, ἐνῶ τὸ πρόσωπον τοῦ Σαμουὴλ ἐπεσκοτεῖτο μὲ τὴν πλέον σκυθρωπὴν βαρύτητα.

— Χωρὶς ἀμφιβολίαν, εἶπεν ὁ Σαμουὴλ, ὁ κύριος δύναται νὰ κάμῃ ὅτι στοχάζεται καλύτερα, νὰ πάμε ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἂν τὸ νομίζῃ καλύτερον, εἶναι ὅλον τὸ ἴδιον δι' ἡμᾶς. Τώρα, ἂν καθῆσῃ νὰ σκεφθῶ, μὲ φαίνεται ὅτι ὁ ἴσιος δρόμος εἶναι ὁ καλύτερος.

— Αὐτῇ, φυσικῶς τῷ λόγῳ ἤθελε πάρει τὸν πλέον

έρημον δρόμον, εἶπεν ὁ Χόλης μεγαλοφώνως, ἐνῷ ἐσκέπτετο, χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὴν παρατήρησιν τοῦ Σαμουήλ.

— Ὡς πρὸς τοῦτο, δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τίποτε κἀνεῖς, εἶπεν ὁ Σαμουήλ, αἱ γυναῖκες εἶναι ἰδιότροποι. Δὲν κἀννοοῦσι ποτὲ τίποτε, ἀπ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον νομίζει τις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κἀννοοῦσι τὸ ἐναντίον. Αἱ γυναῖκες εἶναι φυσικῶς διάφοροι καὶ ἀντίθετοι πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ οὕτως, ἂν νομίζῃ τις, ὅτι ὑπῆγαν ἀπὸ τοῦτον τὸν δρόμον, εἶναι βεβαίωτατα καλῆτερον νὰ πάρῃ τις τὸν ἄλλον, καὶ τότε εἶναι βέβαιος νὰ τὰς εὔρῃ. Τώρα, ἡ ἰδική μου γνώμη εἶναι ὅτι ἡ Ἐλίζα ἐπῆρε τὸν χειρότερον δρόμον, καὶ ὡς ἐκ τούτου νομίζω καλῆτερα νὰ πάρωμεν τὸν ἴσιον.

Ἡ βαθεῖα αὕτη ἔρευνα καὶ ἀνάπτυξις περὶ τοῦ γυναικείου φύλου δὲν ἐφαίνετο ὅτι προδιέθετε τὴν θέλησιν τοῦ Χόλη διὰ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, καὶ ἀπήντησεν ἀποφασιστικῶς, ὅτι θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἄλλην ὁδὸν, καὶ ἐρωτοῦσε τὸν Σαμουήλ πότε θὰ φθάσῃ.

— Ὀλίγον παρεμπρὸς, εἶπεν ὁ Σαμουήλ, καὶ κλείσας ὡς σημεῖον τὸν ὀφθαλμὸν του, ὅστις ἦτο πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀνδρέα, ἐπρόσθεσε μὲ σοβαρότητα. Ἐγὼ ἐκέφθηκα καλὰ τὸ πράγμα, καὶ εἶμαι πολὺ βέβαιος, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πάρωμεν αὐτὸν τὸν δρόμον. Δὲν τὸν ἐπέρασα ποτὲ, εἶναι πολὺ ἄγνωστος καὶ ἔρημος καὶ ἠμπορεῖ νὰ χάσωμεν τὴν διεύθυνσίν μας — καὶ ποῦ θὰ φθάσωμεν, ὁ Θεὸς ἤξευρε μόνον.

— Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχη, εἶπεν ὁ Χόλης, ἐγὼ πρέπει νὰ πάρω ἐκεῖνον τὸν δρόμον. Νομίζω μάλιστα ὅτι ἤκουσα, ὅτι αὐτὸς ὁ δρόμος εἶναι εἰς ὅλα του τὰ μέρη ἀνώμαλος· δὲν εἶναι ἀληθές, Ἀνδρέα;

Ὁ Ἀνδρέας δὲν ἦτο βέβαιος· ἤκουσε μόνον ἄλλους νὰ λέγωσι περὶ ταύτης τῆς ὁδοῦ, ἀλλὰ δὲν τὴν περιῆλθε ποτὲ. Ἐν βραχυλογίᾳ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐκθέσῃ τὴν γνώμην του.

Ὁ Χόλης συνειδησμένος νὰ προσκρούῃ πᾶσαν πιθανότητα μεταξὺ τῶν ψευμάτων τοῦ μεγαλύτερου ἢ μικροτέρου μεγέθους, ἐστοχάσθη ὅτι ἐπὶ τῆς παρουσίας περιτάσεως, ἔκλινε μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἄλλης ὁδοῦ, τῆς παλαιᾶς. Συνέλαβε τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ κατὰ πρῶτον ὁμιλία τοῦ Σαμουήλ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἐξῆλθεν ἀκουσίως, καὶ αἱ συγκεχυμένα προσπάθειά του εἰς τὴν δευτέραν ὁμιλίαν του, ἵνα τὸν μεταπίσῃ, δὲν ἦσαν εἰμὴ ψεύματα ἀπελπισίας, ἕνεκα τῆς δυσαρρεσκείας τὴν ὁποίαν εἶχον τοῦ νὰ ἐμπλεχθῇ ἡ Ἐλίζα.

Ὅταν λοιπὸν ὁ Σαμουήλ ἔδειξε τὴν ὁδὸν, ὁ Χόλης εἰσῆλθε μὲ μεγάλην προθυμίαν, παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Σαμουήλ καὶ τοῦ Ἀνδρέα.

Ἡ ὁδὸς αὕτη ἦτο πραγματικῶς μία ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτάτας ἐκεῖνας, αἵτινες κατ' ἀρχὰς ἔφερον εἰς τὸν ποταμὸν, ἀλλὰ παρημελήθη μεταταῦτα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἕνεκα τῆς νέας ὁδοῦ. Ἦτο ἀνοικτὴ ἡ παλαιὰ ὁδὸς ἕως μιᾶς ὥρας διάστημα, καὶ μετέπειτα ἐκόπτετο εἰς τὸ μέσον ὑπὸ διαφόρων ἀγροικιῶν καὶ περιφραγμάτων. Ὁ Σαμουήλ τὸ ἐγνώριζε τοῦτο ἐντελέστατα, καὶ τῶνόντι ἡ ὁδὸς αὕτη ἦτο ἐπὶ τοσοῦτον κλεισμένη, ὥστε ὁ Ἀνδρέας ποτὲ δὲν εἶχεν ἀκούσει περὶ αὐτῆς. Ἐπροχώρησε λοιπὸν ἐμπρὸς μὲ ὕψος βεβια-

σμένης ὑποταγῆς, ἕνεκα τῆς ἀμφιβολίας του, στενάζων μόνον ἐνίοτε καὶ φωνάζων ὅτι ἦτο ἀποτρόπαιος ὁ δρόμος, καὶ ὀλέθριος διὰ τοὺς πόδας τοῦ Ζέρη.

— Τώρα σὲ ὑπενομιζῶ μόνον, εἶπεν ὁ Χόλης, ὅτι σὲ γνωρίζω, θέλεις νὰ μὲ κάμῃς νὰ ἐπιστρέψω ἀπὸ τὸν δρόμον σου μὲ τὰς φλυαρίας σου — κλεῖσε λοιπὸν τὸ στόμα σου!

— Ὁ κύριος θὰ πάει ἀπὸ τὸν δρόμον του, εἶπεν ὁ Σαμουήλ, μετὰ μετανοημένης ὑποταγῆς, κλειῶν ταυτοχρόνως ἐκφραστικώτατα τὸν ὀφθαλμὸν του εἰς τὸν Ἀνδρέαν τοῦ ὁποίου ἡ εὐχαρίστησις ἐφθασεν εἰς τοιαύτην ἀκμὴν, ὥστε νὰ τὴν καταλάβῃ ὁ Χόλης.

Ὁ Σαμουήλ κατεῖχετο ὑπὸ ὑπερθαυμάστου ἐμφυχώσεως, ἐπαίρμενος δῆθεν, ὅτι ἔχει ἐν δέξυτον βλέμμα, ποτὲ μὲν φωνάζων, ὅτι διέκρινεν ἐν κάλυμμα γυναικὸς εἰς τὴν κορυφῇ ἀπωτάτου τινὸς ὕψους, ποτὲ δὲ λέγων τὸν Ἀνδρέαν, μήπως ἦτο ἡ Ἐλίζα εἰς ἐκεῖνο τὸ κοίλωμα, κάμνων πάντοτε αὐτὰς τὰς ἐκφωνήσεις εἰς ἀνώμαλον ἢ κρημνώδες τι μέρος τῆς ὁδοῦ, διετῆρει τὸν Χόλην εἰς κατάστασιν συνεχοῦς ἀδημονίας.

Ἀφοῦ ἐπροχώρησαν διάστημα μιᾶς ὥρας σχεδὸν εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν, κατεβίβασθησαν καὶ οἱ τρεῖς ἐπικινδύνως καὶ θεορυθωδῶς εἰς ἐνα σιτοβολῶνα, ὅστις ἀνήκεν εἰς ἐν μεγάλον γεωργικὸν κατάστημα. Δὲν ἐφαίνετο οὐδεμίαν ψυχῇ, ὅλοι καταγίνοντο εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ σιτοβολὸν κατεῖχεν ἔβλον τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ ἦτο φανερόν ὅτι ἡ πρὸς ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν ὁδοπορία τῶν ἐφθασεν εἰς ἐν ἀποφασιστικὸν πέρας.

— Δὲν εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔλεγα τοῦ κυρίου, εἶπεν ὁ Σαμουήλ, μὲ ὕψος ἐξυβρισθείσης ἀθωότητος. Πῶς εἶναι δυνατόν ξένου κύριου νὰ γνωρίζωσι καλῆτερα περὶ ἐνὸς τόπου ἀπὸ ἐκείνου, οἵτινες ἐγεννήθησαν καὶ ἐμεγάλωσαν εἰς αὐτόν;

— Τζακπίνη! εἶπεν ὁ Χόλης, τὸ ἤξευρες τοῦτο σὺ.

— Δὲν σοῦ εἶπα, ὅτι τὸ ἤξευρα, καὶ δὲν ἤθελες νὰ μὲ πιστεύσῃς; Ἐλεγα τοῦ κυρίου, ὅτι εἶναι ὅλη κλεισμένη ἀπὸ φράκτας, καὶ τὸ ἐπερίμενα ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ τὴν διαπεράσωμεν — ὁ Ἀνδρέας μὲ ἤκουσεν.

Ἦτο τὸσον ἀληθὲς τοῦτο, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ φιλονεικηθῇ, καὶ ὁ ἀτυχὴς κύριος, ἠναγκάσθη νὰ φυλάξῃ τὴν ὀργὴν του, καὶ νὰ λάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἄλλης ὁδοῦ.

Κατὰ συνέπειαν ὄλων τῶν διαφόρων ἀγροικιῶν, ἦσαν σχεδὸν τρία τέταρτα τῆς ὥρας, ἀφοῦ ἡ Ἐλίζα ἔθεσε τὸ τέκνον τῆς νὰ κοιμηθῇ εἰς τὴν ἀγροικίαν οἰκίαν, ὅπου ἐφθασαν ἐπιποῖ καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἐπειδὴ ἡ Ἐλίζα ἴσατο εἰς τὸ παράθυρον, καὶ εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς ἄλλην διεύθυνσιν, ὅξυδερκὲς τὸ βλέμμα τοῦ Σαμουήλ διέκρινεν ἴχνος τι τοῦ προσώπου τῆς. Ὁ Χόλης καὶ ὁ Ἀνδρέας ἦσαν ὀλίγα βήματα ὀπισθεν. Εἰς τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, ὁ Σαμουήλ ἐμηχανεύθη νὰ βίψῃ τὸ κάλυμμα του καὶ ἐκφωνήσας δυνατὰ ἐκφραστικὸν ὀλολογμὸν, διὰ μιᾶς τὴν ἐφόδησεν, ἀπεσῶρη ἀμέσως, καὶ οἱ τρεῖς ἵππεῖς ἀπέρασαν πλησίον τοῦ παραθύρου, πρὸς τὴν θύραν τῆς εἰσόδου.

Ἀπειροψυχαὶ ἐσυγκεντρώθησαν ἵνα ἐμφυχώσωσιν (ἀκολουθεῖ)

στον τῶν ὑπαρξάντων. Θέλει εἶσθαι δὲ χωρητικότητος 3,000 τόνων καὶ θέλει ἔχει μῆκος 620 ποδῶν. Τὸ ἀτμόπλοον τοῦτο θέλει κινεῖσθαι ἀπὸ ἀρχιμήδειον μηχανὴν καὶ ἀπὸ τέσσαρας τροχοῦς ἔχοντας σχῆμα πύου καὶ αἱ μηχαναὶ τοῦ θέλου ἔχει δύναμιν 6,000 ἵππων· ἡ δὲ δύναμις αὕτη θέλει διανεμηθῇ ὡς ἐξῆς· 2,000 διὰ τὴν ἀρχιμήδειον μηχανὴν, 2,000 διὰ τοὺς ἐμπροσθίους τροχοὺς καὶ 2,000 διὰ τοὺς ἐν τῷ μέσῳ τροχοῦς.

Τὸ κολοσσάκιον τοῦτο ἀτμόπλοον κυρίως εἶναι προωρισμένον διὰ νὰ πλῆθῃ εἰς τὴν Νέκν Μεσημβρινὴν Γαλλίαν. Βεβαιοῦται δὲ ὅτι ἡ Ἐταιρεία διὰ λογαριασμὸν τῆς ὁποίας κατασκευάζεται τὸ ἀτμόπλοον τοῦτο διέταξε τὴν κατασκευὴν καὶ ἄλλων τοιούτων μεγάλων ἀτμοκινήτων.»

— Γράφουσιν ἐκ Φραγκοφορτίου.

«Ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστευόντων κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἶναι μέγας. Ἰπὲρ τὰ τετρακισχίλια διαβατήρια ἐξεδόθησαν ἄγχοι τοῦδε μόνον ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ, τὰ ὅποια αἱ ἀρχαὶ ἐκδίδουν εὐκόλως, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ ὁ μετανάστης ὅτι δὲν προτίθεται νὰ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς τὴν Αὐστρίαν.» (Ἐφημ. Αὐθάλεια)

Τὸ περίβλημα τῶν μεθυστῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐφαρμογῆς μέτρων τῆς δημοσίας ὑγεινῆς εἰς Νεοκαστέλ τῆς Ἀγγλίας, οἱ ἄρχοντες ἐτιμῶρον τοὺς μεθύνοντας ὑπαχρεοῦντες αὐτοὺς νὰ φέρωσιν ἐν βαρέλλιον, ὀνομαζόμενον περίβλημα τῶν μεθυστῶν, εἶχε δὲ τοῦτο μόνον τῶν πρὸς τὰ ἄνω πυθμένα εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου, ὑπῆρχε ὠπὴ διὰ νὰ ἐξέρχεται ἡ κεφαλή, καὶ ἐκατέρωθεν δύο μικρότεροι διὰ τὰς χεῖρας του, καὶ οὕτω γελοῖως ἐνδεδυμένος ὁ πταιστής, ὑπαχρεοῦτο νὰ περιπατῇ διὰ τῶν ἑδῶν τῆς πόλεως ἐπὶ πολλὴν χρόνον ὅσον οἱ ἄρχοντες ἐκρίναν ἀναγκαῖον πρὸς σωφρονισμόν του.

— Ἡ ἐφημερὶς τοῦ Λουμβέρη ἀναφέρει τὸ ἐξῆς μυστηριώδες σύμβαμα, λαθὸν χώραν εἰς Λίσκο τῆς ἐπαρχίας Σανόκερ ἐν Γαλλικίᾳ.

Τὴν 23 Ἀπριλίου εἰδοποιήθη ἡ Ἀστυνομία ὅτι εἰς τὸ ὑπόγειον μιᾶς οἰκίας ἀνηκούσης εἰς τὸν Ἰουδαῖον Λεῖβ Φρίδ εὐρίσκοντο πτώματα. Γενομένης ἐρεῦνης παρὰ τῆς ἀρχῆς, εἰς τὴν παρευρέθησαν εἰς δικαστικὸς ὑπάλληλος, εἰς ἱατρὸς, ὁ Δῆμαρχος καὶ ὁ Διευθυντὴς τῆς χωροφυλακῆς, ἐξήχθησαν τὰ ἐξῆς. Ἡ εἰσόδος τοῦ ὑπογείου ἦτο ἐλευθέρη, σπριζομένη εἰς ξύλα, χωρὶς ἀναβάθρας, πλήρης βορβοῦρου καὶ δυσκόλως ἠδύνατό τις νὰ εἰσέλθῃ. Τὸ ὑπόγειον ἔχει τρεῖς διαιρέσεις, τὸ ὕδωρ εἰσέρχεται διὰ τῶν τοιχῶν καὶ διέρχεται τοῦ θόλου. Δὲν ὑπῆρχεν ἐντὸς τοῦ ὑπογείου μὴδὲ ἄχυρον, μὴδὲ ξύλα, εἰς μίαν μόνην πλευρὰν αὐτοῦ εὐρίσκοντο μικρὸν ὕψωμα ἐκ γώματας. Ἐπὶ τοῦ ὕψωματος τούτου ἔκειτο πτώμα γυναικὸς γυναικῆς, ἐστραμμένον ἐπὶ τὸ πρῶτον πρὸς τὸ ἔδαφος καὶ ἠμιδιαλελυμένον ἠδῆ.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὑπογείου εὐρίσκοντο ἐπίσης γυναικεῖον πτώμα ἐνδεδυμένον μὲ ῥάκη καὶ μὴ ἀρχίσαν εἰσέτι νὰ διαλύεται· πλησίον δὲ αὐτοῦ ἔκειτο καὶ ἕτερον πτώμα γυναικὸς, ἀμφότερα ταῦτα εἶχον τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὴν γῆν, τὸ πρῶτον ἀνήκεν εἰς νεανίδα 16 ἐτῶν ἡλικίας, τὸ δεύτερον εἰς γυναῖκα μεσαίας ἡλικίας. Κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ ἱατροῦ τὰ πτώματα ταῦτα δὲν φέρουσιν ἴχνη βίας ὁ θάνατος δὲν φαίνεται πρὸς τοὺς προελθὸν ἐκ τῆς πείνης, διότι καὶ τὰ τρία σώματα εἰς τεθραμμένα. Τὸ πρῶτον πτώμα φαίνεται κείμενον αὐτόθι πρὸ δύο ἢ τριῶν μηνῶν.

— Τὴν 20 Μαΐου ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας κατὰ τὴν ἐν Βιέννῃ διαμονὴν του ἐπεσεκέθη τὸν γηραιὸν διπλωμάτην Πρίγκηπα Μετερνίχον καὶ συνδιελέχθη μετ' αὐτοῦ ὀλόκληρον ὥραν. Ὁ μέγας οὗτος πολιτικὸς ἀνὴρ ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ τὴν ὑψηλὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν τῷ ἀπέδοκεν ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, εἰπὼν ὅτι συγκαταριθμεῖ τὴν ὥραν τῆς συνδιαλέξεως ἐκείνης μεταξὺ τῶν εὐτυχιστέρων τοῦ βίου του.

— Ἡ Κυρία Θερεσία Φερέντζη, διάσημος ποιήτρια ἐξ Οὐγγαρίας αὐτοχειριάσθη διὰ πυροβόλου μόλις τὸ 23 ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς διαγούσα.

(Τηλ. τοῦ Βοσπ.)

Θλιβεραὶ εἰδήσεις ἐλήφθησαν τὴν ἐβδομάδα ταύτην ἐκ Περσίας. Ἡ χολέρα ἐδεκάτιζε τρομερῶς τοὺς κατοίκους τῆς πρωτεύουσος τοῦ βασιλείου τούτου· ὁ δὲ Βασιλεὺς, οἱ πρέσβεις καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν καὶ ἀπῆλθον εἰς μακρινὰ χωρία καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰς μίαν τῶν ἐπαρχιῶν, εἰς τὴν Σιμρόν, δεινὴ καταστροφὴ ἐγένετο· τρομερὸς κατακλυσμὸς κατέστρεψε πλεῖστα χωρία, οἰκίας καὶ ἄλλας οἰκοδομὰς, γεφύρας καὶ τὸ πλεῖστον τῆς χώρας. Ὡς ἐκ τοῦ δυστυχήματος δὲ τούτου πολλοὶ ἀνθρώποι ἀπωλέσθησαν.

Πρὸς ἐπίμετρον δὲ τῆς δυστυχίας μεγάλοι σεισμοὶ συνέβησαν εἰς τὴν πόλιν τοῦ βασιλείου Ἰσπαγάν, διχοκένσαντες ὑπὲρ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν. Ἡ πόλις ὅλη κατεστράφη καὶ περὶ τὰς 15 χιλιάδας ἀνθρώπων ἐφρονεύθησαν ὑπὸ τὰ ἐρεῖπια!

Τοιαῦται εἰδήσεις διεδόθησαν ἐκ γραμμάτων καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Πιθανὸν δὲ νὰ ἐδεινόθησαν τὰ δυστυχήματα, ὅπερ εὐχόμεθα ἀπὸ ψυχῆς. Προσεχῶς θέλομεν ἔχει λεπτομερεστέρως πληροφορίας.

— Ἡ ἐκ τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν Ἀμερικὴν, καὶ τὴν Λουιστραλίαν καὶ ἄλλους ὑπερωκεανείους τόπους μετανάστευσις προσάγεται μεγάλως. Μικρὰ τινεὶ πόλεις τοῦ Ἀννόβερ ἐγκατελείθη ἀπὸ τοῦς κατοίκους τῆς, οἵτινες μετανάστευσαν διὰ τὴν Ἀμερικὴν. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν τούτων ἀναβαίνει εἰς 985. (Ἐφημ. τῆς Σιμρ.)

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΥΠΟ Α. ΑΙΝΙΑΝΟΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ν. Παπαδοπούλου 1853. Πωλεῖται δὲ πρὸς τῷ Κ. Κωνσταντῖνῳ Ἀντωνιάδῃ δραχ. 1. 20.

Ὁ ΦΟΙΝΙΞ ἐκδίδεται ἅπαξ τοῦ μηνὸς εἰς φυλλάδιον συγκεκλιμένον ἐκ τριῶν τούλα-
χιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

Τιμᾶται δὲ διὰ μὲν τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑβραίουσῶν κατ' ἔτος διστ. 2 $\frac{1}{2}$, διὰ δὲ τοὺς
ἐκτὸς δραχμ. 17 πληρωτέον ἄρα τῇ παραλαβῇ τοῦ πρώτου φυλλαδίου.

Αἱ συνδρομαὶ γίνονται ἐν Κερκύρᾳ παρὰ τῷ τυπογραφίῳ τοῦ ΕΡΜΟΥ, εἰς δὲ τὰς
λοιπὰς νήσους καὶ τὸ ἐξωτερικὸν παρὰ τοῖς προσδιορισθησομένοις ἀναποκριταῖς.

Ὁ προμηθεύων δέκα συνδρομὰς θέλει λάβει δωρεὰν δύο ἀντίτυπα τοῦ ἐν τῷ Φοίνικι
μεταφραζομένου μυθιστορήματος Ἡ Καλύβη τοῦ Μπάρμπα Θωμᾶ τῆς Κ.ᾶς
Μπήτσερ Στόου τοῦ ὁποίου ἡ ἔκδοσις θέλει συμπληρωθῆ ὅσον οὐπα.

Ὁ ΦΟΙΝΙΞ θέλει ἀναγγέλλει εἰς τὸ ἐξώφυλλον του τὰ νεοφανῆ συγγράμματα, ὧν
ἀντίτυπον ἤθελε σταλῆ παρὰ τῶν συγγραφέων εἰς τοὺς ἐκδοτάς.

Πίναξ τῶν ἐμπεριεχομένων.

Περὶ ἀληθοῦς θρησκείας ἱστορικὴ ἔκθεσις	σελ.
Ψηφοθετικὴ	» 89
Τὸ Πάνθεον	» 94
Συλλογὴ Λευκαδίων ἐπιγραφῶν	» 97
Ἱστορία τῶν γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων θαλασσιῶν καὶ μεσογειῶν ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ. Ἡ Καλύβη τοῦ Μπάρμπα Θωμᾶ, σύγγραμμα τῆς Ἀμερικανίδος Κ.ᾶς Μπήτσερ Στόου (Beecher Stowe) (μετάφ. Α. Πασχάλη)	» 401